

འཕྲིན་ལྷན་ཁག་གྱི་འཕྲིན་སྒྲིག་པ་རེ་པ།

ཡུལ་ལྷན་པ།

འཛིན་རིམ་ལྟ་བུའི་སྒྲིབ་དེབ།

ཨང་ཅེས།

ཤེས་རིག་ལས་སླངས་ནས་དབར་འགྲེམས་བྱས།

བསྐྱར་ཞིབ་ཐེངས་བཞི་པ།
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལྷ་བ་གཉིས་པ།
དཔར་ཐེངས་དང་པོ།
དཔར་གྲངས་ ༣༠༠༠།

Fourth Review
February 2014
First printing
3000 copies

Printed and distributed by:
Sherig Parkhang/ TCRPC
R-28, Ramesh park
Laxmi Nagar New Delhi -
110092
Ph.: 2245-3672

© Department of Education, CTA

This Mathematics text book is available on www.sherig.org / <http://bodyiglobjong.com/>

ཚམ་ཐྱིག་འགན་ལུང་། ཆོ་རིང་བསམ་གྲུབ།
ཚམ་ཐྱིག་པ། གློ་བཟང་བསྟན་འཛིན།
ཁྱེད་ཀྱི་པ། བོད་ཁྱིམ་ཅིས་དགེ་བསོད་ནམས་ཆོས་སྒྲོན།
དཔེ་སྟོན་བོད་དགེ་བསམ་གྲུབ།
དེབ་གཞུགས་རྒྱས་འགོད། གློ་བཟང་བསྟན་འཛིན།

བསྐྱར་ཞིབ་དང་གཏན་འབེབས་ཆོག་མ་རྒྱུད།

ཆོ་རིང་བསམ་གྲུབ།	ཤེས་ལྷན་འགན་འཛིན།	བསྟན་འཛིན་དོ་རྩེ།	དཔེ་སྟོན་སློབ་གྲུའི་སློབ་མྱེ།
པར་རྒྱུ་མཚན།	སེམ་ལ་གཏན་སློབ་གྱི་ཅིས་དགེ།	ངག་དབང་དོ་རྩེ།	རྩ་བོད་བོད་ཁྱིམ་ཅིས་དགེ་བུར་པ།
བསོད་ནམས་རྒྱལ་པོ།	བོད་ཁྱིམ་ཨང་ཅིས་རྒྱས་སྟོན་པ།	བསོད་ནམས་ཆོས་སྒྲོན།	རྩ་བོད་བོད་ཁྱིམ་གྱི་ཅིས་དགེ།
དཔལ་ལོ།	བོད་ཁྱིམ་ཨང་ཅིས་རྒྱས་སྟོན་པ།	ཆོ་དབང་ལྷ་ལོ།	དཔེ་སྟོན་སློབ་གྲུའི་ཅིས་དགེ།
བསོད་ནམས་བཟང་པོ།	ཤེས་ལྷན་བྱང་གཞིན།		

སློབ་དཔེ་འདི་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་དྲ་ཆོག་སྤྱོད་ www.sherig.org /
<http://bodyiglobjong.com> བརྒྱད་ལྷ་སྟོན་དང་ཕབ་ལེན་བྱེད་ཐུབ།

SPECIAL ACKNOWLEDGEMENT

Publication of this book has been funded by Norwegian Church AID, Norway and Danish International Development Agency (DANIDA) through CICED

ཤེར་གཅིག་པུ་ཤེར་གཅིག་པུ་

DEPARTMENT OF EDUCATION

CENTRAL TIBETAN ADMINISTRATION

Cable : SHERIG
Phone : 01892-222572
: 01892-222721
: 01892-223481
Email : tcewfwebmaster@gmail.com
Web : www.sherig.org
GANGCHEN KYISHONG
DHARAMSALA - 176215
DISTT. KANGRA, H.P.
INDIA

ཆེད་བརྗོད།

༣༣། ཁྲིའི་གྲུ་སྤྲུལ་ཁབ་དང་མི་རིགས། སྤྱི་ཚོགས་གང་ཞིག་ལའང་ཅིས་རིག་པ་ནི་མེད་དུ་མི་རུང་བ་
ཞིག་ལ་སོང་། བཅན་བྱོལ་ནང་སློབ་གྲྭ་ཐོག་མར་བཅུགས་པའི་དུས་ནས་བཟུང་། ཅིས་རིག་དེ་སློབ་ཆན་གཙོ་གྲས་
སྤྲུལ་ཞུས་ནས་སློབ་འགྲོ་ནས་སློབ་འགྲོ་བཅུམས་ཡོད། ཁྱད་པར་དུ་བཅན་བྱོལ་བོད་མིའི་བཅའ་ཁྲིམས་དགོངས་
དོན་ལྟར་ ༡༩༥༦ ལོ་ནས་བཟུང་ཅིས་རིག་གི་སློབ་དེབ་བོད་སྐད་ཀྱི་འགྲོ་བཅུགས་ཤིང་། ༡༩༩༩ ལོར་འཛིན་རིམ་
ལྷ་པ་བར་བོད་སྐད་བརྒྱུད་ལམ་ཐོག་སློབ་བྱིད་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་ནས་ད་བར་བསྐྱར་ཞིབ་ཐེངས་གསུམ་བྱས་ཡོད།

ཐེངས་འདིའི་ཅིས་རིག་སློབ་དེབ་ནི་ ༡༠༠༥ ལོར་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་བཅན་བྱོལ་བོད་མིའི་གཞི་
རིམ་ཤེས་ཡོན་སྤྲུལ་གྱི་དགོངས་དོན་ལྟར་ ༡༠༠༥ ལོར་བཀའ་ཤག་གིས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་གཞི་རིམ་ལོག་
མའི་ཨང་ཅིས་བསྐབ་གཞིའི་ཆ་འཛིན་གྱི་འབྲུ་དོན་གཞི་ཅར་བཟུང་སྟེ་ཅོམ་སྒྲིག་བྱས་ཡོད།

ཅིས་རིག་སློབ་དེབ་འདི་སློབ་ཆན་བཅུ་དྲུ་བཤོས་ཡོད། སློབ་ཆན་དེ་དག་ནང་སློབ་མ་རྣམས་ལ་སྤྱི་
ལུ་གངས་དང་བཀོད་གངས་འཆོལ་ཐབས་དང་། གངས་ཆའི་སྒྲོམ་འཐེན་སྐྱར་བཀོད་གྱི་བཅི་ཐབས། སིལ་གངས་
གྱི་སྐྱར་བཀོད་གྱི་བཅི་ཐབས། དབྱིབས་ཅིས་ལས་ཐིག་དང་བྱར། སྒྲོར་དབྱིབས་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ཁྲོན་དང་བརྒྱ་ཆ།
ཁེ་གྲོང་བཅས་གྱི་ངོ་སྟོན། སྒྲོམ་ཅིས་དཔེ་རིས་དང་དཔེ་འགྲོས་ཐོག་ཅུང་གཏིང་ཟབ་ཅམ་བཀོད་ཡོད་ཀྱང་འབྲེལ་
ཡོད་སློབ་མའི་གནས་ཆད་ལ་གཞིགས་ཏེ་སློབ་བྱིད་གནང་ཆོག ལྷག་པར་གནས་ས་དང་ཁ་ཕྱགས་ཤེས་པའི་སློབ་
ཆན་ནང་རང་རེའི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ཉེ་འཁོར་གྱི་གཙོ་གནད་ས་ཁུལ་ཁག་ཅིག་དང་དེའི་ཁ་ཕྱགས་སྒྲོར་
བསྐབ་རྒྱ་ཡིན་ན་དེ་འབྲེལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཕན་བྱ་ཡོད་པ་རྣམས་མཁྱེན་རྟོགས་ཅམ་ལས་སློབ་བྱིད་གནང་མི་དགོས།
སློབ་དེབ་འདིའི་ནང་བྱར་མཆན་དང་སྤྱིར་བཏང་ཤེས་བྱ། དཔེ་རིས་ལམ་ནས་ཅིས་ཐབས་གྱི་དཔེ་མཆོན་བཅས་
ཡོད་པ་རྣམས་ནི་སློབ་བྱིད་པར་འགོ་སྟོན་གྱི་ཤེས་བྱ་ཕན་བྱ་ཞིག་ཡིན་ལ། སློབ་དེབ་འདིར་དམིགས་གསལ་སྦྱོང་
ཆན་ཉུང་ཞིང་། བྱེད་སྒྲུབ་དཔེ་མཆོན་ཅུང་མང་ཅམ་བཀོད་ཡོད་པ་ནི་སློབ་ཕྱག་དང་དགེ་ཆན་རང་ཉིད་གྱི་གསར་
གཏོང་ལ་གྱ་ཡངས་གང་ཆེ་བསྐྱར་པ་ཅམ་མ་ཟད། བྱེད་སྒྲོལ་གྱི་བརྒྱུད་སློབ་ཕྱག་ནང་ཁུལ་དབར་མཛའ་མཐུན་
དང་། གཅིག་ཕན་གཅིག་གོགས་གྱིས་བཤད་པོད་པ་དང་རིས་པོད་པའི་སློབ་སྟོན་ལ་ཕྱགས་སྟོན་ལྟར་སྦྱོང་ཡོང་
ཐབས་སྤྲུལ་དམིགས་ཡོད་ན། དོན་དངོས་སློབ་བྱིད་ཀྱི་ལག་ལེན་སྐབས་རིག་ཆལ་ལྡན་པའི་བྱེད་སྒྲོལ་ཅམ་བཀོད་

སྒྲིག་ཡོང་བའི་རེ་སྐུལ་ཁུ་རྒྱ་ཡིན།

སློབ་དེབ་འདི་ཚོམ་སྒྲིག་སྐབས་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ཤེས་ཡོན་ཉམས་ཞིབ་དང་སྦྱོང་བཟོ་ལྟེ་གནས་
ཁང་ (NCERT) ནས་བཏོན་པའི་ཆེས་རིག་སློབ་དེབ་དང་། འདི་ག་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩
ལོར་བཏོན་པའི་ཆེས་རིག་སློབ་དེབ། ཀེ་མ་བློ་རི་བཙུག་ལག་སློབ་ཁང་ (CAMBRIDGE UNIVERSITY)
ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་བཏོན་པའི་ཆེས་རིག་སློབ་དེབ། ཨོག་སེ་སྟོར་ཏི་བཙུག་ལག་སློབ་ཁང་ (OXFORD UNI-
VERSITY) ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་བཏོན་པའི་ཨོག་སེ་སྟོར་ཏི་ཨང་ཆེས་སློབ་སྟོན་དེབ་ལྔ་པ། བོད་ནས་ཐོན་
པའི་ཆེས་རིག་སློབ་དེབ་གསར་རྟེན་ཁག་ བོད་བྱིམ་ཤེས་ཡོན་འཕེལ་རྒྱས་སྡེ་ཚན་ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་བཏོན་
པའི་ཆེས་རིག་སློབ་དེབ། རྒྱ་བྱིར་གཞི་རིམ་འོག་མའི་ཆེས་དགེ་ལག་དང་སློབ་དེབ་བསྐྱར་ཞིབ་ཚོགས་མི་ལྟན་
རྒྱས་ཀྱི་བཀོ་སྐྱེད། དོ་བདག་ཚོམ་སྒྲིག་པ་གཞི་རིམ་འོག་མའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་ཅིག་ལ་དངོས་བསྟོན་ཞིབ་འཇུག་བཅས་
གཞི་རྒྱ་བསྐྱར་ཏེ་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ནས་བསྐྱོད་འདུགས་གནང་བའི་གཞི་རིམ་འོག་མའི་ཆེས་རིག་ཚོགས་ཚུང་
གིས་མཐའ་མའི་བསྐྱར་ཞིབ་དང་སྒྲགས་གཏན་འབེབས་གནང་བའི་སློབ་དེབ་ཞིག་ཡིན། སློབ་དེབ་འདིའི་ཐད་
རིན་ཐང་ཅན་གྱི་དགོངས་འཆར་ལྷུག་སྟེ་གནང་བར་དགའ་བསུ་བྱ། ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ནས་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལྷ་
༩ ཆོས་ ༩ ལ།

དཀར་ཆག

༡༽ ལྷ་བ་གངས་དང་བོད་གངས་།

༡.༡ རོ་སྒོ་ད།	༡
༡.༢ རྩ་གངས་ལ་བཀོལ་བ།	༢
༡.༣ སྤྱི་བོད་གངས་དང་སྤྱི་ལྷ་བ་གངས་།	༤
༡.༤ སྤྱི་བོད་གངས་ཆེ་ཤོས་འཆོལ་ཐབས།	༤
༡.༥ སྤྱི་ལྷ་བ་གངས་ཆུང་ཤོས་འཆོལ་ཐབས།	༡༠

༢༽ གངས་ཆ།

༢.༡ རོ་སྒོ་ད།	༡༥
༢.༢ གངས་ཆ་ཆེ་ཆུང་སྒྱུར་བ།	༡༤
༢.༣ གངས་ཆ་འོ་སྒྱུར་ཆེས།	༡༧
༢.༤ གངས་ཆ་འོ་འཐེན་ཆེས།	༢༣
༢.༥ སྤྱི་ལྷ་བ་གངས་དང་གངས་ཆ་སྒྱུར་ཆེས།	༢༥
༢.༦ གངས་ཆས་གངས་ཆར་བསྒྱུར་བ།	༢༧
༢.༧ གངས་ཆ་འོ་གྲག་གངས་།	༣༡
༢.༨ གངས་ཆ་དང་སྤྱི་ལྷ་བ་གངས་ཀྱི་བོད་ཆེས།	༣༣
༢.༩ གངས་ཆས་གངས་ཆར་བོད་པ།	༣༤

༣༽ སེལ་གངས་།

༣.༡ སེལ་གངས་ཀྱི་སྒྱུར་ཆེས།	༤༠
༣.༢ སེལ་གངས་ཀྱི་བོད་ཆེས།	༤༣
༣.༣ སེལ་གངས་དང་གངས་ཆ་ཐན་ཚུན་ཐབས་སྒྱུར།	༤༦
༣.༤ མཁྱོགས་ཆེས།	༥༡
༣.༥ སྒོར་དང་ཆད་གཞི་ཁག་སེལ་གངས་ཐོག་མཆོན་པ།	༥༣

༤༽ དབྱིབས་ཆེས།

༤.༡ རོ་སྒོ་ད།	༥༧

༤.༡ ཐིག་དུམ་དང་། དང་ཐིག འཕྲོ་ཐིག	༤༠
༤.༢ ཟུང་།	༤༣
༤.༣ ཟུང་གསུམ་མ།	༤༧
༤.༤ སྒོར་དབྱིབས།	༥༡
༤.༥ སྒོར་དབྱིབས་ཀྱི་ནང་ཚན།	༥༩
༤.༦ སྒོར་དབྱིབས་འབྲི་སྒྲངས།	༥༦

༥ རྒྱ་ཁྱོན།

༥.༡ རྒྱ་ཁྱོན་དང་རྒྱ་ཁྱོན་གྱི་ཚད་གཞི།	༦༠
༥.༢ བྱ་བཞི་ནར་མོ་དང་བྱ་བཞི་ཁ་གང་མའི་རྒྱ་ཁྱོན།	༦༩

༦ བརྒྱ་ཆ།

༦.༡ རོ་སྒྲོད།	༦༧
༦.༢ བརྒྱ་ཆ་གྲངས་ཆ་དང་སིལ་གྲངས་ལ་བསྒྱུར་བ།	༧༡
༦.༣ གྲངས་ཆ་དང་སིལ་གྲངས་བརྒྱ་ཆར་བསྒྱུར་བ།	༧༣
༦.༤ བོད་སྒྲིད་ཅིས་གཞི།	༧༥

༧ ཁེ་དང་གྲོང་།

༧.༡ ཁེ་གྲོང་།	༧༧
༧.༢ མ་གནས་དང་ཆོང་རྒྱུར་རིང་གོང་།	༡༠༣

༨ གནས་ས་དང་ཁ་ཕྱོགས།

༩ རྩིས་ཅིས་དཔེ་རིས།

༩.༡ བྲམ་རྟགས།	༡༡༧
༩.༢ ཆོག་རིས།	༡༣༡

༡༠ དཔེ་འབྲུག་།

༡༡ རྒྱ་གཞིས་གཤམ་ཐུང་།

སློབ་ཚན་དང་པོ།

ལྷུ་བ་ཁྲུངས་དང་བཤོད་ཁྲུངས།

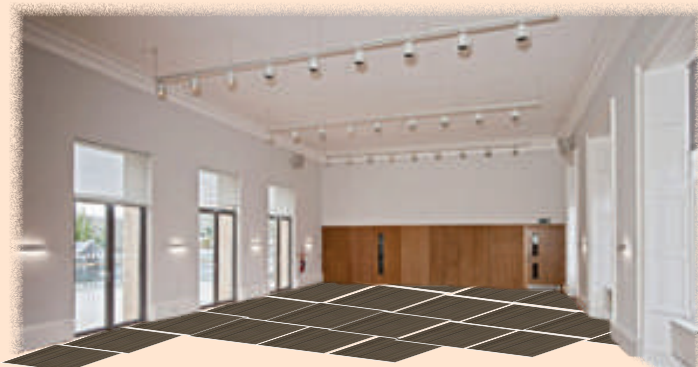
༡.༡ རོ་སྒྲིག། Introduction

འཛིན་རིམ་བཞི་པའི་སྐབས་སློབ་ཕྲུག་ཚོས་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་ (Multiple) དང། བཤོད་ཁྲུངས་ (Factor) གཉིས་སྒྲུངས་ཡོད། འདིར་ང་ཚོས་རྒྱ་ཁྲུངས་ལ་བཤོད་པ་དང། (Prime Factorisation) ལྷུ་བ་ཁྲུངས་དང་བཤོད་ཁྲུངས་བརྒྱུད་སྤྱི་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་ (Common Multiple) དང། སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས། (Common Factor) སྤྱི་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་ཚུང་ཤོས། (Lowest Common Multiple) སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས་ཆེ་ཤོས་ (Highest Common Factor) བཅས་འཆོལ་སྒྲུངས་ལ་སྒྲུང་དགོས་པ་མ་ཟད། སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས་ཆེ་ཤོས་ (HCF) དང་སྤྱི་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་ཚུང་ཤོས་ (LCM) འཆོལ་སྒྲུངས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཁག་ལའང་སྒྲུང་རྒྱུ་རེད།

དེར་བརྟེན། ལྷུ་བ་ཁྲུངས་དང་བཤོད་ཁྲུངས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་དང་སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས་འཆོལ་སྒྲུངས་དང། སྤྱི་ལྷུ་བ་ཁྲུངས་དང་སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས་གཉིས་དངོས་ཡོད་འཆོ་བའི་ལག་ལེན་ཁྲོད་བེད་སྤྱོད་ཅི་ལྟར་ཡོད་སྟོར་གཤམ་གསལ་བྱེད་སྟེ་ལམ་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པ་དང་སྒྲགས་སློབ་ཚན་འདི་འགོ་འཛུགས་རྒྱ་ཡིན།

༡། དཀྱུས་ལ་ 12m དང་ཞེང་ལ་ 8m བྱས་པའི་ཚོགས་ཁང་ཚུང་ཚུང་ཞིག་གི་ཞ་ལའི་སྤྲོང་ཆ་ཤས་སུ་མ་བཏང་བའི་སྤྱ་སྤྱ་བཞི་མ་ཁྲུངས་ཉུང་ཤོས་འདི་དགོས་ན། སྤྱ་སྤྱ་བཞི་མ་དེའི་ཆ་ཆད་ཆེ་ཤོས་གང་དགོས་སམ།

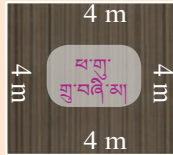

12 གྱི་བཤོད་ཁྲུངས་ནི་
→ 1 , 2 , 3 , 4 , 6 , 12

8 གྱི་བཤོད་ཁྲུངས་ནི་
→ 1 , 2 , 4 , 8

12m དང་ 8m གྱི་སྤྱི་བཤོད་ཁྲུངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 4 ཡིན་པས། སྤྱ་སྤྱ་ཆ་ཆད་ཆེ་ཤོས་ནི་

མི་ཁྲི་བཅུ་བཞི་མ་ 4

དགོས།

༡༽ འཛིན་སྒྲིལ་ཕའི་སྒྲིལ་སྒྲིལ་གིས་ཉིན་ 25 སྔོང་རྒྱུ་ཁོར་ལུག་གཙང་བཟོའི་སྒྲིལ་ཆོག་ལ་ཞབས་ཀྱི་ཐེངས་རེ་སྒྲིལ་གི་ཡོད་པ་དང་། འཛིན་སྒྲིལ་ཕ་པས་ཉིན་ 15 སྔོང་རྒྱུ་ཁོར་ལུག་སྒྲིལ་སྒྲིལ་གི་སྒྲིལ་ཆོག་ལ་ཞབས་ཀྱི་ཐེངས་རེ་སྒྲིལ་གི་ཡོད། འཛིན་སྒྲིལ་གཉིས་ཀྱིས་སྒྲིལ་ཆོག་ལ་ཞབས་ཀྱི་ཐེངས་མ་དེ་ཉིན་གཅིག་ལ་འགོ་བཙུགས་ཡོད་ན། ཉིན་གཙོ་སྔོང་རྒྱུ་ཁོར་ལུག་དེ་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་སྒྲིལ་ཉིན་གཅིག་ལ་ཁེལ་གི་རེད་དམ།

འཛིན་སྒྲིལ་ཕའི་སྒྲིལ་སྒྲིལ་གི་ཉིན་ 25 ཡི་ལྷན་གྲངས་ནི་ $25 \Rightarrow 25, 50, 75, \dots$

འཛིན་སྒྲིལ་ཕ་པས་སྒྲིལ་སྒྲིལ་གི་ཉིན་ 15 ཡི་ལྷན་གྲངས་ནི་ $15 \Rightarrow 15, 30, 45, 60, 75, \dots$

25 དང་ 15 ཡི་སྒྲིལ་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ནི་ 75 ཡིན།

དེར་བརྟེན། ཉིན་ 75 པར་འཛིན་སྒྲིལ་དེ་གཉིས་ཀྱི་སྒྲིལ་ཆོག་ལ་ཞབས་ཀྱི་བྱེད་སྒྲིལ་སྔོང་ལ་ཉིན་གཅིག་ལ་ཁེལ་གི་ཡོད།

* བོད་གི་བྱེད་སྒྲིལ་ཁག་དེ་བཞིན་ལྷན་གྲངས་དང་བཟོད་གྲངས་འཆོལ་སྒྲིལ་གི་དྲན་གསོ་དང་སྒྲིལ་བཟོད་གྲངས་དང་ལྷན་གྲངས་ཀྱི་ཆུང་གཞི་ཙམ་ཡིན་པས། སྒྲིལ་མ་དང་དགོ་ཆུན་མཉམ་ལས་ཀྱི་སྒྲིལ་བྱེད་སྒྲིལ་དགོས།

༡.༡ རྒྱ་གྲངས་ལ་བཟོད་ལ།

Prime Factorisation

ཉིལ་པོར་བཟོ་བྱེད་པའི་གྲངས་ཤིག་ལ་རྒྱ་གྲངས་ཀྱིས་རིམ་བཞིན་བཟོས་ཏེ། བཟོད་གྲངས་ལ་བཟོད་པའི་གོ་མ་པ་མཐའ་མར་སྒྲིལ་སྒྲིལ་བཟོད་གྲངས་ཆུང་མ་རྒྱ་གྲངས་ལ་འགྱུར་གི་ཡོད། བཟོད་རིམ་དེར་རྒྱ་གྲངས་ལ་བཟོད་པ་ཞེས་ཟེར།

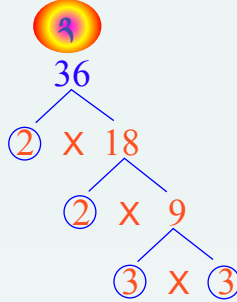

གཤམ་གསལ་རྒྱ་གྲངས་ལ་བཞོད་བའི་
ཐབས་ལམ་གཉིས་ལ་ལྟ་ཞིབ་གྱིས་དང་།

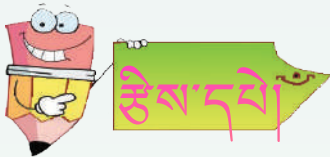
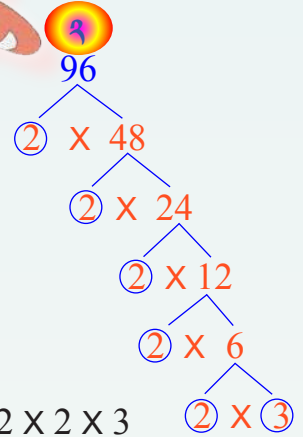
2	3	6
2	1	8
3		9
3		3
		1

$$36 = 2 \times 2 \times 3 \times 3$$

2	9	6
2	4	8
2	2	4
2	1	2
2		6
3		3
		1

$$96 = 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 3$$

གཤམ་གསལ་གྲངས་ཀྱི་ཁག་རྒྱ་གྲངས་ལ་སློབ་ཅིག

18, 32, 54, 82, 100, 350

ཉ)

2	1	8
3		9
3		3
		1

$$18 = 2 \times 3 \times 3$$

ཉ)

2	3	2
2	1	6
2		8
2		4
2		2
		1

$$32 = 2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 2$$

ཉ)

2	5	4
3	2	7
3		9
3		3
		1

$$54 = 2 \times 3 \times 3 \times 3$$

ལ)

2	8	2
4	1	4
		1

$$82 = 2 \times 41$$

ལ)

2	1	0	0
2	5	0	
5	2	5	
5		5	
		1	

$$100 = 2 \times 2 \times 5 \times 5$$

ལ)

2	3	5	0
5	1	7	5
5		3	5
7		7	
		1	

$$350 = 2 \times 5 \times 5 \times 7$$

སྒྲིང་ཆན། ༡.༡

༡) གཤམ་གསལ་གྲངས་ཀྱི་ཁག་རྒྱ་གྲངས་ལ་ཁྲོལ་ཅིག

- ཀ) 21   ཁ) 98   ཅ) 74   ང) 106   ཅ) 502
 ཆ) 55   ཇ) 442   ཉ) 221   ཏ) 535   ཐ) 702

༢) གཤམ་གསལ་བར་སྟོང་ནང་གི་རྒྱ་གྲངས་དེ་དག་ཆོལ།

- ཀ) $14 = 2 \times \square$ ཁ) $38 = \square \times 19$
 ཅ) $42 = 2 \times \square \times 3$ ང) $72 = 2 \times 2 \times \square \times 3 \times \square$
 ཆ) $105 = 3 \times \square \times 7$ ཏ) $242 = 2 \times 11 \times \square$

༡.༡) སྤྱི་བཏོད་གྲངས་དང་སྤྱི་ལྡབ་གྲངས།

གྲངས་ཤིག་གིས་གྲངས་གཞན་ཞིག་ལ་བཏོས་ལྷག་མེད་པར་བཏོད་ཐུབ་ན། བཏོད་བྱ་དེ་
 ལྡབ་གྲངས་(multiple) དང་། བཏོད་བྱེད་དང་བཏོས་ཐོབ་གཉིས་དེའི་བཏོད་གྲངས་
 (factor) རེད།

དཔེར་ན།

- ༡) 20 རྒྱུ་ 4 དང་ 5 ཡི་ལྡབ་གྲངས་ཡིན་པ་དང་།
 4 དང་ 5 གཉིས་ནི་ 20 ཡི་བཏོད་གྲངས་རེད།
 ༢) 24 རྒྱུ་ 6 དང་ 4 ཡི་ལྡབ་གྲངས་ཡིན་པ་དང་།
 6 དང་ 4 གཉིས་ནི་ 24 ཡི་བཏོད་གྲངས་རེད།

གྲངས་གཉིས་བསྐྱར་བའི་བསྐྱར་ཐོབ་ནི་གྲངས་དེ་གཉིས་ཀྱི་ལྡབ་གྲངས་ཡིན་པ་དང་།
 བསྐྱར་བྱ་དང་སྐྱར་བྱེད་ཀྱི་གྲངས་གཉིས་ནི་བསྐྱར་ཐོབ་ཀྱི་བཏོད་གྲངས་རེད།

ཀ) སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ Common Factors

༡) 4 དང་12 གྱི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་

4 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 2, 4 དང་།

12 གྱི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 2, 3, 4, 6, 12, བཅས་ཡིན་པས། 4 དང་ 12 གཉིས་ཀྱི་

སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 2, 4 ཡིན།

༢) 10 དང་35 ཡི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་

10 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 2, 5, 10 དང་།

35 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 5, 7, 35, བཅས་ཡིན་པས། 10 དང་ 35 གཉིས་ཀྱི་སྒྲིམ་

ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 1, 5 ཡིན།

ཁ) སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ Common Multiples

༡) 8 དང་12 གྱི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་

8 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 8, 16, 24, 32, 40, 48, 56 སྒྲིམ་ཆོན་དང་།

12 གྱི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 12, 24, 36, 48, 60, སྒྲིམ་ཆོན་ཡིན་པས། 8 དང་ 12 གཉིས་

ཀྱི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 24, 48 སྒྲིམ་ཆོན་ཡིན།

༢) 6 དང་ 9 ཡི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་

6 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 6, 12, 18, 24, 30, 36 སྒྲིམ་ཆོན་དང་།

9 ཡི་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 9, 18, 27, 36, 45, 54 སྒྲིམ་ཆོན་ཡིན་པས། 6 དང་ 9 གཉིས་

ཀྱི་སྒྲིམ་ཆོན་གྲུ་བའི་ཆོན་ 18, 36 སྒྲིམ་ཆོན་ཡིན།

སྒྲིང་ཆན། ༡.༡

༡༽ སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ཆོལ།

ཀ) 10, 12

ཁ) 18, 30

ག) 27, 63

ང) 12, 15, 27

ཅ) 20, 45, 60

ཆ) 24, 32, 40

ཇ) 15, 45

ཉ) 7, 14, 21

ཏ) 3, 9, 12

༢༽ སྒྲིང་ལྷབ་གྲངས་ཐོག་མ་གསུམ་ཆོལ།

ཀ) 5, 8

ཁ) 9, 12

ག) 10, 20

ང) 12, 15

ཅ) 4, 5, 10

ཆ) 3, 6, 4

ཇ) 5, 2, 3

ཉ) 3, 6, 9

ཏ) 4, 8, 12

༡.༤ སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་འཆོལ་ཐབས། (HCF)

སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་འཆོལ་ཐབས་མི་འབྲེལ་གསུམ་ཡོད་པ་གསུམ་གསལ།

༡) བཞོད་གྲངས་ཀྱི་ཐབས་ལམ། (Factor Method)

20 དང་ 24 ཡི་སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་གང་ཡིན་ནམ།

20 ཡི་བཞོད་གྲངས་ནི་ 1, 2, 4, 5, 10, 20

24 ཡི་བཞོད་གྲངས་ནི་ 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12, 24

20 དང་ 24 ཡི་སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ནི་ 1 དང་ 2, 4 བཅས་ཡིན་པ་དང་། 4 ནི་སྒྲིང་བཞོད་

གྲངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པས། 20 དང་ 24 ཡི་སྒྲིང་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 4 ཡིན། 20 དང་

24 (HCF) = 4 (ཐབས་ལམ་འདི་ནི་འདིན་གྲུ་བཞི་པར་བསྐྱབས་ཟིན་པས། དགོ་ཆན་གྱིས་

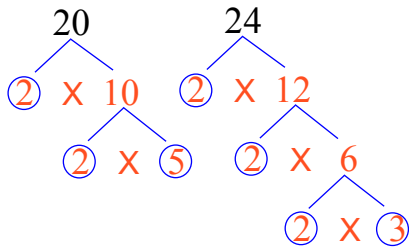
སློབ་མར་དྲན་གསོ་གནང་དགོས།)

2) རྒྱ་གྲངས་ལ་བཟུལ་བའི་ཐབས་ལམ། (Prime Factorisation Method)

ཀ) རྒྱུ་འབྲེམས་ཐབས་ལམ། (Factor Tree Method)

20 དང་ 24 ཡི་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་གང་ཡིན་ནམ།

$$20 = 2 \times 2 \times 5$$

$$24 = 2 \times 2 \times 2 \times 3$$

འདིར་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཁག་སྒྲངས་ཏེ། དེ་དག་མཉམ་

ཏུ་བསྐྱར་དགོས། $2 \times 2 = 4$ དེར་བརྟེན། 20 དང་

24 སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 4 ཡིན།

ཁ) བཞོད་ཐབས། (Division Method)

20 དང་ 24 ཡི་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་གང་ཡིན་ནམ།

2	20	2	24
2	10	2	12
5	5	2	6
	1	3	3
			1

$$20 = 2 \times 2 \times 5$$

$$24 = 2 \times 2 \times 2 \times 3$$

འདིར་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཁག་སྒྲངས་ཏེ། དེ་དག་

མཉམ་ཏུ་བསྐྱར་དགོས། $2 \times 2 = 4$ དེར་བརྟེན།

20 དང་ 24 སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 4

ཡིན།

3) བསྐྱར་མའི་བཞོད་ཐབས།

(Continued Division Method)

20 དང་ 24 ཡི་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་གང་ཡིན་ནམ།

	1		1
20	24	ཡང་ན།	20
	20		20
	4		4
	20		20
	20		20
	0		0

དེར་བརྟེན། 20 དང་ 24 ཡི་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 4 ཡིན།

སེམས་ལ་ཞོག།

1) སླད་ཟིན་པའི་གྲངས་གཉིས་ལས་ཆུང་བས་ཆེ་བར་བཞོད་གོས།

2) དེའི་ལྷན་གྲངས་ཀྱིས་བཞོད་ཀྱིད་གྲངས་ལ་བཞོད་གོས།

3) དེ་ལྟར་མཐའ་མའི་ལྷན་གྲངས་སླད་ཀོར་མ་ཐོབ་བར་གོ་རིམ་བརྗེས་ཏེ་ལྷན་གྲངས་ཀྱིས་བཞོད་གོས།

4) མཐར་ལྷན་གྲངས་སླད་ཀོར་ཐོབ་ན། མཐའ་མའི་བཞོད་ཀྱིད་གྲངས་དེ་སློའི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན།

༡ 18 དང་ 36, 54 བཅས་ཐུག་པའི་ལ་བཟུང་བའི་ཐབས་ལམ་སྟུང་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཆོལ།

2	18	2	36	2	54
3	9	3	18	3	27
3	3	3	6	3	9
	1		2		3

$$18 = 2 \times 3 \times 3$$

$$36 = 2 \times 3 \times 3 \times 2$$

$$54 = 2 \times 3 \times 3 \times 3$$

འདིར་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཁག་སྒྲངས་ཏེ། དེ་དག་མཉམ་དུ་བསྐྱར་དགོས། $2 \times 3 \times 3 = 18$

དེར་བརྟེན། 18 དང་ 36, 54 ཡི་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 18 ཡིན།

༡ 35 དང་ 143 བཅས་བསྐྱར་མའི་བཞོད་ཐབས་སྟུང་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཆོལ།

4					
35	143				
	140	11			
	3	35			
		33	1		
		2	3		
			2	2	
			1	2	
				2	
				0	

མཐའ་མའི་བཞོད་བྱེད་གྲངས་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པར་བརྟེན། 35 དང་ 143 གྱི་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ 1 ཡིན།

༡ རྩ་སྟོང་གཉིས་ལ་རྩ་ 18L དང་ 20L རེ་ཤོང་གི་ཡོད་ན། རྩ་སྟོང་གཉིས་ཀྱི་ཆད་ཉག་ཉག་འཇལ་བར་ཤོང་ཆད་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་རྩ་སྟོང་ཅི་འདྲ་ཞིག་དགོས་སམ།

1			
18	20		
	18	9	
	2	18	
		18	
		0	

དེར་བརྟེན། ཚུ་སྣོད་གཉིས་ཀྱི་ཤོང་ཚད་ཉག་ཉག་འཇལ་བར་ཤོང་ཚད་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཚུ་སྣོད་ 2 L བྱས་
པ་ཞིག་དགོས།

སློབ་ཚན། ༡.༡

༡༽ ཚུ་གྲངས་ལ་བཀལ་ཐབས་སྟུང་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཆོལ།

ཀ) 48 , 54	ཁ) 84 , 91 , 98	ག) 63 , 72
ང) 108 , 144	ཅ) 25 , 35 , 105	ཆ) 56 , 84

༢༽ བསྟུང་མའི་བཞོད་ཐབས་སྟུང་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཆོལ།

ཀ) 36 , 45	ཁ) 45 , 90	ག) 100 , 105
ང) 19 , 114	ཅ) 28 , 48, 55	ཆ) 106 , 255

༣༽ བཞོད་གྲངས་ཀྱི་བྱང་ཚུས་སྟུང་དེ་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཆོལ།

ཀ) 4 , 5	ཁ) 6 , 12	ག) 15 , 25
ང) 17 , 54	ཅ) 6 , 13, 10	ཆ) 63 , 21 , 7

༤༽ གཤམ་གསལ་དཀའ་རྒྱུ་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) 60 དང་ 180 ལ་བགོས་ལྷག་མེད་པར་བགོ་བྱེད་པའི་གྲངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཆོལ།

ཁ) 125 དང་ 275 ཡི་སྤྱི་བཞོད་གྲངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཆོལ།

ག) རིང་ཚད་ 54cm དང་ 72cm ཡོད་པའི་དར་ཆིངས་གཉིས་དུམ་བྱ་གཅིག་མཚུངས་སུ་གཏུབ་ན།
དར་ཆིངས་ཀྱི་དུམ་བྱ་རིང་ཤོས་དེ་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

ང) ཆོགས་ཁང་ཞིག་ནང་། མི་ 270 ཡང་ན་ 450 གྲལ་བསྟར་རེ་རེའི་ནང་མི་གངས་གཅིག་མཚུངས་
འདྲིལ་དགོས་ན། གྲལ་བསྟར་ནང་མི་གངས་མང་ཤོས་ག་ཚོད་འདྲིལ་སྟབས་བཟ།

༡.༥ སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་འཛུལ་ཐབས། (LCM)

ང་ཆོས་འདིན་གྲུ་བཞི་པར་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཀྱི་རྩོས་སྤྱངས་ཟིན། འདིར་ང་ཆོས་དེ་དག་དྲན་གསོ་
དང་སྒྲགས་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་འཛུལ་སྤྱངས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཁག་སྤྱད་རྒྱུ་རེད།

དཔེར་ན།

༡། ལྡན་གྲངས་ཐབས་ལམ། (Multiple Method)

8 དང་ 10 ཡི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་ཆོལ།

8 ཀྱི་ལྡན་གྲངས་ནི་ 8, 16, 24, 32, 40, 48, ...

10 ཡི་ལྡན་གྲངས་ནི་ 10, 20, 30, 40, ...

དེར་བརྟེན། 8 དང་ 10 ཡི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་ནི་ 40 ཡིན།

༢། བཞོད་ཐབས། (Division Method)

252 དང་ 180 ཡི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་ཆོལ།

2	2 5 2, 1 8 0
2	1 2 6, 9 0
3	6 3, 4 5
3	2 1, 1 5
	7, 5

དེར་བརྟེན། 252 དང་ 180 ཡི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་ནི་
 $2 \times 2 \times 3 \times 3 \times 7 \times 5 = 1260$

མཆན། ང་ཆོས་ཤེས་དགོས་པ་ཞིག་ནི་གྲངས་ཤིག་གི་ལྡན་གྲངས་ལ་མཐའ་མེད།

གྲངས་ཀ་གཉིས་སམ་ཏུ་མའི་བྱན་མོང་གི་ལྡན་གྲངས་རྒྱུ་ཤོས་དེ་ལ། གྲངས་ཀ་དེ་དག་གི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་
རྒྱུ་ཤོས་ (LCM) ཟེད།

༡ 5 དང་ 10 ཡི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་ཆོལ།

5 ཡི་ལྷན་གྲངས་ནི་ 5, 10, 15, 20, 25, ...

10 ཡི་ལྷན་གྲངས་ནི་ 10, 20, 30, 40, ...

5 དང་ 10 ཡི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ནི་ 10 དང་ 20 སྟགས་དང་། སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་ནི་ 10 རེད།

༢ 750 དང་ 500 ཡི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་ཆོལ།

2	750, 500
3	375, 250
5	125, 250
5	25, 50
5	5, 10
	1, 2

དེར་བཞེན། 750 དང་ 500 ཡི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་

$$= 2 \times 3 \times 5 \times 5 \times 5 \times 2 = 1500$$

༣ 15 དང་ 20, 25 བཅས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་ཆོལ།

3	15	2	20	5	25
5	5	2	10	5	5
	1	5	5		1
			1		

$$15 = 3 \times 5$$

$$20 = 2 \times 2 \times 5$$

$$25 = 5 \times 5 \text{ དེར་བཞེན། } 15 \text{ དང་ } 20,$$

$$25 \text{ བཅས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས་} = 3 \times 2 \times 2 \times 5 \times 5 = 300$$

༤ སློབ་ལྷན་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱིས་ཞོགས་པ་ཆུ་ཆོད་དགུ་པའི་ཐོག་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འཛིན་སྒྲུབ་འཆོག་གི་ཡོད།
དེའི་རྒྱུ་སློབ་ལྷན་ཆེ་བས་སྐར་མ་ 45 རེ་ཕྱིན་རྒྱུ་འཛིན་སྒྲུབ་འཆོག་གི་ཡོད་པ་དང་། སློབ་ལྷན་
ཆུང་བས་སྐར་མ་ 35 རེ་ཕྱིན་རྒྱུ་འཛིན་སྒྲུབ་འཆོག་གི་ཡོད་ན། སློབ་ལྷན་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱིས་
སྐར་ཡང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་འཛིན་སྒྲུབ་གཏུགས་འཆོག་སམ།

ལན།	5	45, 35
	3	9, 7
	3	3, 7
		1, 7

45 དང་ 35 ཡི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུངས་ཤོས།

$$= 5 \times 3 \times 3 \times 7 = 315 \text{ (སྐར་མ་315)}$$

$$(སྐར་མ་315 \div 60 = \text{ཆུ་ཆོད་ } 5 \text{ དང་སྐར་མ་ } 15)$$

དེར་བཞེན། སློབ་ལྷན་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱིས་ཆུ་ཆོད་ 5 དང་སྐར་མ་ 15 ལྷན་སྐར་ཡང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་
འཛིན་སྒྲུབ་འཆོག་གི་རེད།

སྒྲིབ་ཆ་ན། ༡.༤

༡༽ སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ།

ཀ) 27 , 81

ཁ) 4 , 6, 8

ག) 33 , 34

ང) 30, 49

ཅ) 36 , 45

ཆ) 40, 50

ཇ) 5 , 15 , 25

ཉ) 8 , 12 , 16

ད) 4 , 10 , 20

༢༽ སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ།

ཀ) 240 , 300

ཁ) 216 , 88

ག) 6 , 18 , 27

ང) 21 , 35 , 42

ཅ) 27 , 33 , 45

ཆ) 28 , 35 , 77

ཇ) 24 , 56 , 72

ཉ) 60 , 75

ད) 117 , 91 , 69

༣༽ གཤམ་གསལ་དཀར་ཆུང་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་ 5 དང་ 10, 12 བཅས་ཀྱི་བར་མཆོལ་སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད། སྒྲིབ་ཆ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད།

ཁ) སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་ 150cm དང་ 180cm, 210cm བཅས་སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད། སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད།

ག) སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་ 75mL དང་ 100mL, 140mL བཅས་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད། སྒྲིབ་ཆ་ལྟ་བུ་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད་ཀྱི་ཆུང་ཤོས་ཆོལ་གྱི་ཡོད།

བྱེད་སྒྲིག་

༡༽ སྤྱི་འཇོན་གྲངས་ཆེ་ཤོས་འཆོལ་བ།

ཀ) དགོས་མཁོ་- ཚད་འཇལ་ཡོ་བྱེད་འགའ། རྩོད་ཚུད་ནས་གྲུ་སྒྲིག་
བྱས་པའི་བྱེད་སྒྲིག་འགའ།

ཁ) རྩོད་ཚུད་ཁག་ལ་ཚད་འཇལ་བྱེད་སྒྲིག་དང་ཡོ་བྱེད་རེར་གནང་
དགོས།

ག) རྩོད་ཚུད་སོ་སོས་རྩིས་མ་བརྒྱབ་པར་བྱེད་སྒྲིག་ཁོ་ནའི་ལམ་ནས་སྤྱི་
བཞུགས་གྲངས་ཆེ་ཤོས་དང་དེ་འབྲེལ་གྱི་ལན་ཁག་འཆོལ་དགོས།

ང) རྩོད་ཚུད་གོ་རིམ་གྱི་དམངས་ལ་སྤྱན་བསྟར་ཞུ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་
རྩོད་ཚུད་སོ་སོའི་སློབ་མ་གཉིས་སམ་གསུམ་གྱིས་རྩི་ཐབས་གསུམ་
སོ་སོར་སྤྱད་དེ་ནག་པང་སྟེང་བཅི་དགོས།

༡༽ ལྷན་གྲངས་ཀྱི་གཉིས་ཀྱིས་ཚད་
ཉག་ཉག་འཇལ་བར་ཤོང་ཚད་ཆེ་
ཤོས་ཀྱི་ཚུ་སྟོང་ཅི་འདྲ་ཞིག་དགོས།

༢༽ ཚུ་སྟོང་དེས་ལྷན་གྲངས་ཀྱི་གཉིས་
ཀྱི་ཤོང་ཚད་འཇལ་བར་ཚུ་ཐེངས་
ག་ཚད་སྤྱག་དགོས།

༢༽ ཅི་བ་ཅི་ལན།

ཀ) དགོས་མཁོ་- ཤོག་བྲ། ཞ་སྒྲིག་

ཁ) རྩོད་ཚུད་སོ་སོས་སྤྱི་བཞུགས་གྲངས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་དྲི་བ་ལྟ་དང་སྤྱི་
ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས་ཀྱི་དྲི་བ་ལྟ་བཙོ་དགོས།

ག) རྩོད་ཚུད་དང་པོས་རྩོད་ཚུད་གཞན་ནམས་ལ་དྲི་བ་བཙོ་པོ་རེ་རེ་
བཞིན་འདྲི་དགོས་པ་དང་། རྩོད་ཚུད་སོ་སོས་མཆོག་གསུམ་རང་ལན་
བཙོ་ལ་ཉ། བརྗེ་སྟོན་སྟོན་བཞུ་སྟེར་བའམ་ཡང་ན་དྲི་ལ་བརྗེ་བཟང་
སྟེ་ལན་འདེབས་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཐོབ་ཐབས་བྱེད་དགོས།

ང) གལ་སྲིད་རྩོད་ཚུད་དེས་ལན་ཞོར་ན་རྩིས་མ་དེར་གོ་སྐབས་སྟོང་
དགོས། དེ་ལྟར་རྩོད་ཚུད་རིམ་པས་དྲི་བ་ནམས་རེ་རེ་བཞིན་འདྲི་
དགོས་པ་དང་། རྩོད་ཚུད་གཞན་ནམས་ཀྱིས་ལན་འདེབས་རྒྱུའི་གོ་
སྐབས་ཐོབ་ཐབས་སུ་འབད་དགོས།

ཅ) ལན་འབྲིག་པར་དགོས་ངེས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་སྟོང་དགོས་པ་དང་། གལ་
སྲིད་དྲི་བ་གཏོང་མཁན་གྱི་དྲི་བ་ཞོར་ཡོད་ན། རྩོད་ཚུད་གང་རུང་
གིས་ཞོར་བཙོས་བྱེད་དགོས་པ་དང་། རྩོད་ཚུད་དེར་དྲི་བ་གཏོང་
མཁན་གྱི་རྩོད་ཚུད་ནས་སྐར་མ་གཅིག་ཐོབ་རྒྱ།

ཆ) བརྒྱ་ཆ་མང་ཤོས་ཀྱི་རྩོད་ཚུད་དེ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པར་བཅི་དགོས།

རྩོད་ཚུད་སོ་སོས་དྲི་བ་
བཙོ་པོ་བཙོ་དགོས་པ་དང་།

ལན་འདེབས་གོ་སྐབས་ཐོབ་
སྟེ་སྐད་བརྒྱབ་ན་འབྲིག་གམ།

མི་འབྲིག་ངེས་པར་བརྗེ་
སྟོན་སྟོན་བཞུ་བཞུ་སྟེ་སྟོང་དགོས།

ཞེས་པར་བྱ།

- ༡ བྱངས་ཀ་ཞིག་ལ་བཞོན་བྱངས་ 1 དང་བྱངས་ཀ་རང་ཉིད་ལས་མེད་ན། བྱངས་ཀ་དེ་ལ་རྩ་བྱངས་ (Prime Number) ཟེར།
- ༢ བྱངས་ཀ་ཞིག་ལ་བཞོན་བྱངས་གཉིས་ལས་མང་བ་ཡོད་ན། བྱངས་ཀ་དེར་འདུ་བྱངས་ (Composite Number) ཟེར།
- ༣ 1 རྩ་རྩ་བྱངས་དང་འདུ་བྱངས་གང་ཡང་མིན།
- ༤ བྱངས་ཀ་ཞིག་དེའི་རྩ་བྱངས་པན་ཚུན་རྒྱར་པའི་རྣམ་པའི་ཐོག་ཤིས་པ་དེས། ར་ཆོས་བྱངས་ཀ་དེ་རྩ་བྱངས་ལ་བཞོལ་བ་ (Prime Factorisation) ཟེར།
- ༥ རྒྱད་ཟིན་པའི་བྱངས་གཉིས་སམ་དུ་མའི་རྒྱུ་བཞོན་བྱངས་ཆེ་ཤོས་ (Highest Common Factor) ཟེ། བྱངས་དེ་དག་བྱན་མོང་གི་བཞོན་བྱངས་ཆང་མའི་ནང་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།
- ༦ གལ་ཏེ་བྱངས་ཀ་ཞིག་བྱངས་ཀ་གཞན་གྱི་བཞོན་བྱངས་ཡིན་ཆེ། བྱངས་ཀ་རྒྱང་བ་དེ་ནི་རྒྱད་ཟིན་པའི་བྱངས་དེ་གཉིས་གྱི་རྒྱུ་བཞོན་བྱངས་ཆེ་ཤོས་ (HCF) ཡིན།
- ༧ བྱངས་གཉིས་སམ་དུ་མའི་རྒྱུ་ལྷབ་བྱངས་རྒྱང་ཤོས་ (Lowest Common Multiple) ཟེ། བྱངས་དེ་དག་བྱན་མོང་གི་ལྷབ་བྱངས་ཆང་མའི་ནང་རྒྱང་ཤོས་དེ་ཡིན།
- ༨ གལ་ཏེ་བྱངས་ཀ་ཞིག་ བྱངས་ཀ་གཞན་གྱི་ལྷབ་བྱངས་ཡིན་ཆེ། བྱངས་ཀ་ཆེ་བ་དེ་ནི་རྒྱད་ཟིན་པའི་བྱངས་དེ་གཉིས་གྱི་རྒྱུ་ལྷབ་བྱངས་རྒྱང་ཤོས་ (LCM) ཡིན།
- ༩ རྒྱད་ཟིན་པའི་བྱངས་ཀ་ཁག་ཅིག་གི་རྒྱུ་ལྷབ་བྱངས་རྒྱང་ཤོས་འཆོལ་བར། ཐོག་མར་ར་ཆོས་བྱངས་དེ་དག་རྩ་བྱངས་ལ་འགྲོལ་དགོས། དེ་ནས་རྒྱད་ཟིན་པའི་བྱངས་དེ་དག་གི་རྩ་བྱངས་སོ་སོ་བྱང་ཐངས་མང་ཤོས་དེ་བྱངས་ནས་མཉམ་དུ་བརྒྱར་དགོས།

སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

གྲངས་ཆ།

༡.༡ རི་སྒྲིང།

སློབ་ཚན་འདིར་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་འཛོལ་ཐབས་ལ་བརྟེན་ཏེ་མ་ཆ་དང་བྱ་ཆ་མི་མཆུངས་པའི་
གྲངས་ཆའི་བརྩི་ཐབས་ཁག་ལ་སྦྱང་རྒྱ་རེད།
དེར་བརྟེན། གཤམ་གསལ་བྱེད་སློལ་ས་བསྐྱབས་ཟིན་པའི་མ་ཆའམ་བྱ་ཆ་མཆུངས་པའི་གྲངས་ཆའི་ཆིས་
རྒྱལ་ལ་དྲན་གསོ་བྱེད་པ་ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་སློབ་ཚན་འདི་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་དགོས།

༡། འདི་ལོའི་འཛིན་གྲྭ་ལྷན་སློབ་མའི་གྲངས་འཕོར་ནི་
སློབ་གྲྭ་ཡོངས་ཀྱི་སློབ་མའི་ $\frac{15}{100}$ ཡིན་པ་དང་། ལྷན་ལོའི་
འཛིན་གྲྭ་ལྷན་སློབ་མའི་གྲངས་འཕོར་ནི་སློབ་གྲྭ་ཡོངས་
ཀྱི་སློབ་མའི་ $\frac{25}{100}$ ཡིན་ན། འདི་ལོ་དང་ལྷན་ལོའི་འཛིན་
གྲྭ་ལྷན་སློབ་མའི་གྲངས་འཕོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་གང་མང་བ་
འདུག་གམ།

༢། སློབ་མ་ཀ་པ་དང་ཁ་པ་གཉིས་ལ་བག་ལེབ་རེ་རེ་ཡོད།
སློབ་མ་ཀ་པས་རང་གི་བག་ལེབ་དེ་ནས་ $\frac{1}{8}$ བྲོགས་ཐོར་སྒྲད་པ་དང་། སློབ་མ་ཁ་པས་རང་གི་
བག་ལེབ་དེ་ནས་ $\frac{1}{4}$ བྲོགས་ཐོར་སྒྲད་པ་རེད། བྱས་ན། སློབ་མ་ཀ་པ་དང་ཁ་པའི་བག་ལེབ་
དུམ་བྱར་བཏང་བའི་ཆ་ཤས་གང་ཆེ་བ་ཡོད་མེད་ལ་ལྟོས་དང་།
གྲངས་ཆ་གཉིས་ཀྱི་མ་ཆ་དེ་འདྲ་མཆུངས་གྲངས་ཆ་བཟོ་བར་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྦྱད་དེ་
བག་ལེབ་གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཆེ་ཆུང་བསྟར་དགོས།

ཀ་པ།

ཁ་པ།

གོང་གི་བྱེད་སློལ་དེ་ལྷན་ལོའི་འཛིན་གྲྭ་ལྷན་སློབ་མའི་འཛོལ་ཐབས་པའི་བྱེད་སློལ་གང་རུང་གི་ལོ་ལོ་ཆོག་

༡.༡ གྲངས་ཆ་ཆེ་ཆུང་སྒྱུར་བ།

ང་ཆོས་རིགས་མི་མཐུན་པའི་གྲངས་ཆ་གཉིས་དབར་ཆེ་ཆུང་སྒྱུར་སྐབས། ཐབས་ལམ་གཉིས་ཡོད་
དེ། མ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་བཅའ་ནས་བསྒྱུར་བ་དང་། བྱ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་
ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་བཅའ་ནས་བསྒྱུར་བ་དེ་རེད།

༡) མ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་བཅའ་ནས་བསྒྱུར་བ།

$$\frac{4}{6} \text{ དང་ } \frac{2}{4} \text{ སྒྱུར་བ།}$$

༡) མ་ཆ་ 6 དང་ 4 ཡི་སྤྱི་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ = $2 \times 2 \times 3 = 12$

༢) དེ་དག་མ་ཆ་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཆར་བསྒྱུར་བ།

2	6, 4
2	3, 2
3	3, 1
	1, 1

$$12 \div 6 = 2 \text{ དེར་བརྟེན། } \frac{4}{6} = \frac{4}{6} \times \frac{2}{2} = \frac{8}{12}$$

$$12 \div 4 = 3 \text{ དེར་བརྟེན། } \frac{2}{4} = \frac{2}{4} \times \frac{3}{3} = \frac{6}{12}$$

༣) གྲངས་ཆ་གཉིས་སྒྱུར་བ།

$$\frac{8}{12} \text{ དང་ } \frac{6}{12} \text{ རི་མ་ཆ་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཆ་ཡིན་པར་བརྟེན། } \frac{8}{12} > \frac{6}{12}$$

ཡིན།

$$\text{དེར་བརྟེན། } \frac{4}{6} > \frac{2}{4} \text{ ཡིན།}$$

༤) བྱ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་ལྷན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་བཅའ་ནས་བསྒྱུར་བ།

$$2\frac{1}{7} \text{ དང་ } \frac{10}{8} \text{ སྒྱུར་བ།}$$

ད) གྲངས་ཆ་སྟགས་མ་གྲངས་ཆ་ལྟར་སྒྲུབ་དགོས།

$$2\frac{1}{7} = \frac{14+1}{7} = \frac{15}{7}$$

ཀ) བྱ་ཆ་ 15 དང་ 10 ཡི་སྒྲིའི་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས་བཅའ་ནས། དེ་དག་བྱ་ཆ་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཆར་སྒྲུབ་དགོས།

ཁ) བྱ་ཆའི་སྒྲིའི་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས། $= 5 \times 3 \times 2 = 30$

$$\frac{15}{7} = \frac{15}{7} \times \frac{2}{2} = \frac{30}{14} \quad \frac{10}{8} = \frac{10}{8} \times \frac{3}{3} = \frac{30}{24}$$

5	15, 10
3	3, 2
2	1, 2
	1, 1

$\frac{30}{14}$ དང་ $\frac{30}{24}$ བྱ་ཆ་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཆ་ཡིན་པར་བརྟེན། $\frac{30}{14} > \frac{30}{24}$ ཡིན།

དེར་བརྟེན། $\frac{15}{7} > \frac{10}{8}$

ག) $\frac{1}{2}, \frac{1}{8}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6}$ བཅས་ཀྱི་ཆག་རིམ་བྲིས།

ཀ) མ་ཆ་གཅིག་པ་བཅོས་ཏེ་ཅིས།

མ་ཆའི་སྒྲིའི་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས། $= 2 \times 2 \times 2 \times 3 = 24$

$$\frac{1}{2} = \frac{1}{2} \times \frac{12}{12} = \frac{12}{24} \quad \frac{1}{8} = \frac{1}{8} \times \frac{3}{3} = \frac{3}{24}$$

$$\frac{3}{4} = \frac{3}{4} \times \frac{6}{6} = \frac{18}{24} \quad \frac{5}{6} = \frac{5}{6} \times \frac{4}{4} = \frac{20}{24}$$

2	2, 8, 4, 6
2	1, 4, 2, 3
2	1, 2, 1, 3
3	1, 1, 1, 3
	1, 1, 1, 1

ཁ) མ་ཆ་གཅིག་པའི་གྲངས་ཆ་ནམས་ཆེ་ཆུང་སྟུག།

$\frac{12}{24}, \frac{3}{24}, \frac{18}{24}, \frac{20}{24}$ བཅས་ནི་མ་ཆ་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཆ་ཡིན་པར་བརྟེན།

$\frac{20}{24} > \frac{18}{24} > \frac{12}{24} > \frac{3}{24}$ ཡིན།

དེར་བཏེན། $\frac{1}{2}, \frac{1}{8}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6}$ བཅས་ཀྱི་ཆག་རིམ་ནི།

$$\frac{5}{6}, \frac{3}{4}, \frac{1}{2}, \frac{1}{8} \text{ ཡིན།}$$

༡། $\frac{3}{2}, \frac{1}{5}, \frac{10}{6}, \frac{2}{3}$ བཅས་ཀྱི་འཕར་རིམ་གྱིས།

ཀ) མ་ཆ་གཅིག་པ་བཞོས་ཏེ་ཆེས།

མ་ཆའི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཆུང་ཤོས། $= 2 \times 3 \times 5 = 30$

$$\frac{3}{2} = \frac{3}{2} \times \frac{15}{15} = \frac{45}{30}$$

$$\frac{1}{5} = \frac{1}{5} \times \frac{6}{6} = \frac{6}{30}$$

$$\frac{10}{6} = \frac{10}{6} \times \frac{5}{5} = \frac{50}{30}$$

$$\frac{2}{3} = \frac{2}{3} \times \frac{10}{10} = \frac{20}{30}$$

2	2, 5, 6, 3
3	1, 5, 3, 3
5	1, 5, 1, 1
	1, 1, 1, 1

ཁ) མ་ཆ་གཅིག་པའི་གྲངས་ཆ་ནམས་ཆེ་ཆུང་སྟུང།

$\frac{45}{30}, \frac{6}{30}, \frac{50}{30}, \frac{20}{30}$ བཅས་ནི་མ་ཆ་མཆུངས་པའི་གྲངས་ཆ་ཡིན་པར་བཏེན།

$$\frac{6}{30} < \frac{20}{30} < \frac{45}{30} < \frac{50}{30} \text{ ཡིན།}$$

དེར་བཏེན། $\frac{3}{2}, \frac{1}{5}, \frac{10}{6}, \frac{2}{3}$ བཅས་ཀྱི་འཕར་རིམ་ནི།

$$\frac{1}{5}, \frac{2}{3}, \frac{3}{2}, \frac{10}{6} \text{ ཡིན།}$$

ཕྱོད་ཆན། ༡.༡

༡༽ སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས་འཛོལ་ཐབས་སྤྱད་དེ་ཆག་རིམ་བཞིན་བྲིས།

ཀ) $\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{4}{3}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6}$ ཁ) $\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{1}{3}, \frac{2}{5}, \frac{3}{6}$

ག) $\frac{4}{3}, \frac{2}{3}, \frac{3}{5}, \frac{5}{10}, \frac{2}{3}$ ཅ) $\frac{3}{4}, 2\frac{1}{2}, \frac{1}{4}, 2\frac{1}{4}, \frac{5}{3}$

༢༽ སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས་འཛོལ་ཐབས་སྤྱད་དེ་བསྟར་ནས་ཉགས་ $>$ དང་ $<$ ཡང་ན་ $=$ བྲིས།

ཀ) $\frac{2}{7} \square \frac{5}{8}$

ཁ) $2\frac{1}{3} \square 1\frac{2}{5}$

ག) $\frac{8}{10} \square \frac{9}{12}$

ང) $\frac{3}{14} \square \frac{5}{7}$

ཅ) $1\frac{2}{3} \square 2\frac{2}{7}$

ཆ) $3\frac{1}{3} \square \frac{3}{15}$

༡.༢ གྲངས་ཆ་འཛོལ་ཐབས་ཆེས་ཆུང་པོ།

$\frac{1}{8} + \frac{1}{12}$ བསྟར་ཐབས་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) མ་ཆ་ 8 དང་ 12 གྱི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས་ཆོལ།

ཁ) མ་ཆ་གཅིག་པའི་གྲངས་ཆར་སྒྱུར།

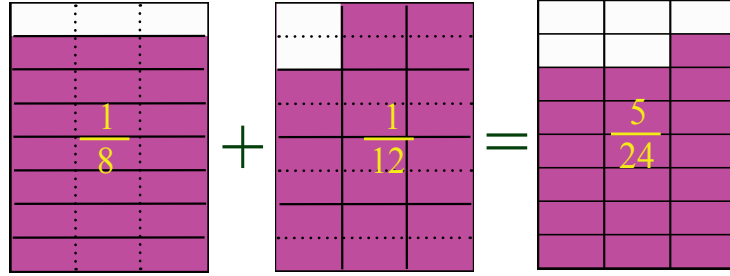
སྤྱི་ལོ་ལྷན་གྲངས་ཚུང་ཤོས།	
2	8, 12
2	4, 6
2	2, 3
3	1, 3
	1, 1

$24 \div 8 = 3$ དེར་བརྟེན། $\frac{1}{8} = \frac{1}{8} \times \frac{3}{3} = \frac{3}{24}$

$24 \div 12 = 2$ དེར་བརྟེན། $\frac{1}{12} = \frac{1}{12} \times \frac{2}{2} = \frac{2}{24}$

$\frac{3}{24} + \frac{2}{24} = \frac{3+2}{24} = \frac{5}{24}$

$$\frac{1}{8} + \frac{1}{12}$$

༡) $\frac{1}{10} + \frac{7}{15} + \frac{2}{5}$ ཕྱི་རིག་

ཀ) 10 དང་ 15 , 5 བཅས་ཀྱི་སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་འཇོལ།

ཁ) སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཆུང་ཤོས་ 30 ལ་མ་ཆ་རེ་རེས་བཞོད།

$$\frac{30}{10} = 3, \quad \frac{30}{15} = 2, \quad \frac{30}{5} = 6$$

སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཆུང་ཤོས།	
5	10, 15, 5
2	2, 3, 1
3	1, 3, 1
	1, 1, 1

5X2X3=30

ག) མ་ཆ་གཅིག་པའི་གྲངས་ཆ་ཐོབ་པར་རང་རང་གི་བཞོས་ཐོབ་ཀྱིས་སྒྱུར།

$$\frac{1 \times 3}{10 \times 3} + \frac{7 \times 2}{15 \times 2} + \frac{2 \times 6}{5 \times 6}$$

ང) མ་ཆ་གཅིག་པའི་གྲངས་ཆ་རྣམས་སྒྲིམ།

$$\frac{3}{30} + \frac{14}{30} + \frac{12}{30} = \frac{3 + 14 + 12}{30} = \frac{29}{30}$$

༡) $6\frac{1}{10} + 4\frac{1}{5}$ ཕྱི་རིག་

ཀ) གྲངས་ཆ་ལྟར་སྒྲིམ་ཏེ་ཕྱི་རིག་ $6\frac{1}{10} + 4\frac{1}{5} = \frac{61}{10} + \frac{21}{5}$

ཁ) མ་ཆ་གཅིག་པ་བཞོས་ཏེ་སྒྲིམ།

སྤྱི་ལྡན་གྲངས་ཆུང་ཤོས།	
2	10, 5
5	5, 5
	1, 5

5X2=10

$$\frac{21}{5} = \frac{21}{5} \times \frac{2}{2} = \frac{42}{10}$$

$$\frac{61}{10} + \frac{42}{10} = \frac{103}{10}$$

ག) གྲངས་ཆ་སྒྲགས་མ་བཞོས། $\frac{103}{10} = 10\frac{3}{10}$

ཉ) $\frac{11}{7} + 3\frac{2}{14} + 7$ ཅིས།

$$\begin{aligned}\frac{11}{7} + 3\frac{2}{14} + 7 &= \frac{11}{7} + \frac{44}{14} + \frac{7}{1} \\ &= \frac{22}{14} + \frac{44}{14} + \frac{98}{14} \\ &= \frac{22 + 44 + 98}{14} \\ &= \frac{164}{14} = \frac{82}{7} = 11\frac{5}{7}\end{aligned}$$

2	14, 7
7	7, 7
	1, 1
7X2=14	

སྒྲིབ་ཆན། ༡.༡

༡) བསྐྱེད་མ་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $\frac{1}{4} + \frac{2}{5}$

ཁ) $\frac{1}{3} + \frac{3}{5} + \frac{5}{3}$

ག) $\frac{3}{10} + \frac{2}{7}$

ང) $\frac{4}{5} + \frac{3}{15}$

ཅ) $10 + \frac{3}{10} + \frac{2}{5}$

ཆ) $\frac{3}{20} + \frac{5}{25}$

༢) བསྐྱེད་མ་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $\frac{1}{3} + 1\frac{1}{4}$

ཁ) $1\frac{2}{3} + 2\frac{1}{2}$

ག) $\frac{3}{8} + 4\frac{1}{4}$

ང) $3\frac{2}{5} + 1\frac{1}{6}$

ཅ) $\frac{1}{3} + 3\frac{1}{5} + \frac{4}{2}$

ཆ) $2\frac{3}{5} + \frac{9}{6}$

$$ཁ) 9\frac{1}{99} + 0$$

$$ན) 6\frac{3}{6} + \frac{3}{6}$$

$$ཏ) 12 + 2\frac{2}{8} + \frac{2}{12}$$

ཉེ གངས་ཆའི་ཕྱི་ཆིས་ཀྱི་བྱད་ཆོས་སྒྲུད་དེ་ཆིས།

$$ཀ) 0 + \frac{1}{8}$$

$$ཁ) \frac{2}{3} + \frac{2}{5} + \frac{1}{3}$$

$$ག) \frac{3}{4} + 3 + \frac{1}{4}$$

$$ང) 9\frac{1}{99} + 0$$

$$ཅ) \frac{1}{6} + 2\frac{3}{8} + \frac{5}{6}$$

$$ཆ) \frac{1}{5} + 3\frac{1}{6} + \frac{4}{5}$$

$$ཇ) \frac{1}{6} + \frac{2}{3} + \frac{5}{6}$$

$$ན) \frac{2}{7} + \frac{2}{5} + \frac{2}{7}$$

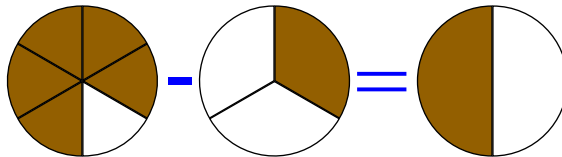
$$ཏ) 2\frac{1}{20} + 1$$

༡.༤ གངས་ཆའི་འབྲེན་ཆིས།

$$\frac{5}{6} - \frac{1}{3}$$

$$\frac{5}{6} - \frac{2}{6} = \frac{5-2}{6}$$

$$= \frac{3}{6} = \frac{3 \times 1}{2 \times 3 \times 1} = \frac{1}{2}$$

སྒྱུ་ལྷ་པོ་གངས་ཆུང་ཤོས།

3	6, 3	
2	2, 1	3X2=6
	1, 1	

$$༡) \frac{3}{10} - \frac{1}{5} \text{ ཆིས།}$$

$$\frac{3}{10} - \frac{1}{5} = \frac{3-2}{10} = \frac{1}{10}$$

སློབ་ཚན་གྲངས་ཆུང་ཤོས།

2	10, 5	
5	5, 5	5X2=10
	1, 1	

༡) $\frac{3}{4} - \frac{1}{8} - \frac{4}{16}$ ཅིས།

$$\frac{12}{16} - \frac{2}{16} - \frac{4}{16} = \frac{12-2-4}{16} = \frac{6}{16} = \frac{2 \times 3 \times 1}{2 \times 2 \times 2 \times 2 \times 1} = \frac{3}{8}$$

སློབ་ཚན་གྲངས་ཆུང་ཤོས།

2	4, 8, 16	
2	2, 4, 8	
2	1, 2, 4	2X2X2X2=16
2	1, 1, 2	
	1, 1, 1	

༢) $3\frac{4}{7} - 2\frac{1}{2}$ ཅིས།

$$3\frac{4}{7} - 2\frac{1}{2} = \frac{25}{7} - \frac{5}{2}$$

$$= \frac{25 \times 2 - 5 \times 7}{14} = \frac{50-35}{14} = \frac{15}{14} = 1\frac{1}{14}$$

སློབ་ཚན་གྲངས་ཆུང་ཤོས།

2	7, 2	
7	7, 1	7X2=14
	1, 1	

༣) $5\frac{1}{6} - 4$ ཅིས།

$$5\frac{1}{6} - \frac{4}{1} = \frac{31}{6} - \frac{4}{1} = \frac{31}{6} - \frac{24}{6}$$

$$= \frac{7}{6} = 1\frac{1}{6}$$

སྒྲིང་ཆ་ན། ༡.༡

༡༽ འཕྲེན་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $\frac{5}{6} - \frac{1}{4}$

ཁ) $\frac{6}{7} - \frac{6}{14}$

ག) $\frac{9}{12} - \frac{5}{8}$

ང) $\frac{2}{3} - \frac{1}{5}$

ཅ) $\frac{6}{10} - \frac{7}{15}$

ཆ) $\frac{9}{10} - \frac{10}{12}$

༢༽ འཕྲེན་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $\frac{1}{2} - \frac{1}{12} - \frac{1}{3}$

ཁ) $\frac{7}{9} - \frac{2}{6} - \frac{1}{3}$

ག) $\frac{88}{9} - 3\frac{3}{9} - 3$

ང) $\frac{10}{15} - \frac{1}{5} - \frac{1}{10}$

ཅ) $10 - 5\frac{3}{12} - \frac{3}{4}$

ཆ) $\frac{54}{7} - 2\frac{1}{7} - \frac{4}{14}$

༣༽ དཀའ་རྒྱ་ག་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) གཟུང་ལྷག་པར་གངས་མཐུག་ཆད་ $\frac{3}{5}$ cm དང་། གཟུང་སྟེན་པར་གངས་མཐུག་ཆད་ $\frac{2}{5}$ cm
བབས་པ་རེད། བྱས་ན་ཉིན་གཉིས་ཀྱི་ནང་གངས་ག་ཆོད་བབས་སམ།

ཁ) རྩ་སྒྲོལ་གྱི་བྱིམ་ནི་སྟོབ་གྲ་ནས་ $\frac{3}{4}$ km སར་ཡོད། ཁོ་མོས་སྟོབ་གྲ་ནས་ $\frac{1}{4}$ km ཕྱིན་ཟེན་པས།
བྱིམ་དུ་སྟེབས་པར་ཁོ་མོས་ད་དུང་རྒྱང་ཐག་ག་ཆོད་འགོ་དགོས་སམ།

ག) རྩ་སྟོད་ཅིག་གི་ནང་རྩ་ $\frac{3}{8}$ L ཡོད། དེའི་ཁར་རྩ་ $\frac{3}{4}$ L སྒྱགས་ན། རྩོན་བསྟོམས་རྩ་ག་ཆོད་
ཆགས་སམ།

ང) གངས་གཉིས་ཀྱི་བསྟོམས་ཐོབ་ $2\frac{5}{13}$ རེད། གལ་ཏེ་གངས་གཅིག་དེ་ $1\frac{3}{13}$ ཡིན་ན། གངས་
གཞན་དེ་གང་རེད་དམ།

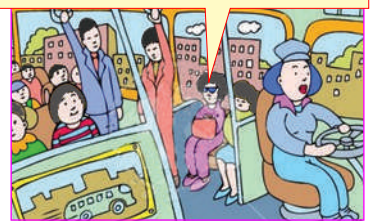
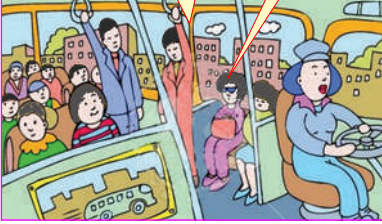
གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་ཅིང་།

མི་སྒྲུབ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་
མི་འཛིན་འབབ་ཚུགས་
ཡིས་མས་ཤིག་ཡོད་པེ།

མི་གསུམ་ཆ་གཉིས་ཀྱི་
མི་འཛིན་འབབ་ཚུགས་
སུ་འགྲོ་མཁན་ཡིན་པེ།

ངས་ཤེས་སོང་། 60
ཡི་གསུམ་ཆ་གཉིས་
ཀྱི་ 40 རེད།

ད་ག་རེད། དེ་ནི་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་ཤིག་
རེད། ཆུང་པ་འདིར་ང་ཚོས་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་
ཅིང་དང་བཞོད་ཅིང་ལ་བསྐབ་དགོས།

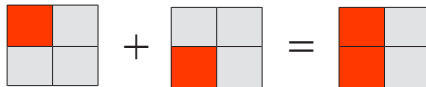
འདི་ན་གྲུ་བཞི་པར་ང་ཚོས་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་དང་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་ཅིང་ཀྱག་གི་སྒོ་ནས་འགྲོ་ཅམ་ཞིག་སྒྲུབ་
ཡོད། འདིར་ང་ཚོས་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་བཞོད་ལ་སྦྱོང་དགོས།

༡.༥ ཅི་ལ་གྲངས་དང་གྲངས་ཆ་འཛིན་སྒྲུབ་ཅིང་།

Multiplication of a Whole Number with a Fractional Number

༡ $2 \times \frac{1}{4}$ གི་བསྒྲུབ་ཐོབ་གང་ཡིན་ཤོས་དང་།

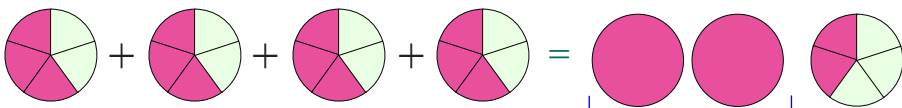
དེ་ནི་དུམ་བུ་གཅིག་མཚུངས་བཞིར་བཏང་བའི་བཞི་ཆ་གཅིག་བྱས་པ་གཉིས་ལ་ག་ཚོད་ཡིན་
ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ཏེ། གཤམ་གྱི་དཔེ་རིས་ལ་དབྱེད་དང་།

བསྒྲུབ་མར་སྒོ་མ་ཐབས་སྒྲུབ་པ་ནི།

$$2 \times \frac{1}{4} = \frac{1}{4} + \frac{1}{4} \text{ ཡང་ན་ } \frac{1+1}{4} = \frac{2}{4} = \frac{1}{2}$$

༢ $4 \times \frac{3}{5}$ གི་བསྒྲུབ་ཐོབ་ཅི་ཡིན།

$$4 \times \frac{3}{5} = \frac{3}{5} + \frac{3}{5} + \frac{3}{5} + \frac{3}{5} = \frac{12}{5} = 2 \frac{2}{5}$$

༡) $7 \times \frac{3}{7}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$7 \times \frac{3}{7} = \frac{7 \times 3}{7} = \frac{21^3}{7} = 3$$

༢) $2 \times \frac{15}{6}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$2 \times \frac{15}{6} = \frac{2 \times 15}{6} = \frac{30^5}{6} = 5$$

༣) $3 \times \frac{3}{8}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$3 \times \frac{3}{8} = \frac{3 \times 3}{8} = \frac{9}{8} = 1 \frac{1}{8}$$

༤) $2 \times 3 \frac{2}{7}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$2 \times 3 \frac{2}{7} = 2 \times \frac{23}{7} = \frac{46}{7} = 6 \frac{4}{7}$$

༥) དཀའ་རྒྱུ་བསལ་བར་བྲ།

༡) སློབ་ཚུང་སློབ་ལྷན་གྱི་ཁྲི་མ་འདྲི་བའི་སློབ་ཚུང་གི་གྲངས་ནི་དགེ་སློབ་ཀྱི་
 $\frac{3}{4}$ ཟིན་ཀྱི་ཡོད་ན། སློབ་ཚུང་དེའི་ཁྲི་མ་སློབ་ཚུང་གྲངས་ཀྱི་ཆོད་ཡོད་དམ།

ལན། དགེ་སློབ་ཀྱི་གྲངས་འཕོར་ = 120

$$\begin{aligned} \text{སློབ་ཚུང་གྲངས།} &= 120 \times \frac{3}{4} \\ &= 120^3 \times \frac{3}{4} = \frac{90}{1} = 90 \end{aligned}$$

དེར་བརྟེན། སློབ་ཚུང་སློབ་ལྷན་དེའི་ཁྲི་མ་སློབ་ཚུང་གྲངས་ 90 ཡོད།

༢) རྩོད་ཀྱི་གཞུགས་པོའི་ལུང་ཆད་ལ་ 36 kg ཡིན་པ་དང་། མཆོ་མའི་ལུང་ཆད་ནི་ རྩོད་
ཀྱི་ $\frac{2}{3}$ ཡིན་ན། མཆོ་མའི་ལུང་ཆད་ཀྱི་ཆོད་ཡིན་ནམ།

ལན། རྩོད་ཀྱི་ལུང་ཆད། = 36kg

$$\begin{aligned} \text{མཆོ་མའི་ལུང་ཆད།} &= 36 \times \frac{2}{3} \\ &= 36^{12} \times \frac{2}{3} = \frac{24}{1} = 24 \end{aligned}$$

དེར་བརྟེན། མཆོ་མའི་གཞུགས་པོའི་ལུང་ཆད་ 24 kg རེད།

སློབ་ཚན། ༡.༤

༡༽ བསྐྱད་མར་སྒོམ་ཐབས་སྐྱད་དེ་བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $3 \times \frac{1}{5}$

ཁ) $2 \times \frac{1}{7}$

ག) $4 \times \frac{2}{9}$

ང) $2 \times 1\frac{1}{2}$

ཅ) $5 \times \frac{1}{3}$

ཆ) $6 \times \frac{1}{6}$

ཇ) $3 \times 1\frac{1}{3}$

ཉ) $4 \times 2\frac{3}{5}$

༢༽ གཤམ་གསལ་དཔེ་མཆོན་ལྟར་དབྱིབས་རིས་བྲིས་ཏེ་བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $6 \times \frac{1}{10} = 6 \times \frac{1}{10} = \frac{6}{10}$

ཁ) $3 \times \frac{1}{10}$

ག) $5 \times \frac{1}{5}$

ང) $3 \times \frac{1}{2}$

ཅ) $3 \times \frac{2}{5}$

༣༽ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $6 \times \frac{1}{6}$

ཁ) $4 \times \frac{1}{2}$

ག) $5 \times \frac{4}{5}$

ང) $5 \times 1\frac{2}{3}$

ཅ) $9 \times \frac{3}{28}$

ཆ) $7 \times \frac{5}{49}$

ཇ) $3 \times \frac{1}{12}$

ཉ) $4 \times 1\frac{1}{4}$

༤༽ དཀའ་རྒྱ་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) $\frac{1}{8}$ བྱས་པ་ 8 ལ་གཞི་དེད།

ཁ) $\frac{1}{9}$ བྱས་པ་ 27 ལ་གཞི་དེད།

ག) $\frac{2}{5}$ བྱ་པ་ 15 ལ་ག་ཚེད་རེད།

ང) བསམ་གཏན་གྱི་ཁྱིམ་ནས་སློབ་གྲྭ་བར་ 10 km ཡོད། མོས་ཉིན་ལྷན་སློབ་གྲྭའི་འགྲུལ་འཁོར་
འབབ་ཚུགས་བར་དེའི་རིང་ཚད་ཀྱི་ $\frac{1}{15}$ གོམ་པ་རྒྱག་དགོས། བྱ་ན་མོས་བར་ཐག་ག་ཚེད་གོམ་
པ་རྒྱག་དགོས་སམ།

ཅ) ལྷག་བསམ་གྱི་གཞུགས་པོའི་རིང་ཚད་ལ་ 105 cm ཡོད། ལྷ་འཛོམས་ཀྱི་གཞུགས་པོའི་རིང་ཚད་
ནི་ལྷག་བསམ་གྱི་ $\frac{2}{3}$ ཡིན་ན། ལྷ་འཛོམས་ཀྱི་གཞུགས་པོའི་རིང་ཚད་ག་ཚེད་ཡིན་ནམ།

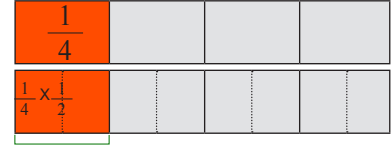
ཆ) བོད་སློབ་ཁག་གསུམ་གྱི་འཛིན་བྲུ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ལོ་འཁོར་ཡིག་རྒྱགས་གཏོང་མཁན་ 120 ཡོད་
པ་དང་། དེ་དག་ལས་བརྒྱ་ཆ་ 75 ཡན་ལོན་པའི་སློབ་མ་ $\frac{2}{3}$ ཡིན་ན། སློབ་གྲྭ་དེ་དག་གི་འཛིན་
བྲུ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ལོ་འཁོར་ཡིག་རྒྱགས་བརྒྱ་ཆ་ 75 ཡན་ལོན་པའི་སློབ་མའི་གྲངས་ག་ཚེད་ཡིན་
ནམ།

3.6 གྲངས་ཆས་གྲངས་ཆར་བསྐྱར་བ། Fraction of a Fraction

$$\frac{1}{4} \times \frac{1}{2} \text{ གི་བསྐྱར་ཐོབ་གང་ཡིན་ཞྏས་དང་།}$$

དེ་ནི་དུམ་བུ་གཅིག་མཚུངས་བཞིར་བཏང་བའི་ཆ་
གཅིག་ཞྏ། དུམ་བུ་བྱེད་ཀའམ་གཉིས་ཆ་གཅིག་ཏུ་
བཏང་ན། ཐོབ་གྲངས་སུ་གང་ཡིན་ཞྏས་པའི་དོན་ཡིན།
གཡས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ལ་དབུད་དང་།

$$\frac{1}{4}$$

$$\frac{1}{4} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4 \times 2} = \frac{1}{8}$$

- རྒྱར་བྱེད་གྲངས་ཆས་བསྐྱར་བྱེད་གྲངས་ཆར་རྒྱབ་སྐྱོད་མ་ཆས་མ་ཆར་བསྐྱར་དགོས་པ་དང་།
བྱ་ཆས་བྱ་ཆར་བསྐྱར་དགོས།
- གྲངས་ཆ་ཞིག་ལ་ 0 གྱིས་བསྐྱར་ན། བསྐྱར་ཐོབ་ 0 ཡིན།
- གྲངས་ཆ་ཞིག་ལ་ 1 གིས་བསྐྱར་ན། རྒྱར་ཐོབ་ཏུ་གྲངས་ཆ་རང་ཉིད་ཡིན།

ཀ། $\frac{2}{3} \times \frac{2}{9}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$\frac{2}{3} \times \frac{2}{9} = \frac{2 \times 2}{3 \times 9} = \frac{4}{27}$$

ཁ། $\frac{3}{5} \times \frac{1}{6}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$\frac{3}{5} \times \frac{1}{6} = \frac{3 \times 1}{5 \times 6} = \frac{3}{30} = \frac{3^1}{30_{10}} = \frac{1}{10}$$

ཁ། $1\frac{1}{2} \times \frac{2}{3}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$1\frac{1}{2} \times \frac{2}{3} = \frac{3}{2} \times \frac{2}{3} = 1$$

ལ། $1\frac{3}{4} \times 2\frac{1}{2}$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$1\frac{3}{4} \times 2\frac{1}{2} = \frac{7}{4} \times \frac{5}{2} = \frac{7 \times 5}{4 \times 2} = \frac{35}{8} = 4\frac{3}{8}$$

ལ། $5\frac{1}{5} \times 0$ བསྐྱར་ཐོབ་ཆོལ།

$$5\frac{1}{5} \times 0 = 0$$

སྒྲིང་ཆན། ༡.༥

༡༽ སྒྲིང་ཅིག་སྒྲིང་།

ཀ) $\frac{1}{3} \times \frac{1}{3}$

ཁ) $\frac{1}{2} \times \frac{2}{5}$

ག) $\frac{1}{4} \times \frac{8}{11}$

ང) $\frac{2}{3} \times \frac{1}{2}$

ཅ) $\frac{1}{3} \times \frac{3}{5}$

ཆ) $\frac{7}{10} \times 0$

ཇ) $\frac{2}{5} \times \frac{5}{14}$

ཉ) $\frac{3}{5} \times \frac{1}{3}$

༢༽ བསྒྲིང་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) $\frac{1}{5} \times \frac{1}{5}$

ཁ) $\frac{2}{7} \times \frac{7}{12}$

ག) $\frac{3}{5} \times \frac{10}{11}$

ང) $\frac{4}{5} \times \frac{5}{8}$

ཅ) $\frac{8}{3} \times \frac{10}{4}$

ཆ) $1\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$

ཇ) $3\frac{1}{3} \times \frac{9}{4}$

ཉ) $\frac{6}{7} \times 1\frac{3}{4}$

ད) $2\frac{1}{3} \times 1\frac{1}{4}$

མ) $1\frac{2}{3} \times 3\frac{1}{3}$

ན) $4\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{4}$

པ) $7\frac{1}{3} \times 0$

༣༽ དཀའ་ཉོག་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) $1\frac{1}{2}$ གི་ $\frac{1}{2}$ དེ་ག་ཆོད་རེད།

ཁ) $2\frac{1}{2}$ གི་ $1\frac{1}{3}$ དེ་ག་ཆོད་རེད།

ག) རྟོ་འདྲེ་མས་ཀྱིས་ཀྱུ་ཤུ་གང་ཆང་གཅིག་གི་ཕྱིད་ཀ་ལས་ $\frac{2}{3}$ གྲོགས་མོར་བྱིན་ན། མོའི་གྲོགས་མོར་ཀྱུ་ཤུ་ག་ཆོད་ཐོབ་ཡོད་དམ།

༣.༧ ལོག་གྲངས། Multiplicative Inverse of a Fraction

མ་ཆ་དང་བྱ་ཆའི་གནས་ས་ཕན་ཚུན་བརྩིས་ན། ང་ཚོར་གནས་ས་ལོག་པའི་གྲངས་ཆ་ཞིག་ཐོབ་

ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་ལོག་གྲངས་ཟེར།

$\frac{2}{3}$ དང་ $\frac{5}{7}$, 4 བཅས་ཀྱི་ལོག་གྲངས་རེའུ་མིག་ནང་བྲིས།

དཔེར་ན།

གྲངས་ཆ།	ལོག་གྲངས།
$\frac{2}{3}$	$\frac{3}{2}$
$\frac{5}{7}$	$\frac{7}{5}$
$\frac{4}{1}$	$\frac{1}{4}$

གྲངས་ཆ་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་ཐོབ་ 1 ཡིན་ན། གྲངས་ཆ་དེ་གཉིས་ཕན་ཚུན་སྐྱར་ལྷོག་གྲངས་ཡིན།

ཐོན་པར་གྱིས།

མ་ཆ་དང་བྱ་ཆའི་གནས་ས་ཕན་ཚུན་བརྩིས་ན། དེར་ལོག་གྲངས་ཟེར།
 གྲང་གོར་ལ་ལོག་གྲངས་མེད། དཔེར་ན། $0 = \frac{0}{1}$ འདི་ལྟར་
 བྲིས་ཆོག་གྲང་། དེའི་མ་ཆ་དང་བྱ་ཆའི་གནས་ས་ཕན་ཚུན་
 གྱིས་ $\frac{1}{0}$ སྟོན་ཡོད་པ་དེར་མཚན་ཉིད་བཟོད་རྒྱ་མེད།

༡ $\frac{6}{7}$ གི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{7}{6}$ ཡིན་པ་དང་། $\frac{7}{6}$ གི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{6}{7}$ ཡིན་ཏེ། $\frac{6}{7} \times \frac{7}{6} = 1$

༢ $1\frac{2}{7}$ སམ་ $\frac{9}{7}$ ཡི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{7}{9}$ ཏེ། $\frac{9}{7} \times \frac{7}{9} = 1$

༣ $\frac{3}{8}$ ཡི་ལོག་གྲངས་གང་ཡིན་ནམ།

$\frac{3}{8}$ ཡི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{8}{3}$ ཡིན་ཏེ། $\frac{3}{8} \times \frac{8}{3} = \frac{3 \times 8}{8 \times 3} = \frac{24}{24} = 1$

སྒྲིང་ཆན། ༡.༤

༡༽ འོག་གྲངས་ཆོལ།

ཀ) $\frac{1}{9}$

ཁ) 2

ག) 1

ང) $\frac{2}{5}$

ཅ) $\frac{9}{10}$

ཆ) $3\frac{1}{2}$

ཇ) $5\frac{3}{5}$

ཉ) 7

ད) $\frac{10}{7}$

ཐ) $\frac{9}{2}$

༢༽ བར་སྒྲོང་སྒྲོངས།

ཀ) $\frac{7}{3} \times \frac{3}{\square} = 1$

ཁ) $\frac{5}{4} \times \frac{4}{5} = \square$

ག) $1\frac{1}{3} \times \frac{\square}{4} = 1$

ང) $1\frac{1}{10} \times \frac{10}{\square} = 1$

ཅ) $1\frac{3}{5} \times \frac{5}{8} = \square$

ཆ) $1\frac{2}{7} \times \frac{7}{9} = \square$

༡.༤ གྲངས་ཆ་དང་ཁྲིལ་གྲངས་ཀྱི་བཞོད་ཆིས།

Division of a Whole Number and Fraction

ང་ཆོས་འདིན་གྲུ་འོག་མར་ཁྲིལ་གྲངས་ཀྱི་བཞོད་ཆིས་སྒྲུངས་ཤིང་། བཞོད་ཆིས་ཀྱི་གོ་དོན་
ནི་འཕེན་ཆིས་བསྐྱད་མར་བརྒྱབ་པ་དང་མཚུངས་པའི་གནས་ལུགས་ཀྱང་བསྐྱབས་ཡོད།
འདིར་ང་ཆོས་གྲངས་ཆའི་བཞོད་ཆིས་སྒྲུང་དགོས།

$3 \times \frac{1}{3}$ ཞེས་པ་ནི་ $\frac{1}{3}$ བྱས་པ་ཐེངས་ 3 བསྐྱད་མར་སྒྲོམ་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། $3 \div \frac{1}{3}$ ནི་ 3

ནས་ $\frac{1}{3}$ བྱས་པ་ཐེངས་དགུ་བསྐྱད་མར་འཕེན་པ་དང་མཚུངས།

གཤམ་ཀྱི་དཔེ་རིས་ལ་སྟོན་དང་།

ཐེངས་ ༡ $= 3 - \frac{1}{3} = \frac{8}{3} =$ $\frac{1}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{8}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༢ $= \frac{8}{3} - \frac{1}{3} = \frac{7}{3} =$ $\frac{2}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{7}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༣ $= \frac{7}{3} - \frac{1}{3} = \frac{6}{3} =$ $\frac{3}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{6}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༤ $= \frac{6}{3} - \frac{1}{3} = \frac{5}{3} =$ $\frac{4}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{5}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༥ $= \frac{5}{3} - \frac{1}{3} = \frac{4}{3} =$ $\frac{5}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{4}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༦ $= \frac{4}{3} - \frac{1}{3} = \frac{3}{3} =$ $\frac{6}{3}$ བྲངས་པས། $\frac{3}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༥ $= \frac{3}{3} - \frac{1}{3} = \frac{2}{3} =$ $\frac{7}{3}$ ཐེངས་པས། $\frac{2}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༦ $= \frac{2}{3} - \frac{1}{3} = \frac{1}{3} =$ $\frac{8}{3}$ ཐེངས་པས། $\frac{1}{3}$ ལྟག

ཐེངས་ ༧ $= \frac{1}{3} - \frac{1}{3} = 0 =$ $\frac{0}{3}$ ཐེངས་པས། 0 ལྟག

དེར་བརྟེན། 3 ན་ས་ $\frac{1}{3}$ བསྐྱད་མར་ཐེངས་དགུ་འཐེན་པའམ།

ཡང་ན། $3 \div \frac{1}{3} = 9$ ($3 \times \frac{3}{1} = 9$) སྟེ། གྲངས་ཆས་ཀྱིས་གྲངས་ལ་བཤོ་སྐབས།
གྲངས་ཆའི་ལོག་གྲངས་ཀྱིས་ཀྱིས་གྲངས་ལ་བསྐྱར་དགོས།

གྲངས་ཆའི་བཤོད་ཅིས་སྐབས། བཤོད་ཅིང་གྲངས་ལོག་གྲངས་ལ་བསྐྱར་དེ། ལྷན་ཅིས་ཐུག་དགོས།

བཤོད་ཅིས་ཚྭ།

༡) $6 \div \frac{2}{3}$

༢) $\frac{1}{4} \div 4$

$\frac{2}{3}$ གི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{3}{2}$ ཡིན།

4 ཡི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{1}{4}$ ཡིན།

དེར་བརྟེན། $6 \div \frac{2}{3} = 6 \times \frac{3}{2} = 9$

དེར་བརྟེན། $\frac{1}{4} \div 4 = \frac{1}{4} \times \frac{1}{4} = \frac{1}{16}$

༣) $14 \div 3\frac{1}{2}$

$3\frac{1}{2}$ གི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{2}{7}$ ($3\frac{1}{2} = \frac{7}{2}$) ཡིན།

དེར་བརྟེན། $14 \div 3\frac{1}{2} = 14 \times \frac{2}{7} = 4$

ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱོད་ ༡.༧

༡༽ བཞོན་ཅིན་ཁྱོད་

ཀ) $2 \div \frac{1}{2}$

ཁ) $4 \div \frac{1}{2}$

ག) $1 \div \frac{2}{3}$

ང) $31 \div \frac{1}{2}$

ཅ) $3 \div \frac{3}{5}$

ཆ) $52 \div \frac{3}{4}$

ཇ) $7 \div 1\frac{2}{5}$

ཉ) $88 \div \frac{11}{3}$

ཏ) $8 \div 5\frac{1}{3}$

ཐ) $10 \div \frac{5}{6}$

ད) $11 \div 7\frac{1}{3}$

ན) $72 \div \frac{6}{5}$

༢༽ བཞོན་ཐོབ་ཆོལ་

ཀ) $\frac{1}{4} \div 2$

ཁ) $\frac{1}{3} \div 3$

ག) $\frac{1}{2} \div 3$

ང) $\frac{1}{3} \div 2$

ཀ) $\frac{2}{5} \div 4$

ཁ) $\frac{2}{3} \div 7$

ག) $\frac{3}{5} \div 6$

ང) $\frac{5}{7} \div 15$

༡.༨ བྲངས་ཆས་བྲངས་ཆར་བཞོན་པ།

Division of a Fraction by a Fraction

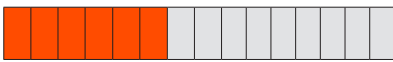
$\frac{9}{15} \div \frac{1}{5}$ ལྟ་ཞིབ་གྱིས་དང་།

$\frac{9}{15} \div \frac{1}{5}$ ཅིན་པ་ནི་ $\frac{9}{15}$ ལས་ $\frac{1}{5}$ བྲངས་གསུམ་བསྟུན་མར་འཐེན་དགོས་པའི་དོན་ཡིན་ཏེ།

ཤོག་བྲངས་ཇེས་མའི་ནང་གི་དཔེ་རིས་དོ་སྟོན་བྱེད་སྟངས་ལ་ལྟོས་དང་།

བཤོད་ཅིས་བསྟུང་མར་འཐེན་པའི་ཐབས་ལམ་སྟུང་དེ་ཅི་སྐབས་མ་ཆ་གཅིག་པ་ ($\frac{1}{5} = \frac{3}{15}$) བཟོ་
དགོས།

$\frac{9}{15}$ ནས་འགོ་འདྲུགས་ན།

ཐངས་ ༡ $= \frac{9}{15} - \frac{3}{15} = \frac{6}{15}$ $\frac{3}{15}$ ཐངས་པས། $\frac{6}{15}$ ལྟག

ཐངས་ ༡ $= \frac{6}{15} - \frac{3}{15} = \frac{3}{15}$ $\frac{6}{15}$ ཐངས་པས། $\frac{3}{15}$ ལྟག

ཐངས་ ༡ $= \frac{3}{15} - \frac{3}{15} = 0$ $\frac{9}{15}$ ཐངས་པས། 0 ལྟག

$\frac{1}{5}$ གིས་ $\frac{9}{15}$ ནས་ཐངས་ 3 བསྟུང་མར་ཐངས་པས། བཤོས་ཐོབ་ཏུ་ཐངས་ག་ཆོད་འཐེན་པའི་
གྲངས་ཀྱི་ཁྱོན་བསྒྲམས་དེ་ཡིན་དགོས། དེར་བརྟེན། བཤོས་ཐོབ་ཏུ་ 3 ཡིན།

$$\frac{9}{15} \div \frac{1}{5} = \frac{9}{15} \times \frac{5}{1} = \frac{45}{15} = 3$$

གྲངས་ཆའི་བཤོད་ཅིས་ཀྱི་བྱད་ཆོས།

༡ བཤོད་བྱེད་གྲངས་ཆ་ཞིག་གིས་བཤོ་བྱ་ 0 ལ་བཤོད་ན། ཐོབ་གྲངས་སུ་ 0 ཡིན།

དཔེར་ན། $0 \div \frac{2}{3} = 0 \times \frac{3}{2} = \frac{0 \times 3}{2} = 0$

༢ གྲངས་ཆ་ཞིག་ལ་དེའི་ལོག་གྲངས་ཀྱིས་བསྟུར་ན། ཐོབ་གྲངས་སུ་ 1 ཡིན།

དཔེར་ན། $\frac{2}{5} \times \frac{5}{2} = \frac{10}{10} = 1$ $4 \times \frac{1}{4} = 1$

༣ གྲངས་ཤིག་ལ་བཤོ་བ་དང་གྲངས་དེའི་བཤོད་བྱེད་གྲངས་ལོག་གྲངས་སུ་བཟོས་ཏེ་བསྟུར་བ་
གཉིས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།

དཔེར་ན། $6 \div 2 = 6^3 \times \frac{1}{2_1} = 3$

ཉེ་བཞོད་ཕྱི་རིག་

ཀ) $\frac{1}{2} \div \frac{1}{2}$

$\frac{1}{2}$ གྱི་ལོག་གྲངས་ནི་ 2 ཡིན།

དེར་བརྟེན། $\frac{1}{2} \div \frac{1}{2} = \frac{1}{2} \times 2 = 1$

ཁ) $6\frac{1}{2} \div 7\frac{1}{2}$

$= \frac{13}{2} \div \frac{15}{2} = \frac{13}{2} \times \frac{2}{15} = \frac{13}{15}$

དེར་བརྟེན། $6\frac{1}{2} \div 7\frac{1}{2} = \frac{13}{15}$

ག) $\frac{3}{5} \div 2\frac{1}{3}$

$= \frac{3}{5} \div \frac{7}{3}$

$= \frac{3}{5} \times \frac{3}{7} = \frac{9}{35}$

ང) $0 \div 3\frac{5}{7}$

$= 0 \div \frac{26}{7} = 0 \times \frac{7}{26}$

$= \frac{0 \times 7}{26} = 0$

ཉེ་ 10 དང་། $\frac{1}{3}$, $2\frac{3}{5}$ བཅས་གྱི་ལོག་གྲངས་འཛོལ།

ཀ) 10 ལི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{1}{10}$

ཁ) $\frac{1}{3}$ གི་ལོག་གྲངས་ནི་ 3

ག) $2\frac{3}{5} = \frac{13}{5}$ གྱི་ལོག་གྲངས་ནི་ $\frac{5}{13}$

སྒྲིང་ཆན། ༡.༡

ཉེ་བཞོད་ཕྱི་རིག་

ཀ) $\frac{6}{4} \div \frac{2}{3}$

ཁ) $\frac{2}{6} \div \frac{8}{4}$

ག) $\frac{9}{10} \div \frac{2}{5}$

ང) $\frac{2}{32} \div \frac{7}{8}$

ཅ) $\frac{1}{2} \div \frac{21}{42}$

ཆ) $0 \div \frac{88}{55}$

ཇ) $\frac{2}{8} \div \frac{64}{8}$

ཉ) $\frac{17}{14} \div \frac{35}{7}$

༣༥ བགོས་ཐོབ་ཆོལ།

$$\pi) \quad \frac{1}{5} \div \frac{1}{5}$$

$$17) \frac{1}{10} \div \frac{25}{5}$$

ब) $\frac{27}{18} \div \frac{9}{12}$

$$\text{г)} \quad \frac{7}{12} \div \frac{56}{6}$$

੩) $\frac{8}{3} \div \frac{10}{4}$

$$\text{ж) } 9\frac{5}{6} \div 7\frac{1}{6}$$

$$\Xi) \quad 2\frac{1}{10} \div \frac{42}{5}$$

$$9) \frac{7}{17} \div 2 \frac{1}{17}$$

$$5) \quad 3\frac{1}{4} \div 1\frac{1}{4}$$

$$\text{B)} \quad 8\frac{2}{5} \div 1\frac{1}{2}$$

$$5) \quad 1\frac{3}{11} \div \frac{7}{11}$$

$$9) \quad 1\frac{1}{15} \div \frac{4}{5}$$

༣༥ བར་སྟོང་སྟོང་ལ།

$$\pi\eta) \frac{7}{3} \div \frac{7}{\square} = 1$$

7) $\frac{8}{9} \div \frac{9}{8} =$

७) $6\frac{2}{9} \div \frac{\square}{9} = 1$

7) $0 \div 1\frac{1}{9} = \square$

੩) $1\frac{2}{9} \div 1 = \square$

8) $1\frac{1}{4} \div \frac{7}{4} = \square$

$$\text{E)} \frac{6}{13} \div \boxed{} = \frac{6}{13}$$

3) $\square \div \frac{7}{19} = 0$

བྱེད་སྒྲིལ།

༡༽ བྲངས་ཆའི་ཤོག་བྱང་བརྒྱད་དྲི་ལན་འདེབས་རེས།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - བྲངས་ཆའི་དྲི་བ་དང་ལན་སོ་སོར་ཡོད་པའི་ཤོག་བྱང་། སྒྲུ་གྲུ། ཤོག་བྲུ།
- ཁ) དགོ་ཆུན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཆན་ལ་བགོས་ཏེ། བྲངས་ཆའི་ཤོག་བྱང་ལག་འགྲེམ་དགོས།
- ག) སྡེ་ཆན་སོ་སོར་བྲངས་ཆའི་ཆིས་གཞི་རིགས་གཅིག་ (བྲངས་ཆས་ཀྱི་ལ་བྲངས་ལ་སྒྱུར་བ།) གི་ཤོག་བྱང་ལག་འདྲེལ་དང་། རིགས་གཞན་གྱི་ཐོབ་བྲངས་ལག་འདྲེལ་དགོས། (སྡེ་ཆན་གཅིག་ལ་སྒྱུར་བའི་བྲངས་ཆའི་ཐོབ་བྲངས་དེ་སྡེ་ཆན་གཞན་ལ་བསྒྱུར་སྒྲོས་ཡོང་མི་ཆོག)
- ང) སྡེ་ཆན་གཅིག་གིས་ཤོག་བྱང་གི་དྲི་བ་འདོན་པ་དང་། སྡེ་ཆན་སོ་སོས་ཆིས་ཐོབ་བཅའ་ཏེ་ཐོབ་བྲངས་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཤོག་བྱང་ནང་ཡོད་མེད་བཟུང་དགོས། གལ་སྲིད་ཡོད་ན། ཤོག་བྱང་དེ་ཆང་མར་སྟོན་དགོས།
- ཅ) དེ་ལྟར་སྡེ་ཆན་ཆང་མས་རིམ་བཞིན་བྱེད་དགོས་པ་དང་། སྡེ་ཆན་གྱི་སློབ་མ་ཆང་མར་གོ་སྐབས་ཐོབ་དགོས།

༢༽ བྲངས་ཆའི་བེད་སྤྱོད་སྒྲོལ་ལ་བཟོ་སྒྲིལ།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - ཤོག་བྲུ། སྒྲུ་གྲུ།
- ཁ) དགོ་ཆུན་གྱིས་སློབ་ཕྲུག་ནམས་སྡེ་ཆན་ལ་བགོས་ཏེ། བྱེད་སྒྲིལ་འགྲེལ་བཤད་གནང་དགོས།
- ག) སྡེ་ཆན་སོ་སོས་བྲངས་ཆའི་བགོད་ཆིས་དང་སྒྱུར་ཆིས་གཉིས་ཉིན་རེའི་འཆོ་བའི་ནང་བེད་སྤྱོད་ཅི་ལྟར་ཡོད་སྟོར་ལ་སྡེ་ཆན་པན་ཚུན་བཟོ་སྒྲིལ་དང་། དེའི་མཆོན་ཡིག་ངག་དཔེ་རིས་གསུམ་ལས་སྟོན་རིས་ཀྱང་བྱེད་དགོས།

- ང) དགོ་ཆན་གྱིས་བཤོ་སྒྲིང་འགོ་འཛུགས་མ་བྱས་སྟེ་ལ། བཤོ་སྒྲིང་བྱ་རྒྱུ་དེ་གཞི་དང་འབྲེལ་བའི་སློབ་དཔེ་མཚན་ལམ་ནས་འབྲེལ་བཤད་སྟེ་བསྐྱར་ཤིག་བརྒྱབ་སྟེ། རྩེ་ཆན་སོ་སོར་གྲ་སྒྲིག་སྤང་སླར་མ་བཅུ་ཅམ་གནང་དགོས།
- ཅ) རྩེ་ཆན་གཅིག་གིས་གྲ་སྒྲིག་བྱས་པའི་དོན་ཆན་དང་དཔེ་རིས་ཁག་སློབ་སྤྱུག་ཡོངས་ལ་སྦྱར་བསྐྱར་བྱ་དགོས་པ་མ་ཟད། ཆང་མའི་ངོ་བོར་ལན་འདེབས་ཀྱང་བྱེད་དགོས། (ཆང་མར་ངོ་བོ་འདི་དགོས།)
- ཆ) དེ་ལྟར་རྩེ་ཆན་ཆང་མས་བྱེད་དགོས།

ཤེས་པར་བྱ།

- ༡) མ་ཆ་མི་མཉམ་པའི་བྱངས་ཆ་སྟོན་འཐེན་བྱེད་སྐབས། སྟོན་ལ་མ་ཆ་མཉམ་པར་བཟོ་བ་དང། དེ་རྗེས་སྟོན་འཐེན་བྱེད་དགོས།
- ༢) བྱངས་ཆ་གཉིས་སམ་དེ་ལས་མང་བའི་བསྐྱར་ཐོབ་ནི། བྱ་ཆ་བྱ་ཆའི་བསྐྱར་ཐོབ་དང་མ་ཆ་མ་ཆའི་བསྐྱར་ཐོབ་དེ་རེད།
- ༣) བྱངས་ཆ་གཉིས་སམ། ཡང་ན་བྱངས་ཆ་ཞིག་དང་ཉིལ་བྱངས་བཅས་ཀྱི་བསྐྱར་ཐོབ་ 1 ཡིན་ན། དེ་དག་ལ་ལོག་བྱངས་ཟེར།
- ༤) སྤང་ཀོར་ (0) ལ་ལོག་བྱངས་ཟེར།
- ༥) བྱངས་ཆ་ཞིག་བྱངས་ཆ་འཕམ་ཡང་ན་ཉིལ་བྱངས་ (0 མིན་པ་) ཤིག་གིས་བཤོ་བ་ནི། དེར་ལོག་བྱངས་ཀྱིས་བསྐྱར་བ་དང་མཚུངས།

སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

སིལ་གྲངས།

རྫོགས།

འདིན་གྲ་བཞི་པར་སིལ་གྲངས་ཀྱི་རྫོགས་དང་སྒྲིམ་འཐེན་བསྐབས་ཟིན། འདིར་ང་ཚོས་སིལ་གྲངས་ཀྱི་སྐྱར་ཆིས་དང་བཤོད་ཆིས་ལ་སྐྱར་རྒྱ་རེད། དེའང་། དང་པོ་སིལ་གྲངས་ཀྱི་སྐྱར་ཆིས་རྒྱག་སྐབས། སིལ་གྲངས་ལྟར་སྐྱར་དགོས་པ་དང་། སྐྱར་ཆིས་བརྒྱབས་ཟིན་རྗེས་གྲངས་དེ་གཉིས་ལ་ཁྲོན་བསྒྲིམས་སིལ་གྲངས་ཀྱི་གནས་ཅི་ཡོད་བྲངས་ཏེ་བསྐྱར་ཐོབ་ཐོག་སིལ་གྲངས་ཆོག་རྒྱག་དགོས། གཉིས་པ་སིལ་གྲངས་ཀྱི་བཤོད་ཆིས་རྒྱག་སྐབས། གཤམ་གསལ་གནས་སྒྲངས་ཁག་ལ་དོ་སྒྲུབ་བྱེད་དགོས།

- ཀ) སིལ་གྲངས། $\div$ སིལ་གྲངས། (གྲུབ་ཀོར་མིན་པ་ཞིག)
- ཁ) སིལ་གྲངས། $\div$ སིལ་གྲངས།
- ག) སིལ་གྲངས། $\div$ སིལ་གྲངས།
- ང) སིལ་གྲངས། $\div$ 10 ཡང་ན་ 100 ཡང་ན་ 1000

༡.༡ སིལ་གྲངས་ཀྱི་སྐྱར་ཆིས། Multiplication of Decimals

སིལ་གྲངས་ཀྱི་སྐྱར་ཆིས་ལ་ཐབས་ལམ་གཉིས་ཏེ།

- ༡) སིལ་གྲངས་གྲངས་ཆར་བསྐྱར་ནས་སྐྱར་ཆིས་རྒྱག་པ།
- ༢) སིལ་གྲངས་སིལ་གྲངས་ལྟར་ཐད་ཀར་བསྐྱར་རྗེས། བསྐྱར་ཐོབ་ཏུ་བསྐྱར་བྱ་སྐྱར་བྱེད་ཀྱི་སིལ་གྲངས་གནས་ཅི་ཡོད་སྒྲིམ་པ་བཅས་གཉིས་ཡོད།
གཤམ་གསལ་དཔེ་མཚན་ལ་ལྟོས་དང་།

༡) སིལ་གྲངས་གྲངས་ཆར་བསྐྱར་ནས་བཞི་བ།

$$ཀ) 3.67 \times 10 = \frac{367}{100} \times 10 = \frac{367}{10} = 36.7$$

$$ཁ) 32.26 \times 5 = \frac{3226}{100} \times 5 = \frac{16130}{100} = 161.30$$

$$ག) 0.22 \times 0.5 = \frac{22}{100} \times \frac{5}{10} = \frac{110}{1000} = 0.110 \text{ ཡང་ན་ } 0.11$$

༡། སེལ་གྲངས་ལྟར་གཞུང་ཁྲིལ་ནས་བསྐྱར་ཏེ་སེལ་གྲངས་གནས་ཅི་ཡོད་ཐོབ་གྲངས་
སུ་བསྐྱན་པ།

ཀ) 3.67×10

$$\begin{array}{r} 3.67 \\ \times 10 \\ \hline 0\ 00 \\ + 36\ 70 \\ \hline 36.70 \end{array}$$

$3.67 \times 10 = 36.70$

ཁ) 0.22×0.5

$$\begin{array}{r} 0.22 \\ \times 0.5 \\ \hline 0110 \\ + 0000 \\ \hline 0.110 \end{array}$$

$0.22 \times 0.5 = 0.110$ ཡང་ན་ 0.11

ག) 32.26×5

$$\begin{array}{r} 32.26 \\ \times 5 \\ \hline 161.30 \end{array}$$

$32.26 \times 5 = 161.30$

ཤེས་པར་གྱིས།

༡། སེལ་གྲངས་ཀྱི་བསྐྱར་ཅིས་ལྟར་ཅིས།

༡། གྲངས་གནིས་ཀྱི་སེལ་གྲངས་གནས་ཅི་ཡོད་ནམས་
ཕྱོངས།

༡། བསྐྱར་ཐོབ་ཀྱི་གཡས་ནས་གཡོན་དུ་བགྲངས་པའི་
སེལ་གྲངས་གནས་དེར་ཆོག་གིས།

ཅིས་དཔེ།

༡། 1.2×0.6

$$= \frac{12}{10} \times \frac{6}{10}$$

$$= \frac{72}{100}$$

$= 0.72$

༢། 7.04×2.9

$$\begin{array}{r} 7.04 \\ \times 2.9 \\ \hline 6336 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6336 \\ \times 2.9 \\ \hline 14080 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 14080 \\ \hline 20.416 \end{array}$$

$7.04 \times 2.9 = 20.416$

༣། 0.82×100

$$= \frac{82}{100} \times 100$$

$$= \frac{82}{1} = 82$$

༤། 0.09×6.11

$$\begin{array}{r} 0.09 \\ \times 6.11 \\ \hline 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ \times 6.11 \\ \hline 5400 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5400 \\ \hline 0.5499 \end{array}$$

$0.09 \times 1.11 = 0.5499$

༥། 30.9×1000

$$= \frac{309}{10} \times 1000$$

$= 309 \times 100 = 30900$

སྒྲིང་ཆན། ༡.༡

༡༽ སྒྲིང་ཆིས་རྒྱུ་

ཀ) 6.5×10

ཁ) 66.555×100

ག) 91.2324×1000

ང) 10.03×10

ཅ) 13.28×1000

ཆ) 2.69×1000

ཇ) 0.94×10

ཉ) 0.036×100

ད) 9.204×1000

༢༽ བསྒྲིང་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ) 63.5×2

ཁ) 88.65×5

ག) 29.121×3

ང) 68.001×7

ཅ) 101.794×9

ཆ) 42.3105×4

ཇ) 32.891×8

ཉ) 341.26×6

ད) 11.111×11

༣༽ གྲངས་ཆར་བསྒྲིང་ནས་ཆིས་རྒྱུ་

ཀ) 2.0×0.5

ཁ) 4.1×1.6

ག) 3.7×8.5

ང) 0.2×0.9

ཅ) 7.3×4.1

ཆ) 0.8×2.2

༤༽ གཞུང་སྒྲིག་ཆིས་ཐོབ་ཐོག་ནས་ཆིས།

ཀ) 4.5×2.3

ཁ) 8.1×1.6

ག) 4.9×9.3

ང) 3.75×2.8

ཅ) 65.5×4.5

ཆ) 16.8×2.1

༥༽ མཐུན་སྒྲིང་གིས།

ཀ) $0.2 \times 1 =$

8.118

ཁ) $0.12 \times 0.4 =$

3

ག) $0.3 \times 0.3 =$

0.2

ག) $6 \times 0.5 =$

3.636

ན) $9.02 \times 0.9 =$

0.09

ན) $0.18 \times 20.2 =$

0.048

ཉ.༡ སེལ་གྲངས་ཀྱི་བཤོད་ཅིངས། Division of Decimals

༡ སེལ་གྲངས་ཀྱིས་སེལ་གྲངས་ལ་བཤོད་བ།

༡། $52.16 \div 8 =$

$$\begin{array}{r} 6.52 \\ 8 \overline{) 52.16} \\ \underline{- 48} \\ 41 \\ \underline{- 40} \\ 16 \\ \underline{- 16} \\ 0 \end{array}$$

སེལ་གྲངས་ཀྱིས་ནི་སེལ་གྲངས་བཤོད་བའི་ཆེ།
དང་པོར་སེལ་གྲངས་ལ་བཤོད་དེ་ཇེས་སྟུ།
བཤོས་ཐོབ་གཡས་སུ་ཆོག་བྲིས་སྟེ་མཐུད་དེ།
སེལ་གྲངས་རིམ་པར་བཤོད་དགོས་ཤེས་པར་བྱ།

༢། $7.32 \div 12 =$

$$\begin{array}{r} 0.61 \\ 12 \overline{) 7.32} \\ \underline{- 0} \\ 73 \\ \underline{- 72} \\ 12 \\ \underline{- 12} \\ 0 \end{array}$$

གལ་ཏེ་བཤོད་བྱའི་གྲངས་དེ་ནི།
བཤོད་བྱེད་གྲངས་ལས་ཆུང་བ་ན།
ཐོབ་གནས་གཅིག་སྟེང་ལྡན་གོར་བྲིས།
དེ་ཇེས་ཆོག་བརྒྱབ་སྟེ་བཤོད་བཤོད།

༣། $6.2 \div 5 =$

$$\begin{array}{r} 1.24 \\ 5 \overline{) 6.20} \\ \underline{- 5} \\ 12 \\ \underline{- 10} \\ 20 \\ \underline{- 20} \\ 0 \end{array}$$

བཤོད་བྱའི་གྲངས་གནས་ཇོགས་པ་ན།
གཡས་སུ་ལྡན་གོར་བྲིས་ནས་ནི།
སྟེ་མཐུད་བཤོད་དགོས་སེམས་ལ་ཞོག།

ཕྱིས་དཔེ།

དེར་བརྟེན། $93.45 \div 15 = 6.23$

དེར་བཞེན། $0.296 \div 8 = 0.037$

དེར་བརྟེན། $8.28 \div 12 = 0.69$

དེར་བརྟེན། $76.23 \div 18 = 4.235$

ལྟར་ཆེན། ༣.༣

བགོས་ཐོབ་ཆོལ།

5) $40.30 \div 25$

ཁ སེལ་བྱངས་ཀྱིས་སེལ་བྱངས་ལ་བཞོ་བ།

ཀ 5.04 ÷ 1.4

$$\frac{5.04}{1.4} = \frac{5.04 \times 10}{1.4 \times 10} = \frac{50.4}{14}$$

$$\begin{array}{r} 3.6 \\ 14 \overline{) 50.4} \\ \underline{- 42} \\ 84 \\ \underline{- 84} \\ 0 \end{array}$$

ཤེས་པར་གྱིས།

བཞོད་བྱེད་ཀྱི་སེལ་བྱངས་གནས་གང་དུ་
ཡོད་པའི་གནས་ (10 འམ་ཡང་ན་ 100
སྟགས་) དེས་བཞོ་བྱ་དང་བཞོད་བྱེད་ལ་
གཅིག་མཚུངས་སྒྱུར་དགོས།

དེར་བརྟེན། $5.04 \div 1.4 = 3.6$

ན 31.5 ÷ 1.05 =

$$\frac{31.5}{1.05} = \frac{31.5 \times 100}{1.05 \times 100} = \frac{3150}{105}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ 105 \overline{) 3150} \\ \underline{- 315} \\ 00 \\ \underline{00} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $31.5 \div 1.05 = 30$

ཅིས་དཔེ།

ཀ 72.32 ÷ 3.2

$$\frac{72.32}{3.2} = \frac{72.32 \times 10}{3.2 \times 10} = \frac{723.2}{32}$$

$$\begin{array}{r} 22.6 \\ 32 \overline{) 723.2} \\ \underline{- 64} \\ 83 \\ \underline{- 64} \\ 192 \\ \underline{- 192} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $72.32 \div 3.2 = 22.6$

༡། $691.68 \div 52.4$

$$\frac{691.68}{52.4} = \frac{691.68 \times 10}{52.4 \times 10} = \frac{6916.8}{524}$$

$$\begin{array}{r} 13.2 \\ 524 \overline{) 6916.8} \\ \underline{- 524} \\ 1676 \\ \underline{- 1572} \\ 1048 \\ \underline{- 1048} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $691.68 \div 52.4 = 13.2$

༢། $5.5 \div 0.055$

$$\frac{5.5}{0.055} = \frac{5.5 \times 1000}{0.055 \times 1000} = \frac{5500}{55}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ 55 \overline{) 5500} \\ \underline{- 55} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $5.5 \div 0.055 = 100$

སྒྲུབ་ཆེན། ༡.༡

༡། བཞོས་ཐོབ་ཆོལ།

ཀ། $9.2 \div 2.3$

ཁ། $10.35 \div 4.5$

ག། $5.78 \div 1.7$

ང། $34.17 \div 0.17$

ཅ། $94.5 \div 0.15$

ཆ། $8.15 \div 0.25$

ཇ། $57.34 \div 1.2$

ཉ། $53.42 \div 0.18$

ད། $12.1 \div 1.1$

བ། སེལ་བྱངས་ཀྱིས་ཕྱིལ་བྱངས་ལ་བཞོ་བ།

༡། $15 \div 1.2$

༢། $3 \div 0.125$

$$\frac{15}{1.2} = \frac{15 \times 10}{1.2 \times 10} = \frac{150}{12}$$

$$\frac{3}{0.125} = \frac{3 \times 1000}{0.125 \times 1000} = \frac{3000}{125}$$

$$\begin{array}{r} 12.5 \\ 12 \overline{) 150.0} \\ \underline{- 12} \\ 30 \\ \underline{- 24} \\ 60 \\ \underline{- 60} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $15 \div 1.2 = 12.5$

$$\begin{array}{r} 24 \\ 125 \overline{) 3000} \\ \underline{- 250} \\ 500 \\ \underline{- 500} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $3 \div 0.125 = 24$

༡། $26 \div 3.25$

$$\frac{26}{3.25} = \frac{26 \times 100}{3.25 \times 100} = \frac{2600}{325}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ 325 \overline{) 2600} \\ \underline{- 2600} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $25 \div 3.25 = 8$

༡། $76 \div 0.019$

$$\frac{76}{0.019} = \frac{76 \times 1000}{0.019 \times 1000} = \frac{76000}{19}$$

$$= 4000$$

དེར་བརྟེན། $76 \div 0.019 = 4000$

༡། $88 \div 0.08$

$$\frac{88}{0.08} = \frac{88 \times 100}{0.08 \times 100} = \frac{8800}{8}$$

$$= 1100$$

དེར་བརྟེན། $88 \div 0.08 = 1100$

༡། $81 \div 0.09$

$$\frac{81}{0.09} = \frac{81 \times 100}{0.09 \times 100} = \frac{8100}{9}$$

$$= 900$$

སྒྱུར་ཆ་ན། ༡.༤

གཤམ་གསལ་ཁག་གི་བཞོས་ཐོབ་ཆོལ།

$$༡) 93 \div 3.1$$

$$ཁ) 144 \div 0.12$$

$$ག) 42 \div 0.25$$

$$ང) 608 \div 0.32$$

$$ཅ) 1391 \div 1.3$$

$$ཆ) 225 \div 0.25$$

$$ཇ) 7 \div 0.14$$

$$ཉ) 804 \div 0.12$$

$$ད) 621 \div 6.21$$

༡.༡ སིལ་གྲངས་དང་གྲངས་ཆ་ཡན་ཚུན་ལབ་སྒྱུར།

Conversion of Fraction to Decimal and Vice-versa

གྲངས་ཆ་སིལ་གྲངས་སྒྱུར་བ།

འདིན་གྲུ་བཞི་པར་མ་ཆ་ 10 དང་ 100 སོགས་ཡིན་པའི་གྲངས་ཆ་ནམས་སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར་སྒྲངས་
སྒྱུར་ཟེན། འདིར་ང་ཆོས་དེ་མིན་གྱི་གྲངས་ཆ་སིལ་གྲངས་སྒྱུར་སྒྲངས་ལ་ལྟ་ཞིབ་གྱིས་དང་།

༡) མ་ཆ་ 10 དང་ 100 1000 སོགས་ལ་བསྒྱུར་ཐབས་པའི་གྲངས་ཆ་ཁག་སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར་
སྒྲངས།

$$༡) \frac{3}{5} \text{ སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།}$$

$$\frac{3}{5} = \frac{3 \times 2}{5 \times 2} = \frac{6}{10} = 0.6 \text{ དེར་བརྟེན།} \quad \frac{3}{5} = 0.6$$

$$༢) \frac{17}{250} \text{ སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།}$$

$$\frac{17}{250} = \frac{17 \times 4}{250 \times 4} = \frac{68}{1000} = 0.068 \quad \text{དེར་བརྟེན།} \quad \frac{17}{250} = 0.068$$

$$༣) 9 \frac{2}{5} \text{ སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།}$$

$$9 \frac{2}{5} = 9 + \frac{2}{5} = 9 + \frac{2 \times 2}{5 \times 2} = 9 + \frac{4}{10} = 9 + 0.4 = 9.4$$

$$\text{དེར་བརྟེན།} \quad 9 \frac{2}{5} = 9.4$$

(ཁ) མ་ཆས་བྱ་ཆར་བཞོས་ཏེ་སེལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར་སྤངས།

ཉ) $\frac{7}{5}$ སེལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།

$$\begin{array}{r} 1.4 \\ 5 \overline{) 7.0} \\ \underline{- 5} \\ 20 \\ \underline{- 20} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $\frac{7}{5} = 1.4$

ན) $\frac{15}{45}$ སེལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།

$$\frac{15}{45} = \frac{15}{45_3} = \frac{1}{3}$$

$$\begin{array}{r} 0.333... \\ 3 \overline{) 1.000} \\ \underline{- 0} \\ 10 \\ \underline{- 9} \\ 10 \\ \underline{- 9} \\ 10 \\ \underline{- 9} \\ 1 \end{array}$$

བཞོས་ཐོབ་ལ་མཐའ་
མེད་ན། སེལ་གྲངས་
ཆོག་རྗེས་ཀྱི་གྲངས་
གནས་གསུམ་མམ་
བཞིའི་མཆམས་བར་
བཞོས་ཏེ། དེའི་རྗེས་
ཆོག་གསུམ་ཙམ་འབྲི་
དགོས།

དེར་བརྟེན། $\frac{15}{45} = 0.333...$

ཏ) $5\frac{1}{4}$ སེལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།

$$\begin{array}{r} 5.25 \\ 4 \overline{) 21.00} \\ \underline{- 20} \\ 10 \\ \underline{- 8} \\ 20 \\ \underline{- 20} \\ 0 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། $5\frac{1}{4} = 5.25$

སེལ་གྲངས་གྲངས་ཆ་བྱ་སྒྱུར་བ།

ཀ) བྱ་ཆར་སེལ་གྲངས་ཆོག་དོར་བའི་སེལ་གྲངས་དེ་འབྲི་དགོས།

ཁ) མ་ཆར་ཐོག་མར་ 1 གྲིས་པ་དང་། དེའི་མཇུག་ཏུ་སེལ་གྲངས་ཆོག་རྗེས་གནས་ངེ་ཡོད་དེ་མཆུངས་ 0
བསྒྲན་དགོས། དཔེར་ན།

ཉ) 3.43 གྲངས་ཆ་ལ་སྒྱུར།

$$3.43 = \frac{343}{100} \quad (\text{སིལ་གྲངས་ཆེག་དེ་གནས་གཉིས་ཀྱི་གོང་དུ་ཡོད་པས། མ་ཆ་ 1 གི་མཇུག་དུ་ 0 གཉིས་བྲིས།})$$

$$\text{ཡང་ན། } 3.43 = 3 + \frac{43}{100} = \frac{300}{100} + \frac{43}{100} = \frac{343}{100}$$

ཉ) 0.237 གྲངས་ཆ་ལ་སྒྱུར།

$$0.237 = \frac{237}{1000} \quad (\text{སིལ་གྲངས་ཆེག་དེ་གནས་གསུམ་ཀྱི་གོང་དུ་ཡོད་པས། མ་ཆ་ 1 གི་མཇུག་དུ་ 0 གསུམ་བྲིས།})$$

$$\text{ཡང་ན། } 0.237 = \frac{2}{10} + \frac{3}{100} + \frac{7}{1000} = \frac{200}{1000} + \frac{30}{1000} + \frac{7}{1000} = \frac{237}{1000}$$

སྒྱུར་ཆ་ན། ༡.༥

༡) སིལ་གྲངས་སྒྱུ་སྒྱུར།

ཀ) $\frac{8}{10}$

ཁ) $\frac{27}{10}$

ག) $\frac{55}{100}$

ང) $\frac{39}{1000}$

ཅ) $\frac{108}{100}$

ཆ) $\frac{702}{100}$

ཇ) $\frac{999}{100}$

ཉ) $\frac{61}{10}$

ད) $36\frac{1}{2}$

མ) $45\frac{1}{4}$

ན) $4\frac{3}{20}$

བ) $7\frac{2}{10}$

༢) གྲངས་ཆ་འཛིན་ཐོག་བྲིས།

ཀ) 2.02

ཁ) 0.01

ག) 0.103

ང) 6.28

ཅ) 410.01

ཆ) 15.9

ཇ) 707.04

ཉ) 48.84

༡.༤ མཁྲོགས་ཅིས།

༡.༤.༡ ལྷུང་ཅིས་ཀྱི་མཁྲོགས་ཅིས།

(ཀ) གྲངས་མཐའི་ལྷང་ཀོར་བསྐྱར་ནས་མཁྲོགས་ཅིས་རྒྱག་སྤངས།

༡ 5.23×10

52.3×1

$= 52.3 \times 1$

$= 52.3$

$5.23 \times 10 = 52.3$

༢ 0.072×20

0.72×2

$= 0.72 \times 2$

$= 1.44$

$0.072 \times 20 = 1.44$

ལྷང་ཀོར་དོར་ཏེ་བསྐྱར་བྱེད་གྲངས་
ཀྱི་གཡས་མཐའི་ལྷང་ཀོར་ཇི་ཡོད་དེ་
མཚུངས་བསྐྱར་ཐོབ་ཀྱི་སིལ་གྲངས་གནས་
གཡས་སུ་སློང་གོས།

(ཁ) བསྐྱར་བྱའི་གྲངས་བཀྲལ་ནས་མཁྲོགས་ཅིས་རྒྱག་སྤངས།

༡ 31×4.5

31×45

$= (30 + 1) \times 45$

$= 1350 + 45$

$= 1395$

$31 \times 4.5 = 139.5$

༢ 14.8×0.2

148×2

$= (100 + 40 + 8) \times 2$

$= 200 + 80 + 16$

$= 296$

$14.8 \times 0.2 = 2.96$

༡ ཆོག་འདོར་དགོས།

༢ བཀྲལ་ཏེ་ཅིས།

༣ བསྐྱར་བྱ་སྐྱར་བྱེད་ལ་སིལ་གྲངས་
གནས་ཇི་ཡོད་ན་མས་བསྐྱོམས་ཏེ་
བསྐྱར་ཐོབ་ཀྱི་གཡས་ནས་གཡོན་
དུ་བཅིས་པའི་གནས་དེར་བྲིས།

༡.༤.༢ བཞོད་ཅིས་ཀྱི་མཁྲོགས་ཅིས།

(ཀ) སིལ་གྲངས་ཆོག་དོར་ནས་མཁྲོགས་ཅིས་རྒྱག་སྤངས།

༡ $72 \div 0.08$

$72 \div 8$

$= 72 \div 8$

$= 9$

$72 \div 0.08 = 900$

༡ ཆོག་དོར་ཏེ་ཅིས།

༢ བཞོད་བྱེད་གྲངས་ལ་སིལ་གྲངས་གནས་ཇི་ཡོད་དེ་མཚུངས་
བཞོས་ཐོབ་ཀྱི་གཡས་སུ་ལྷང་ཀོར་བྲིས།

༢ $0.45 \div 9$

$45 \div 9$

$= 45 \div 9$

$= 5$

$0.45 \div 9 = 0.05$

༡ ཆོག་དོར་ཏེ་ཅིས།

༢ བཞོད་བྱའི་གྲངས་ལ་སིལ་གྲངས་ཆོག་གནས་ཇི་ཡོད་དེ་མཚུངས་བཞོས་ཐོབ་ཀྱི་
གཡོན་ཕྱོགས་སུ་ལྷང་ཀོར་བྲིས་ཏེ་ཆོག་རྒྱུབ།

(ལ) བཞོ་བྱའི་གྲངས་བཀྲལ་ནས་མཐུགས་ཆིས་རྒྱག་སྟངས།

$$0.316 \div 2$$

$$316 \div 2$$

$$= (300 + 10 + 6) \div 2$$

$$= 150 + 5 + 3$$

$$= 158$$

$$0.316 \div 2 = 0.158$$

༡ ཆོག་འདོར་དགོས།

༢ བཀྲལ་ཏེ་ཆིས།

༣ བཞོ་བྱའི་གྲངས་ལ་སིལ་གྲངས་གནས་ཅི་ཡོད་ན་མས་བསྐྱེམས་ཏེ་
བཞོས་ཐོབ་ཀྱི་གཡས་ནས་གཡོན་དུ་བཆིས་པའི་གནས་དེར་བྲིས།

(ག) རིགས་མཐུན་སིལ་གྲངས།

$$2.12 \div 0.5$$

$$212 \div 50$$

$$= 212 \div 50$$

$$= (200 + 10 + 2) \div 50$$

$$= 4 + 0.2 + 0.04$$

$$= 4.24$$

$$2.12 \div 0.5 = 4.24$$

རིགས་མཐུན་སིལ་གྲངས་བཟོས་ནས་ཆིས།

སྒྲིབ་ཆ་ན། ༡.༧

༡ ། གྲངས་མཐའི་ལྷན་ཀོར་བསྐྱར་ནས་མཐུགས་ཆིས་རྒྱག།

ཀ) 0.6×10

ཁ) 0.56×20

ག) 3.36×30

ང) 0.58×100

ཅ) 0.9×50

ཆ) 6.35×100

༢ ། བསྐྱར་བྱའི་གྲངས་བཀྲལ་ནས་མཐུགས་ཆིས་རྒྱག།

ཀ) 7×1.4

ཁ) 14×0.2

ག) 29×0.3

ང) 0.2×0.5

ཅ) 0.3×0.4

ཆ) 0.3×0.1

༡༽ སེལ་བྱངས་ཆེག་བསྐྱར་ནས་མཐུགས་ཅིས་རྒྱུ།

ཀ) $18 \div 0.3$

ཁ) $28 \div 0.07$

ག) $360 \div 0.9$

ང) $48 \div 1.2$

ཅ) $117 \div 1.3$

ཆ) $214 \div 0.4$

༢༽ མཐུགས་ཅིས་རྒྱུ།

ཀ) $0.8 \div 4$

ཁ) $0.75 \div 5$

ག) $29.65 \div 5$

ང) $0.004 \div 0.2$

ཅ) $18.5 \div 0.5$

ཆ) $0.99 \div 0.09$

༣༽ བར་སྟོང་སྟོངས།

ཀ) $26.4 \div \square = 2.64$

ཁ) $4.5 \div \square = 0.45$

ག) $8 \div \square = 0.008$

ང) $8.2 \times \square = 820$

ཅ) $5.6 \times \square = 56$

ཆ) $2.2 \times \square = 220$

ཇ) $621 \times \square = 0.621$

ཉ) $68.29 \times \square = 6.829$

ད) $215.3 \times \square = 21.53$

༡.༥ སྒྲིབ་དང་ཆད་གཞི་ཁག་སེལ་བྱངས་ཐོག་མཆོན་པ།

Expressing Money and Measurements in Decimals

ཅིས་དཔེ།

༡༽ ཞ་སྒྲིག་ 10 ཡི་རིན་གོང་ ₹25 རེད། ཞ་སྒྲིག་ 1 གི་རིན་འབབ་ག་ཆོད་རེད།

ལན། ཞ་སྒྲིག་ 10 རིན་གོང་ ₹25

ཞ་སྒྲིག་ 1 གི་རིན་འབབ་ = $25 \div 10 =$ སྟོན་?

དེར་བརྟེན། ཞ་སྒྲིག་གཅིག་གི་རིན་འབབ་ ₹2.50 རེད།

$$\begin{array}{r} 2.50 \\ 10 \overline{) 25.00} \\ \underline{-20} \\ 50 \\ \underline{-50} \\ 00 \\ \underline{-00} \\ 0 \end{array}$$

༡། འབྲས་དོ་པོ་ 1 ལ་ 15.6 kg ཡོད་ན། འབྲས་དོ་པོ་དེ་འདྲ་ 11 ལ་སྒྲིད་ཆད་
ག་ཆོད་ཡོད་དམ།

ལན། འབྲས་དོ་པོ་ 1 ལ་ 15.6 kg

འབྲས་དོ་པོ་དེ་འདྲ་ 11 = $15.6 \times 11 = ?$

$$\begin{array}{r} 15.6 \\ \times 11 \\ \hline 156 \\ + 1560 \\ \hline 171.6 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། འབྲས་དོ་པོ་དེ་འདྲ་ 11 ལ་ 171.6 kg ཡོད།

༡། ངང་ལག་ 12 གྱི་རིན་གོང་ ₹75 ཡིན་ན། ངང་ལག་ 5 ཡི་རིན་གོང་ག་ཆོད་
ཡིན་ནམ།

ལན། ཀ) ངང་ལག་གཅིག་གི་རིན་གོང་ = $75 \div 12$

= ₹6.25

ཁ) ངང་ལག་ 5 ཡི་རིན་གོང་ = 6.25×5

= ₹31.25

$$\begin{array}{r} 6.25 \\ 12 \overline{) 75.00} \\ \underline{- 72} \\ 30 \\ \underline{- 24} \\ 60 \\ \underline{60} \\ 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6.25 \\ \times 5 \\ \hline 31.25 \end{array}$$

དེར་བརྟེན། ངང་ལག་ 5 ཡི་རིན་གོང་ ₹31.25 ཡིན།

སྒྲིད་ཆད་ ༡.༦

༡། སོ་ཕག་གཅིག་ལ་ ₹5.5 ཡིན་ན། སོ་ཕག་དེ་འདྲ་ 105 ལ་ཉིན་སྒྲོར་ག་ཆོད་ཡིན་ནམ།

༡། ཞང་ཆིས་སྒོལ་དེའི་ 21 ལ་རིན་གོང་ ₹1060.50 ཡིན་ན། སྒོལ་དེའི་ 1 གི་རིན་འབབ་ག་ཆོད་
རེད།

༡། སྒྱུ་གུ་ 1 གི་རིན་གོང་ ₹10.5 ཡིན་ན། སྒྱུ་གུ་ 15 ལ་རིན་འབབ་ག་ཆོད་ཡིན་ནམ།

- ༤། 5 kg ཅན་གྱི་འབྲས་དོ་ཕོ་ཞིག་གི་རིན་གོང་ ₹276 ཡིན་ན། འབྲས་དེ་འདྲ་ 1 kg ལ་རིན་གོང་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

- ༥། རས་ཆ་ 20m ཡི་རིན་གོང་ ₹870 ཡིན་ན། རས་ཆ་ 6m གི་རིན་གོང་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

- ༦། སྤྱི་སྤྱོད་སྒྲངས་འཁོར་ཞིག་གིས་ཚུ་ཚོད་ 1 ལ་ 25.5 km བསྐྱོད་ཀྱི་ཡོད་ན། ཚུ་ཚོད་ 5 ལ་བར་ཐག་ག་ཚོད་བསྐྱོད་ཐུབ་བམ།

- ༧། བསམ་གཏན་གྱིས་ཉིན་ 5 ལ་ཚུ་ 5.5 L འཕྲང་གི་ཡོད་ན། ཉིན་ 1 ལ་ཚུ་ག་ཚོད་འཕྲང་གི་ཡོད་ནམ།

- ༨། ཞང་ཅིས་སློབ་དེབ་གཉིས་པར་ལྗིད་ཚད་ 250 g ཡོད་ན། སློབ་དེབ་དེ་འདྲ་ 15 ལ་ལྗིད་ཚད་ག་ཚོད་ཡོད་ནམ།

- ༩། རིང་ཚད་ 30.05m ཡོད་པའི་ཐག་པ་ཞིག་དུམ་བུ་གཅིག་མཚུངས་ 5 ལ་བཏང་ན། དུམ་བུ་རེར་རིང་ཚད་མི་ཉར་ག་ཚོད་ཡོད་ནམ།

- ༡༠། 10 km བསྐྱོད་པར་སྐྱབ་སྐྱབ་ཅིག་གིས་རྩོ་སྐྱམ་དྲངས་མ་ 0.5 L འཛོད་ཀྱི་ཡོད། འོ་ན་ 50 km བསྐྱོད་པར་རྩོ་སྐྱམ་དྲངས་མ་ག་ཚོད་དགོས་མཁ།

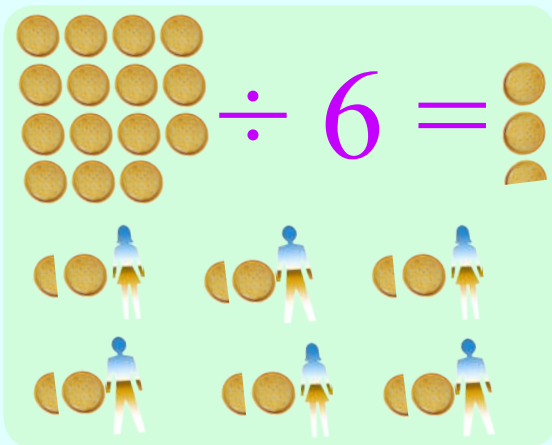

༡༡ སློབ་གྲྭ་དབུ་བཞེས་པའི་དུས་ཆེན་ལ་ཀན་ལྷ་མོ་ལགས་ཀྱིས་ཚུ་མངར་མོ་ 75 L སློབ་མ་
150 ལ་གཅིག་མཚུངས་གནང་བ་རེད། བྱས་ན་སློབ་མ་རེར་ཚུ་མངར་ག་ཚོད་ཐོབ་ཡོད་དམ།

བྱེད་སྒོ།

༡༽ བལོ་འབྲེམས།

$$\begin{array}{r} 2.5 \\ 6 \overline{) 15} \\ \underline{- 12} \\ 30 \\ \underline{- 30} \\ 0 \end{array}$$

$$2.5 = 2 \frac{1}{2}$$

ལན། སློབ་མ་རེར་ག་ར་གོ་རེ་
གཉིས་དང་བྱེད་ཀ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།

- ཀ) དགོས་མཁོ་ - བྱེད་སྒོ་དང་འབྲེལ་བའི་
དངོས་པོ་ཁག་ཅིག་ ཐོག་བྱང་འགལ།
- ཁ) དགེ་ཀན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཚན་ལ་
བལོས་ཏེ་བྱེད་སྒོ་དོ་སྦྱོང་བྱེད་དགོས།
- ག) གཤམ་གྱི་དཔེ་རིས་ལྟར་སློབ་ཕྲུག་སྡེ་ཚན་
གྱིས་བྱེད་སྒོ་ནམས་རིམ་བཞིན་སྡེ་ལ་
དགོས།

རི་བ། ཀ་ར་གོ་རེ་15 སློབ་མ་6 ལ་བལོ་འབྲེམས་
གྱིས།

- ༡ སྡེ་ཚན་གྱིས་ག་ར་གོ་རེ་ཡི་དཔེ་རིས་བེད་
སྤྱད་དེ་བལོས་ཐོབ་འཚོལ་ཐུབ་མིན་སྟོན།
- ༡ བལོད་ཅིས་ཆོབ།

- ༡། བཤོས་ཐོབ་དེ་གྲངས་ཆར་བསྒྱུར་བ་དང་། གྲངས་ཆ་དེ་དཔེ་རིས་ནང་བསྟན་ཏེ་ལན་བྲིས།
- ༢། རྩེ་ཚན་གྱི་སློབ་མ་གཅིག་གམ་གཉིས་ཀྱིས་སྒྱུན་བསྒྱུར་གྱིས།

༡༽ རྩེ་ཚན་དང་ཚན་འཇལ་གྱི་འབྲི་སྒྲིང་།

- ༡) དཤོས་མཐོག་ - ཤོག་བྱང་། ཚེན་སྒྱུག་རེམ་ཅོ།
- ༢) དཔེ་ཀན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཚན་ལ་
བཤོས་ཏེ་བྱེད་སྒོ་དོ་སྒྲོད་གནང་རྒྱ།
- ༣) སློབ་ཕྲུག་སྡེ་ཚན་སོ་སོས་ཤོག་བྱང་གྲུ་བཞི་
ནར་མོ་བཟོས་པའི་སྟེང་ལྟོ་ཚུང་དང་ཚད་
འཇལ་སྒྲོར་གྱི་སེལ་གྲངས་ཀྱི་ཡི་གེའི་རི་
བའམ་ཡང་ན་དེ་འབྲེལ་གྱི་དཔེ་རིས་བྲིས་པ་
གང་མང་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་དགོས།
- ༤) ཐོག་མར་སྡེ་ཚན་ནང་ཁྲུལ་དབར་རི་ལན་འདེབས་རེས་
གྱི་སྒྲོང་བརྒྱུད་བྱེད་དགོས།
- ༥) དེའི་རྗེས་སྡེ་ཚན་རིམ་པས་རི་བ་གཏོང་དགོས་པ་དང་། ལན་
འདེབས་སྐྱབས་ལག་པ་སྟོན་ལ་སྡེ་ཚན་སྒྲུབ་བརྒྱུད་བ་
དེར་གོ་སྐབས་སྒྲོད་
དགོས།
- ༦) དེ་ལྟར་སྡེ་ཚན་ཆར་
མར་གོ་སྐབས་སྒྲོད་
དགོས།

དངོས་
པོ་ཚུང་དང་
འབྲེལ་བའི་སེལ་གྲངས་ཀྱི་
རི་བ་གཉིས་བཟོས།

སྒྱུན་སྒྲོལ་
དངོས་པོ་ལྟེན་ཆད་
གཞི་གང་ཡིན་གྱིས།

མཆན། བྱེད་སྒོའི་དམིགས་ཡུལ་གཞི་བཞག་ལས། དཤོས་མཐོག་སོགས་མཐུན་ཁྱེན་དང་འཆམས་པར་བཞེ་ཆོག།

ཤེས་པར་བྱ།

- ༡། མ་ཆ་ 10 དང་ 100 1000 སོགས་ཀྱི་གྲངས་ཆ་སེལ་གྲངས་ཐོག་འབྲི་བྱེད།
- ༢། གྲངས་ཆ་སེལ་གྲངས་སྒྱུར་སྒྲུབ་པ། མ་ཆ་ 10 དང་ 100 ཡང་ན་ 1000 སོགས་ཡིན་ན། ང་
ཆོས་བྱ་ཆ་བྲིས་ཏེ་གཡས་ནས་གཡོན་དུ་གནས་གཅིག་གམ་གཉིས་སམ་ཡང་ན་གསུམ་ཡོད་སར་
སེལ་གྲངས་ཆོག་གོ་རིམ་བཞིན་རྒྱག་དགོས། གཡ་ཏེ་བྱ་ཆར་གྲངས་གནས་འདྲ་ངེས་མེད་ན་ང་
ཆོས་བྱ་ཆའི་གཡོན་དུ་ཐད་ཀོར་འཇུག་དགོས།
- ༣། སེལ་གྲངས་གྲངས་ཆར་བསྒྱུར་དགོས་ན། སེལ་གྲངས་ཆོག་དོར་ནས་ཐོབ་པའི་གྲངས་དེ་བྱ་ཆར་
འབྲི་བ་དང་། མ་ཆར་ཐོག་མར་ 1 བྲིས་པ་དང་། དེའི་མཇུག་དུ་སེལ་གྲངས་ཆོག་རྗེས་གནས་རི་
ཡོད་དེ་མཚུངས་ 0 བསྟན་དགོས།

སློབ་ཚན་བཞི་པ།

དབྱིབས་རྩིས།

༡.༡ རི་ཐོང་།

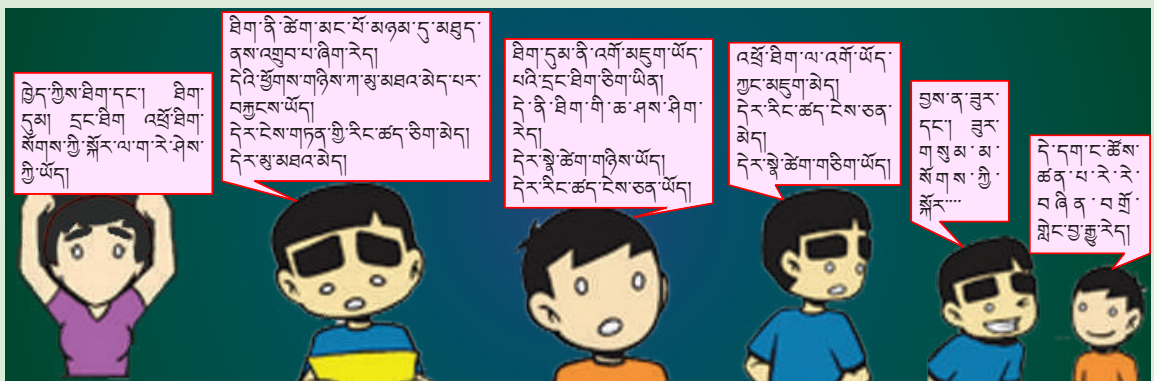
འཛིན་གྱི་འོག་མར་དབྱིབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཁག་ཅིག་གི་བརྒྱུད་ཆད་དང་། དེའི་ནང་ནས་ཀྱང་སྒྲིམས་ངོས་
(Plane surface) དང་འབྲུང་ངོས། (Curved surface) མཐའ། (Side) ཟུར་ཆེག་ (Vertex)
ཐིག་དྲུམ། (Line Segment) ཐིག་དྲུམ་གྱི་རིང་ཆད། ཐིག་དྲུམ་འབྲི་སྒྲངས། མཐའ་འཁོར་རིང་ཆད་
(Perimeter) སྟགས་སྒྲུངས་ཡོད། སློབ་ཚན་འདིར་ང་ཚོས་ཐིག་དྲུམ་དང་བྲང་ཐིག་ (Line) འཕྲོ་ཐིག་
(Ray) ཟུར། (Angle) ཟུར་གསུམ་མ། (Triangle) སྒྲོང་དབྱིབས། (Circle) སྟགས་ཀྱི་སྒྲོར་ངོ་སྒྲོད་
དང་དེ་འབྲེལ་གནས་དོན་འགའ་ཞིག་སྒྲུང་རྒྱུ་རེད།

ཚན་པ་སོ་སོའི་སློབ་ཁྲིད་སྐབས་ང་ཚོའི་མཐོང་ཆོས་སུ་འཇུག་བའི་རང་བྱུང་དང་མི་བཟོས་དངོས་པོ་ཁག་
སློབ་ཁྲིད་བྱེད་སྒྲོའི་ནང་སྒྲོད་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་ནི་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་སློབ་ཚན་འདིར་ངོས་ཤེས་གཏིང་ཟབ་བསྐྱུག་
རྒྱུ་རྒྱུ་ཆ་མེད་དུ་མི་རུང་ཞིག་ཡིན་པར་སོང་། སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་དུས་ཚོད་མང་ཙམ་བྱེད་སྒྲོར་གཏོང་ཐབས་
གནང་དགོས།

ཐོག་མར་ང་ཚོས་བསྐྱབས་བྱེད་པའི་དབྱིབས་རྩིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་འགའི་ཐོག་བཟོ་སྒྲིང་གིས་དང་།

དཔེར་ན།

- ༡། བྱ་པ་དང་། དཔེ་དེབ། ཅོག་ཅེ་སྟགས་ལ་སྒྲིམས་ངོས་ག་ཚོད་འདུག་གམ།
- ༢། དཔེ་དེབ་དང་། ཅོག་ཅེ། སྒྲོ་སྟགས་ལ་ཟུར་ག་ཚོད་འདུག་གམ།
- ༣། གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཟུར་ཆེག་ཟེར་རམ།
- ༤། གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཐིག་དྲུམ་ཟེར་རམ།

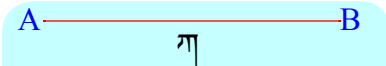

༩.༡ ཐིག་དྲུམ་དང་། དྲང་ཐིག་ འཕྲོ་ཐིག

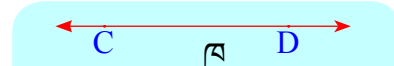
Line Segment, Line and Ray

༡) ཐིག་དྲུམ་དང་དྲང་ཐིག

འདིན་གྲུ་བཞི་པར་ང་ཚོས་ཐིག་དྲུམ་སྒྲོར་སྒྲུངས་པ་ཁག་དྲང་ཐིག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན། གཤམ་
དུ་བཀོད་པ་ལྟར་ང་ཚོས་མཐུད་སྒྲུངས་མི་འདྲ་བ་མང་པོའི་སྒོ་ནས་མཐུད་ཐུབ།

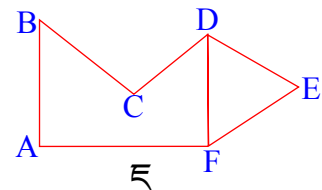
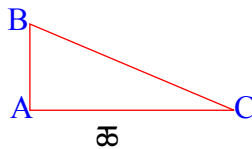
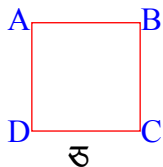
༡ ཐིག་དྲུམ་ལ་རིང་ཚད་ངེས་ཅན་ཡོད།
༢ ཐིག་དྲུམ་ལ་སྒྲིལ་ཆེག་གཉིས་ཡོད།

༡ དྲང་ཐིག་ལ་རིང་ཚད་ངེས་ཅན་མེད།
༢ དྲང་ཐིག་ལ་སྒྲིལ་ཆེག་མེད།

གོང་གི་དཔེ་རིས་ཀྱི་པ་ལ་ཐིག་དྲུམ་ AB ཞེས་འབོད་ཅིང་། ཐིག་དྲུམ་ $\overrightarrow{AB}$ ཡང་ན་ $\overrightarrow{BA}$ མཚོན། དེའི་ཆེག་ A དང་ B གཉིས་ལ་ཐིག་དྲུམ་གྱི་སྒྲིལ་ཆེག་ (End Points) ཞེས་ཟེར། དཔེ་
རིས་ཁ་པ་ནི་དྲང་ཐིག་ཅིག་ཡིན་པས། དེའི་མདའ་རྟགས་གཉིས་ཀྱིས་སྒྲིལ་མཐའ་མེད་པར་བརྒྱངས་
པའི་དོན་ཡིན་ཞིང་། དྲང་ཐིག་ CD ཡང་ན་ DC མཚོན། དྲང་ཐིག་ལ་སྒྲིལ་ཆེག་མེད་པར་བརྟེན།
གོང་གི་ C དང་ D བརྒྱད་ང་ཚོས་དྲང་ཐིག་ CD འཕྲོ་ཡང་ན། DC ཞེས་བྲིས་སྒྲིག་བྱེད་ཆོག

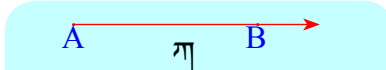
གཤམ་གྱི་དཔེ་རིས་ཁག་སོ་སོའི་ནང་ཐིག་དྲུམ་ག་ཚོད་འདུག་ལྟོས་དང་།

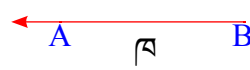
༢) འཕྲོ་ཐིག

འཕྲོ་ཐིག་ནི་སྒྲིལ་ཆེག་ཅིག་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་སྒྲིལ་མཐའ་མེད་པར་བརྒྱངས་ཡོད། གཏན་གནས་དེ་
ལ་འཕྲོ་ཐིག་གི་སྒྲིལ་ཆེག་གམ་འགོ་ཆེག་ (Initial Point) ཟེར།

དཔེར་ན།

༡ འཕྲོ་ཐིག་ལ་རིང་ཚད་ངེས་ཅན་མེད།
༢ འཕྲོ་ཐིག་ལ་སྒྲིལ་ཆེག་གཅིག་ཡོད།

གོང་གི་དཔེ་རིས་ཀྱི་པ་ལ་འཕྲོ་ཐིག་ AB ལ་མཚོན་ན། A བྱི་འགོ་ཆེག་དང་། B བྱི་འཕྲོ་ཐིག་གླེང་
གི་གནས་གཅིག་རེད། འཕྲོ་ཐིག་ AB ཡང་ན་ $\overrightarrow{AB}$ མཚོན།

དཔེ་རིས་ཁ་པའི་འཕྲོ་ཐིག་སློབ་སྤྲོད་དང་། མཆོན་སྤྲོད་ཅི་ལྟར་ཡིན་ནམ།
དཔེ་རིས་ཀ་པ་དང་ཁ་པ་གཉིས་གཅིག་པ་ཡིན་ནམ།

སློབ་ཚན། ༤.༡

༡༽ གཤམ་གསལ་ཁག་ལ་ལན་བྲིས།

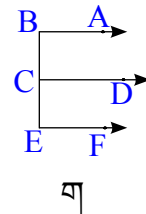
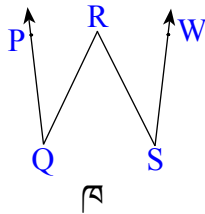
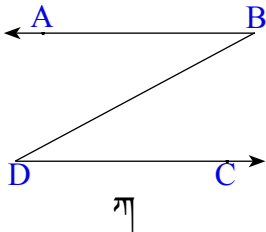
- ཀ) ཐིག་དུམ་ཞིག་ལ་སྒྲེ་ཆོག་ཅི་ཙམ་ཡོད་དམ།
- ཁ) དང་ཐིག་ཅིག་ལ་སྒྲེ་ཆོག་ཡོད་དམ།
- ག) འཕྲོ་ཐིག་ཅིག་ལ་སྒྲེ་ཆོག་ཅི་ཙམ་ཡོད་དམ།

༢༽ རིང་ཆད་ངེས་ཅན་ཡོད་པ་དེ་གང་ཡིན་ནམ།

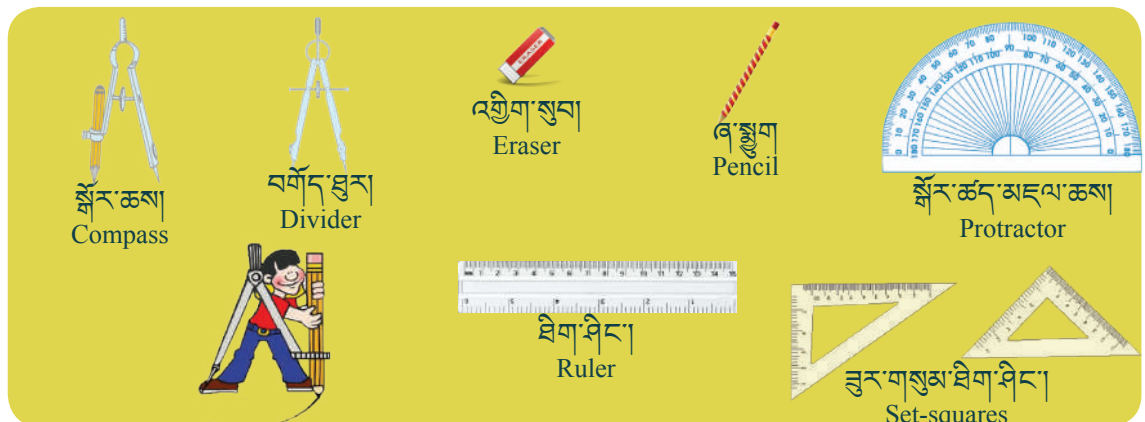
- ཀ) འཕྲོ་ཐིག་   ཁ) ཐིག་དུམ།   ག) དང་ཐིག་

༣༽ དང་ཐིག་དང་། ཐིག་དུམ། འཕྲོ་ཐིག་བཅས་ཀྱི་དཔེ་རིས་བྲིས།

༤༽ གཤམ་ཀྱི་ཐིག་རིས་ཁག་ནང་ཐིག་དུམ་དང་འཕྲོ་ཐིག་ཅི་ཡོད་ངོས་བཟུང་སྟེ། དེ་དག་གི་མིང་བྲིས།

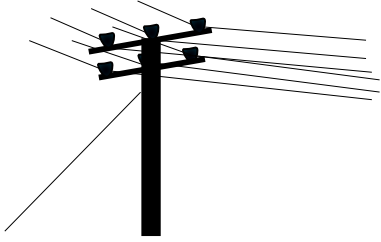
སློབ་མ་ཆོས་ཟུར་གྱི་ཆོན་པ་མ་བསྐྱབ་སྟེ་དབྱིབས་རིག་སྒྲུབ་ནང་གི་ཡོ་ཆས་ཁག་ལ་ངོ་ཤེས་ཐོངས།

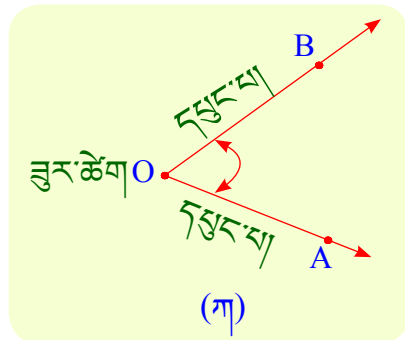

༩.༩ ཟུར། Angle

གཤམ་གྱི་དངོས་པོའི་ཟུར་ཁག་ལ་ལྷ་ཞིབ་གྱིས་གྲོས་བསྟར་གྱིས།

ཁྱེད་གྱིས་གོང་གསལ་སྟོན་གི་ཀ་བ་དང་། རྩ་ཆོད་གྱི་འཁོར་ལོའི་མདའ་གཉིས། ལམ་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་གྱི་ཀ་བ་སོགས་ལ་དོ་སྣང་བྱུང་ངམ། དཔེ་མཆོན་དེ་དག་རེ་རེའི་ནང་། དཔུང་པ་གཉིས་གནས་གཅིག་ཏུ་མཐུད་ནས་ཡོད། གལ་ཏེ་གནས་དེ་འགོ་ཆོག་དང་། དཔུང་པ་དེ་གཉིས་འཕྲོ་ཐིག་གམ་ཐིག་དུམ་གཉིས་ཡིན་པར་ཆ་བཞག་ན། ཐུན་མོང་གི་འགོ་ཆོག་གཅིག་ཡོད་པའི་འཕྲོ་ཐིག་གམ་ཐིག་དུམ་གཉིས་གྱིས་ཟུར་ཞིག་གྲུབ་པ་མཆོན། དཔེར་ན།

ཟུར་ཞིག་མཆོན་སྐབས་དཔུང་པ་གཉིས་གྱི་དབར་གཞུ་ཐིག་ཅིག་གིས་ནས་མཆོན་དགོས། གོང་གི་དཔེ་རིས་ཀ་པའི་ནང་། O ཞི་ཟུར་ཆོག་དང་། OA དང་ OB གཉིས་ནི་ཟུར་གྱི་དཔུང་པ་ཡིན། **རྟགས་ $\angle$** གྱིས་ཟུར་མཆོན་གྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཟུར་ AOB འཕམ་ཡང་ན་ $\angle AOB$ ཞེས་གྲིས་ཆོག་ལ། དེ་ཟུར་ BOA དང་། ཡང་ན་ $\angle BOA$ ཞེས་ཀྱང་གྲིས་ཆོག།

རི་མོ་དང་དབྱིབས་བརྒྱད་ཟུར་རྩ་སྟོན་བྱེད་པ།

ང་ཆོའི་
གཡས་གཡོན་དུ་ཟུར་མང་པོ་
ཡོད་པ་དོ་སྣང་བྱུང་ངམ།

བྱང་དང་
བྱུང་། འདྲིའི་ནང་ཟུར་ཡོད་
པ་ངས་མཐོང་གི་འདུག།

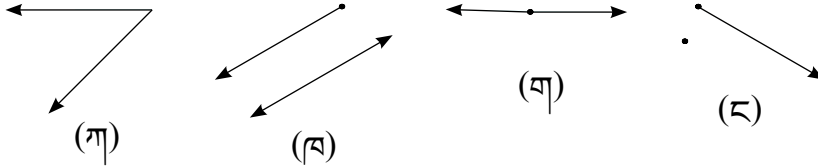
ཐིག་གཉིས་འཕྲད་སྐབས་ཟུར་
ཞིག་གྲུབ་གྱི་ཡོད།

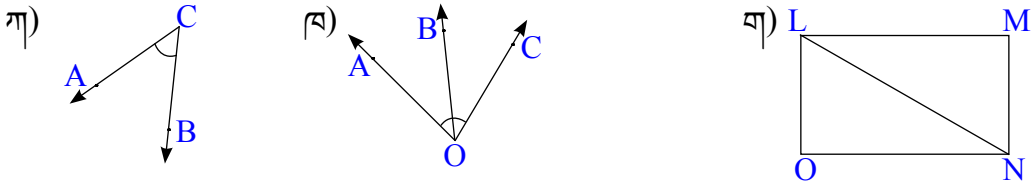
གོང་གི་བྱེད་སྟོན་དེ་བཞིན་དགེ་ཆན་གྱིས་སྟོབ་སྟུག་མཉམ་དུ་སྒྲེལ་དགོས་ལ། དེ་ལྷ་སུའི་བྱེད་སྟོན་བེད་སྟུང་དེ་སྟོབ་སྟུག་ཆོས་ཟུར་གྱི་ངོ་སྟོན་དང་ཟུར་གྱི་མིང་འབྲི་སྟངས་ཡག་པོ་ཤེས་པར་ཡང་འབད་དགོས།

ཕྱོད་ཚད་ ༡.༡

༡) གཤམ་གསལ་དཔེ་རིས་གང་དང་གང་གིས་བྱུར་མཚན་གྱི་ཡོད་དམ།

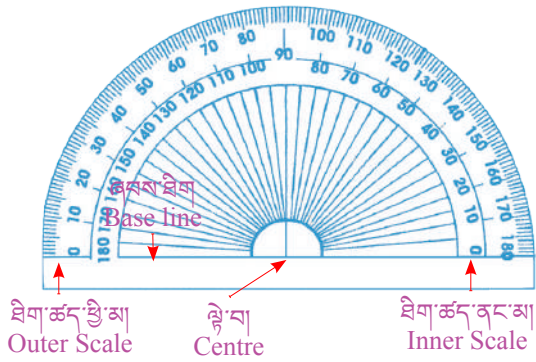

༢) གཤམ་གསལ་བྱུར་ལག་གི་མིང་ལྟེ་མཇུག་བྲིས།

༡.༡ .༡ བྱུར་ཚད་འཇལ་སྒྲིག་གི་ཡོད་པ། Angle Measurement

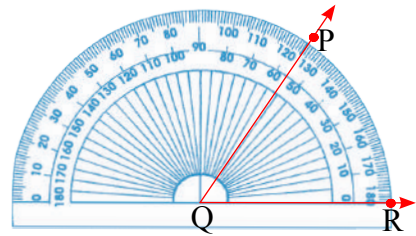

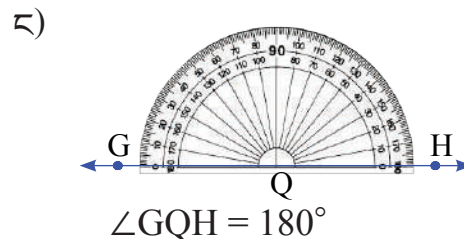
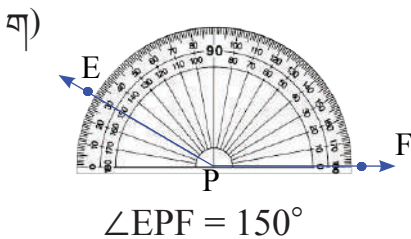
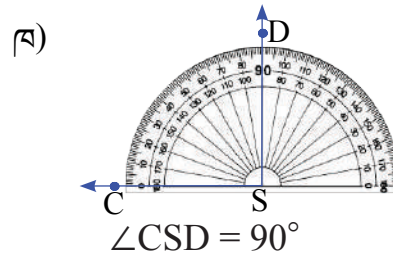
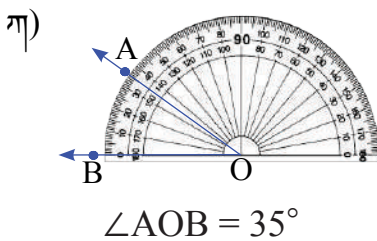
ང་ཆོས་ཟུར་ཆད་འང་ལ་སྐབས་སྒྲོར་ཆད་མང་ལ་
ཆས་ལ་ཁྱིམ་རི་ 0 ནས་ 180 བར་ཡོད་པ་དང་།
དེ་བཅད་སྒྲོད་སྐབས་ཟུར་ཆད་ལ་ཁྱིམ་རི་ 15 ཡིན་
ན་ 15° ཞེས་འབྲི་དགོས།

དཔེར་ན། ཟུར་ RQP འཕམ་ཡང་ན་ $\angle PQR$
ཡི་ཟུར་ཆོག་སྒྲོད་སྒྲོར་ཆད་མང་ལ་ཆས་ཀྱི་ཞེ་བ་
བཞག་སྟེ། དཔུང་པ་ QR ཞབས་ཐིག་ཐོག་ནས་

གཡོན་ནམ་གཡམས་ཕྱོགས་སུ་བཆེགས་མར་འཛོག་དགོས། དཔུང་པ་ QP ཐིག་ཆད་གང་གི་ཐོག་ཡོད་
མེད་བཟུང་དགོས། གཡམས་ཀྱི་དཔེ་མཆོན་ལ་སྟོན་དང་། དཔུང་པ་
QR ཁྱིམ་རི་ 0 ཐོག་ནས་གཡམས་ཕྱོགས་སུ་བཆེགས་མར་ཡོད་
པས། དཔུང་པ་ QP བེ་ཐིག་ཆད་ནང་མའི་ 55 མཆམས་སུ་ཡོད་
པ་མཐོང་ཐུབ། དེར་བརྟེན། ཟུར་དེའི་ཟུར་ཆད་ནི་ 55° རེད།
དེ་ང་ཆོས་ $\angle RQP = 55^\circ$ ལྟར་འབྲི་དགོས།

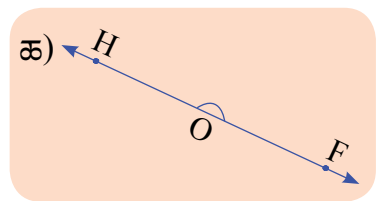
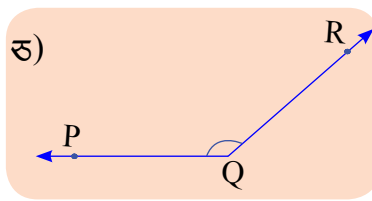
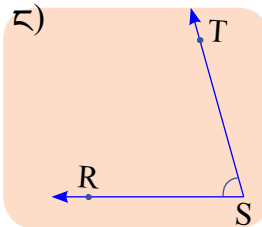
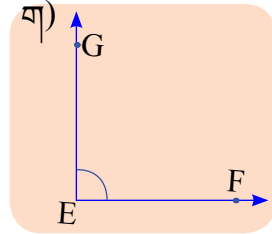
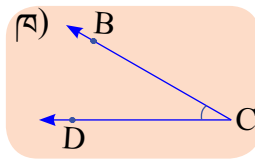
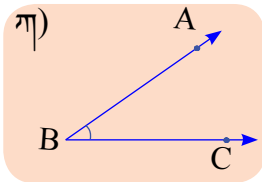

ཆེན་དཔེ།

ཕྱོད་ཚན། ༤.༡

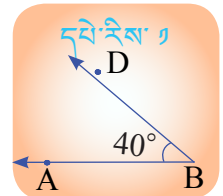
༡༽ གཤམ་གསལ་ཁག་གི་ཕྱར་ཚད་འང་ལ་དགོས།

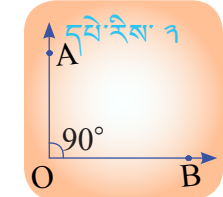
༤.༡.༡ ཕྱར་གྱི་དབྱེ་བ། Classification of Angles

ཕྱར་ནི་ཕྱར་ཚད་གཞིར་བཟུང་དབྱེ་ཡི་ཡོད།

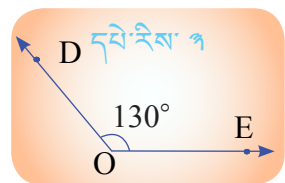
ཀ༽ རྫོ་ཕྱར། **Acute Angle** - 0° ལས་ཆེ་ཞིང་ 90° ལས་ཆུང་བའི་ཕྱར་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། དཔེ་རིས་ ༡ ནང་གི་ $\angle ABD = 40^\circ$ ལྟ་བུ།

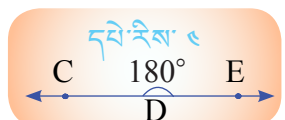
ཁ༽ དྲང་ཕྱར། **Right Angle** - 90° ཉག་ཉག་ཡོད་པའི་ཕྱར་ལ་ཟེར། དཔེར་ན།
དཔེ་རིས་ ༢ ནང་གི་ $\angle AOB = 90^\circ$ ལྟ་བུ།

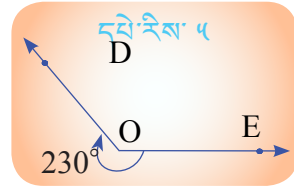
ག༽ རྒྱུ་ཕྱར། **Obtuse Angle** - 90° ལས་ཆེ་ཞིང་ 180° ལས་ཆུང་བའི་ཕྱར་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། དཔེ་རིས་ ༣ ནང་གི་ $\angle DOE = 130^\circ$ ལྟ་བུ།

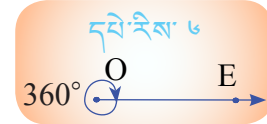
ང༽ རྫོམས་ཕྱར། **Straight Angle** - 180° ཡོད་པའི་ཕྱར་ལ་རྫོམས་ཕྱར་ཟེར།
དཔེར་ན། དཔེ་རིས་ ༤ ནང་གི་ $\angle CDE = 180^\circ$ ལྟ་བུ།

ཅ) **འཕྲོ་བྱུར། Reflex Angle** - 180° ལས་ཆེ་ཞིང་ 360° ལས་ཆུང་བའི་བྱུར་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། དཔེ་རིས་ ༥ ནང་གི་ $\angle DOE = 230^\circ$ ལྟ་བུ།

ཆ) **སྒྲོར་མཐའི་བྱུར། Complete Angle** - 360° ཡོད་པའི་བྱུར་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། དཔེ་རིས་ ༦ པ་ལྟ་བུ་བཅས་སོ།།

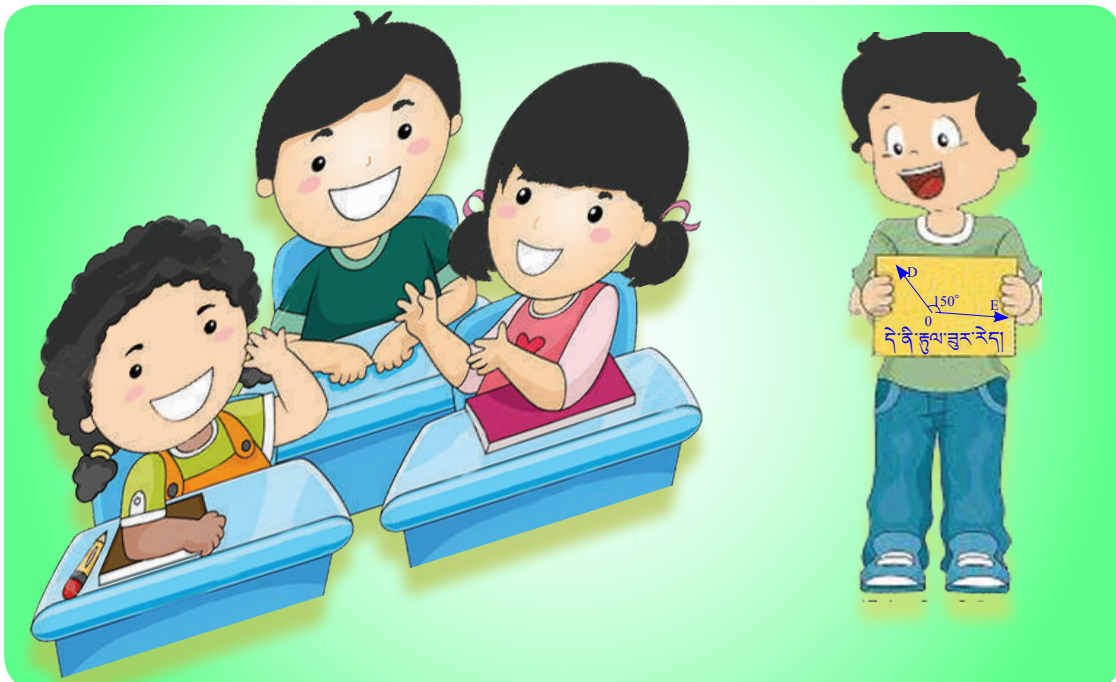

དགེ་ཆན་གྱིས་གོང་གི་བྱུར་གྱི་དབྱེ་བ་ཁག་དང་འབྲེལ་བའི་བྱེད་སྒྲུབ་སྒྲུབ་དགོས།

༡། དགེ་ཆན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཆོན་ལ་བགོས་ཏེ། བྱུར་སྒྲུབ་ཆོག་གིས་པའི་ཤོག་བྱང་ཁག་ཅིག་སྡེ་ཆོན་སོ་སོར་ཆ་སྒྲུབ་མ་འབྲེལ་དགོས།

༢། སྡེ་ཆོན་གཅིག་གིས་དེ་ལྟར་ཤོག་བྱང་གཅིག་བསྒྲུབ་རྗེས། སྡེ་ཆོན་གཞན་ཞིག་གི་སློབ་མ་གཉིས་བཞེངས་ནས། དང་པོ་ཆོད་དཔག་བྱེད་དགོས་པ་དང་དེ་རྗེས་གཅིག་གིས་སྒྲོར་ཆོད་མཇུག་ཆོད་སྐྱད་དེ་བྱུར་ཆོད་འཇུག་དགོས་པ་དང་། གཞན་དེས་བྱུར་གྱི་དབྱེ་བ་གང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་མིན་འབྲི་དགོས།

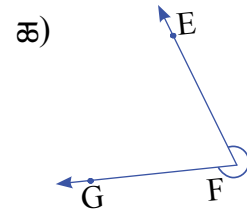
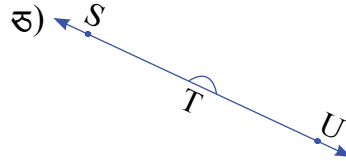
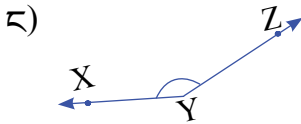
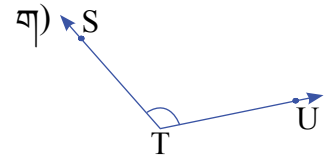
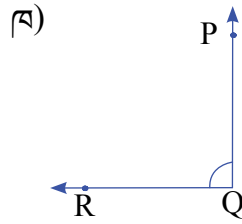
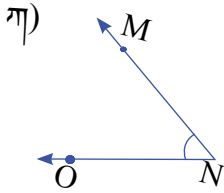
༣། དེ་ལྟར་སྡེ་ཆོན་ཆ་ཆོད་ལ་གོ་སྐབས་གནང་དགོས་པ་མ་ཟད་སློབ་ཕྲག་ཆོད་མར་བྱུར་གྱི་དབྱེ་བ་སྒྲོར་ལེགས་པོ་ཤེས་པ་བྱེད་དགོས།

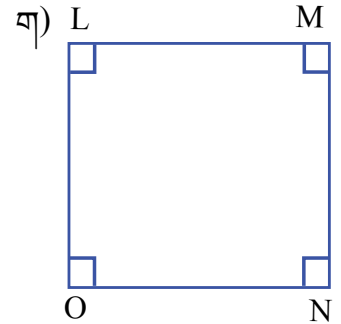
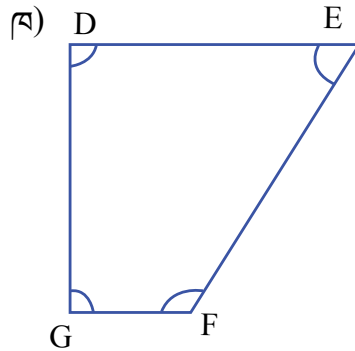
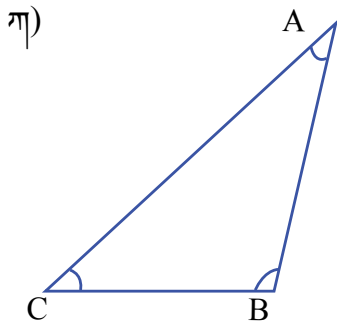

ཕྱོད་ཚན། ༡.༡

༡༽ ཟུར་ཚད་བཅས་ཏེ། དེ་དག་གི་དབྱེ་བ་གང་ཡིན་གྱིས།

༢༽ གཤམ་གསལ་དཔེ་རིས་སོ་སོའི་ནང་ནས་ཟུར་དང་། རྒྱལ་ཟུར། རྒྱུ་ཟུར་བཅས་ཀྱི་ཁ་གྲངས་གྱིས།

༣༽ གཤམ་གསལ་ཟུར་ཚད་སོ་སོའི་ཟུར་གྱི་དབྱེ་བ་གང་ཡིན་གྱིས།

ཀ) 180°

ཁ) 25°

ག) 90°

ང) 235°

ཅ) 89°

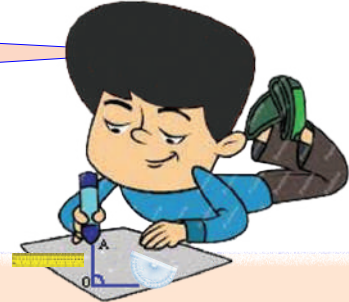
ཆ) 200°

ཇ) 360°

ཉ) 300°

༩.༡ .༡ ཟུར་འབྲི་སྒྲངས། Drawing Angles

ང་ཚོས་བྱེད་སྒོར་བཤེད་སྒྲུབ་དེ་ཟུར་ཚད་
འཇལ་གྱི་ཡོད་ལ། སྒྲུབ་བྱེད་པའི་ཟུར་ཚད་ཅིག་
སྒོར་ཚད་མཇལ་ཆས་སྒྲུབ་དེ་འབྲི་ཡང་སྟབས་
གཤམ་གསལ་དཔེ་མཚོན་གྱི་གོ་རིམ་ལ་སྟོན་དང་།

$\angle POQ = 65^\circ$ གྲིས།

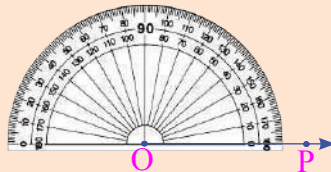
གོམ་པ་དང་པོ།

འགོ་ཚུགས་ O ཡིན་པའི་འཕྲོ་ཐིག་ OP བྱས་པ་ཞིག་གྲིས།

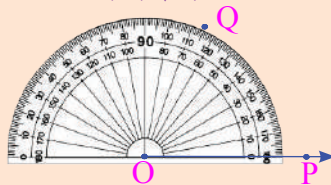
གོམ་པ་གཉིས་པ།

སྒོར་ཚད་མཇལ་ཆས་ཀྱི་ལྷོ་བ་ཚུགས་ O ཐོག་དང་། ཞབས་ཐིག་འཕྲོ་ཐིག་ OP ཐོག་བཅས་
འཛིག་དགོས།

གོམ་པ་གསུམ་པ།

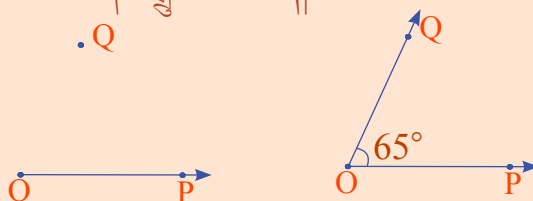
ཐིག་ཚད་ནང་མའི་ 0° ནས་བཅིས་པའི་ 60° དང་ 70° དབར་གྱི་ 65° ཡོད་སའི་མཚམས་
དེར་ཚུགས་ཅིག་གྲིས་ཏེ། མིང་ Q སྟོན་དགོས།

གོམ་པ་བཞི་པ།

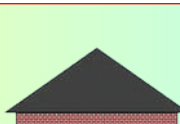
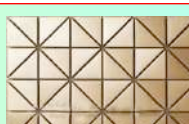
སྒོར་ཚད་མཇལ་ཆས་ཕྱིར་སྒྲངས་ཏེ། O ནས་ Q ལ་སྟབས་པའི་འཕྲོ་ཐིག་ཅིག་གྲིས་པས། ང་ཚོར་
དགོས་པའི་ཟུར་ $\angle POQ = 65^\circ$ དེ་བསྒྲུབས་པ་ཡིན།

• Q

༡) 15° ༢) 20° ༣) 45° ༤) 50° ༥) 90° ༦) 120°
 ༧) 100° ༨) 125° ༩) 130° ༡༠) 155° ༡༡) 210° ༡༢) 320°

ཚན་པ་འདིར་བྱུང་གསུམ་མའི་བྱང་ཚུལ་ཁག་ཅིག་དང་། དེའི་དབྱེ་བ་སྦྱང་དགོས། དེར་བརྟེན། དག་ཚན་
གྱིས་སློབ་སྦྱང་གི་འཆོ་བའི་ཁོར་ལུག་ཁྲོད་མཐོང་ཐོས་སུ་ཡོད་པའི་བྱུང་གསུམ་གྱི་དཔེ་མཚན་གང་མང་
འདྲིལ་ཐབས་གནང་དགོས་པ་མ་ཟད་དབྱིབས་འདི་བེད་སྤྱོད་གང་དག་ལ་ཡོད་སྐོར་དཔེ་སྟོན་ཡང་བྱེད་
དགོས།

བྱུར་གསུམ་མའི་ བུམ་པ།	བྱུར་གསུམ་མའི་ ཁང་ཐོག	བྱུར་གསུམ་མའི་ ཕྱིག་པ།	བྱུར་གསུམ་མའི་ ཁང་ཆེན	བྱུར་གསུམ་མའི་ རྟགས།

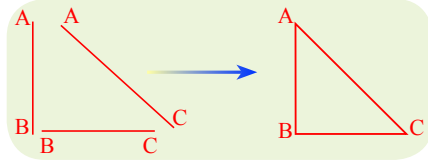

གཤམ་གསལ་བྱུང་གསུམ་མའི་བྱད་ཆོས་ཁག་ལ་སྟོན་དང་།

༡ ཟུར་གསུམ་མ་ནི་ཐིག་དུམ་གསུམ་ལས་ཟུབ་པའི་ཁ་ཟུམ་པའི་སྟོན་དབྱིབས་ཐིག་ཡིན།

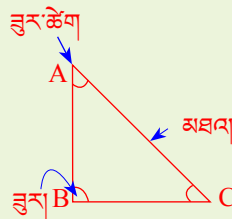

༢ ཟུར་གསུམ་མ་ལ་མཐའ་གསུམ་དང་། ཟུར་གསུམ། ཟུར་ཆོག་གསུམ་བཅས་ཡོད།

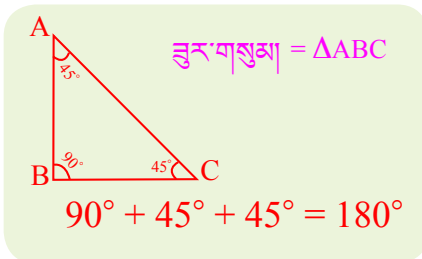
ཟུར་ཆོག = A, B, C

མཐའ། = AB, BC, CA

ཟུར། = $\angle ABC$, $\angle BCA$, $\angle CAB$

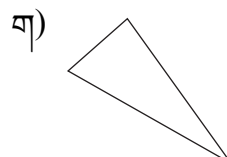
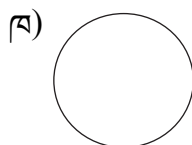
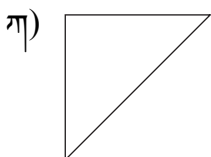

༣ ཟུར་གསུམ་མའི་ནང་ཟུར་གྱི་བསྟོན་ཐོབ་ 180° རེད།

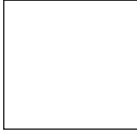

སྟོང་ཆོན། ༤.༦

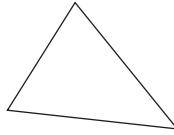
༡ གཤམ་གསལ་ཐིག་རིས་ཁག་ལས་ཟུར་གསུམ་མ་གང་དང་གང་ཡིན་བྱིས།

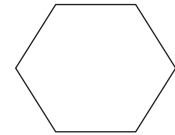
ང)

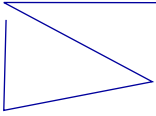
ཅ)

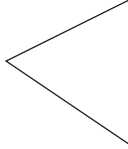
ཆ)

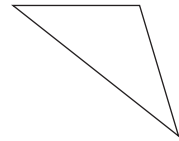
ཇ)

ཉ)

ད)

༡༥ གཞུང་གི་ཕྱི་ཕྱོད་གསུམ་ལ་བཞུགས་ཏེ། གཞུང་གསུམ་ལ་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་བྲིས།

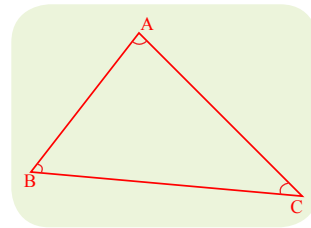
ཀ) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་མཐའ་མིང་བྲིས།

ཁ) ཕྱི་ཕྱོད་མིང་བྲིས།

ག) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ནམས་བྲིས།

ང) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་མིང་བྲིས།

ཅ) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་ནང་ཕྱི་ཕྱོད་ནམས་འདུལ་ཏེ། བསྐྱེད་མཐའ་ 180° ཡིན་མིན་ཁྱེད་ཀྱིས་བྲིས།

༡༦ གཞུང་གསུམ་ལ་བཞུགས་པ་ནམས་ལ་འགྲིག་འོར་གྱི་ཉེ་གསུམ་བྲིས།

ཀ) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་དང་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ལས་མང་བ་ཡོད།

ཁ) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་རྒྱུ་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ལས་མང་བ་ཡོད།

ག) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་ཞིག་གི་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ 60° ལས་མང་བ་ཡོད།

ང) ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་ནང་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ 180° ལས་ཆུང་བ་ཡོད།

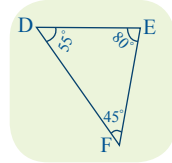
༤.༤.༡ ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་དབྱེ་བ། Types of Triangles

ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་དབྱེ་བ་ལ་ཁག་གཉིས་ཏེ། ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ནས་ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་དབྱེ་བ་དང་། མཐའ་དྲིང་ཆེ་ག་ནས་ཕྱི་ཕྱོད་མཐའ་དབྱེ་བ་འབྱེད་པ་བཅས་གཉིས་ཡོད།

༡༧ ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ནས་དབྱེ་བ།

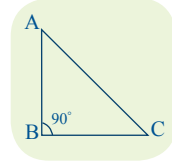
ཀ) རྩོ་ཕྱི་ཕྱོད་ཕྱི་ཕྱོད་ཆེ་ག་ནས་དབྱེ་བ་ Acute Angled Triangle -

ནོ་བྱར་གསུམ་གྱིས་བསྐྱབས་པའི་བྱར་གསུམ་མ་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། བྱར་གསུམ་མ་ DEF ཡང་ན་ $\triangle DEF$ ཡི་བྱར་ཚད་ 90°
ལས་ཆུང་བ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ།

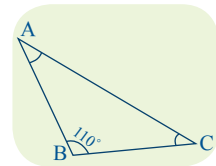
(ཁ) **དྲང་བྱར་བྱར་གསུམ་མ། Right Angled Triangle** -

བྱར་གསུམ་མའི་བྱར་གཅིག་དྲང་བྱར་ཡིན་པ་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། བྱར་གསུམ་མ་ ABC ཡང་ན་ $\triangle ABC$ ཡི་བྱར་ཚད་
གཅིག་ ($\angle ABC$) 90° ཡིན་པ་ལྟ་བུ།

ག) **རྒྱལ་བྱར་བྱར་གསུམ་མ། Obtuse Angled Triangle** -

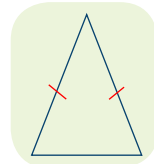
བྱར་གསུམ་མ་གྱི་ལ་རྒྱལ་བྱར་གཅིག་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། བྱར་གསུམ་མ་ ABC ཡང་ན་ $\triangle ABC$ ཡི་བྱར་ཚད་
གཅིག་ 90° ལས་ཆེ་བ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ།

༡། མཐའི་རིང་ཚད་ཐོག་ནས་བྱར་གསུམ་མའི་དབྱེ་བ།

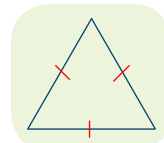
ཀ) **སྒྲིབ་མཉམ་བྱར་གསུམ་མ། Isosceles Triangle** -

མཐའ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ཚད་མཆུངས་པའི་བྱར་གསུམ་མ་ལ་ཟེར།

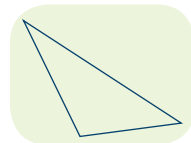
(ཁ) **མཐའ་མཉམ་བྱར་གསུམ་མ། Equilateral Triangle** -

མཐའ་གསུམ་གའི་རིང་ཚད་མཆུངས་པའི་བྱར་གསུམ་མ་ལ་ཟེར།

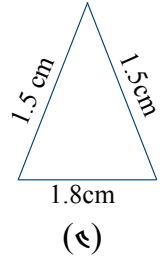
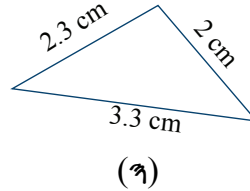
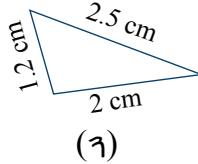
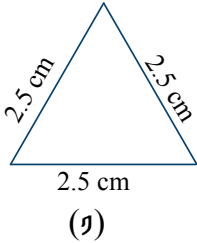
ག) **མཐའ་མི་མཉམ་པའི་བྱར་གསུམ་མ། Scalene Triangle** -

མཐའ་གསུམ་གའི་རིང་ཚད་མི་མཆུངས་པའི་བྱར་གསུམ་མ་ལ་ཟེར།

སློབ་ཚན། ༤.༢

༡) གཤམ་གསལ་ཟུར་གསུམ་མ་དེ་དག་མཐའ་མཉམ་ཟུར་གསུམ་མ་དང་། རྟེན་མཉམ་ཟུར་གསུམ་མ་
ཡང་ན་མཐའ་མི་མཉམ་པའི་ཟུར་གསུམ་མ་གང་ཡིན་ཤོད།

༢) གཤམ་གསལ་ཁག་ལས་གང་དག་ཟུར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་ཟུར་ཡིན་ནམ།

ཀ) $50^\circ, 90^\circ, 40^\circ$

ཁ) $70^\circ, 75^\circ, 40^\circ$

ག) $95^\circ, 65^\circ, 20^\circ$

ང) $120^\circ, 15^\circ, 45^\circ$

ཅ) $100^\circ, 60^\circ, 65^\circ$

ཆ) $100^\circ, 20^\circ, 60^\circ$

༣) ཟུར་གསུམ་མའི་ཟུར་གསུམ་པ་དེ་ཚོལ།

ཀ) $90^\circ, 20^\circ$

ཁ) $120^\circ, 30^\circ$

ག) $80^\circ, 55^\circ$

ང) $60^\circ, 40^\circ$

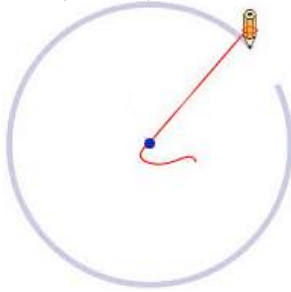
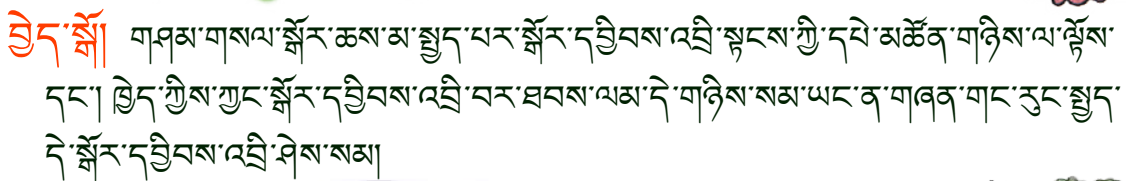
ཅ) $70^\circ, 95^\circ$

ཆ) $75^\circ, 45^\circ$

༤.༥ སློབ་དབྱིབས། Circle

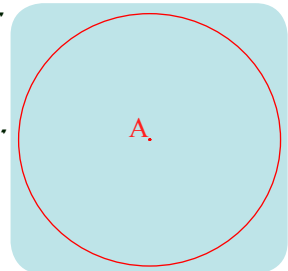
ང་ཚོས་སློབ་དབྱིབས་འབྲི་ཐབས་སྒྲུབ་ཀྱི་སློབ་དབྱིབས་ཀྱི་ངོ་སློད་དང་། དེ་དང་འབྲེལ་
བའི་ཚངས་ཕྱེད་ (Radius) དང་། སློབ་ལྗེ། (Center) ཚངས་ཐིག (Diameter) རྒྱུད་ཐིག
(Chord) གཞུ་ཐིག (Arc) སློབ་མཐའི་རིང་ཚད་ (Circumference) སོགས་ཀྱི་བརྗོད་ཆད་འདི་
དག་ལ་འབྲེལ་བཞེད་བྱེད་དགོས།

སློབ་ཐིག་པའི་ཚོག་ཞིག་དང་བར་ཐག་རིང་ཐུང་མཉམ་པའི་ས་ནས་ཚོག་མང་པོ་མཉམ་དུ་མཐུད་དེ་
སློབ་སློབ་བཅོས་པ་ཞིག་ལ་སློབ་དབྱིབས་ཟེར་ཞིང་། སློབ་ཐིག་པའི་ཚོག་དེར་སློབ་ལྗེ་ཞེས་ཟེར། སློབ་
ལྗེ་ནས་སློབ་མཐའི་ཕྱོགས་གང་དུ་འང་རིང་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། དེ་ལྟ་བུའི་སློབ་དབྱིབས་ཚད་
ལྡན་ཞིག་འབྲི་བར་། ང་ཚོས་སློབ་ཆས་དགོས།

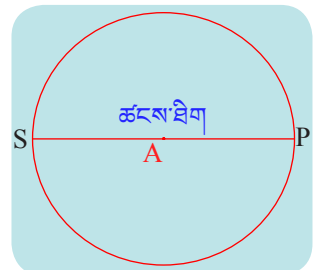
ཀྱི་མཚན་ཉིད།

གཏན་ཆོག་ཅིག་ནས་སྒྲོར་མཐའི་གནས་རེ་རེ་དབར་གྱི་བར་ཐག་གཅིག་
 མཚུངས་ཡིན་ན། གཏན་ཆོག་དེར་སྒྲོར་ལྗེ་ཟེས།
 དཔེར་ན། གཡས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ནང་གི་གཏན་ཆོག་ **A** གི་སྒྲོར་མཐའི་གནས་
 རེ་རེ་དབར་གྱི་བར་ཐག་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་ལྟ་བུ།

༣། ཚེས་མེད།

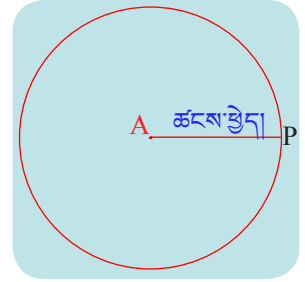
མོར་དབྱིབས་ཀྱི་མོར་ཉེ་བརྒྱད་པའི་མོར་མཐའི་བར་ཀྱི་ཐིག་རྩམ་དེར་
 ཚངས་ཐིག་ཟེར།
 དཔེར་ན། གཤམ་ཀྱི་དཔེ་རིས་ནང་གི་ཐིག་རྩམ་ SP དེ་མོར་ཉེ་བརྒྱད་
 ཡོད་པ་ལྟ་བུ།

༡། ཚངས་ཕྱེད།

སློབ་ལྟེ་དང་སློབ་མཐའི་གནས་གང་རུང་གཉིས་མཐུད་པའི་ཐིག་དུམ་ལ་
ཚངས་ཕྱེད་ཟེས།

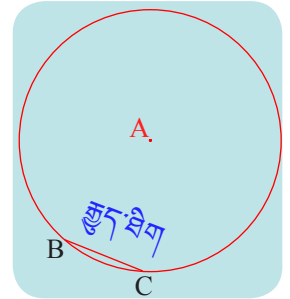
དཔེར་ན། གཡས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ནང་གི་སློབ་ལྟེ་ A དང་སློབ་མཐའ་ P
གཉིས་མཐུད་ཡོད་པ་ལྟ་བུ།

༢། རྒྱུད་ཐིག

སློབ་མཐའི་སྟེང་གི་གནས་གང་རུང་གཉིས་མཐུད་པའི་ཐིག་དུམ་ལ་རྒྱུད་
ཐིག་ཟེས་ཞིང་། རྒྱུད་ཐིག་རིང་ཤོས་ནི་ཚངས་ཐིག་རེད།

དཔེར་ན། གཡས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ནང་གི་སློབ་མཐའི་གནས་ B གན་གནས་ C
ལ་མཐུད་པས། རྒྱུད་ཐིག་ BC ཡང་ན་ $\overline{BC}$ གྲུབ་པ་ལྟ་བུ།

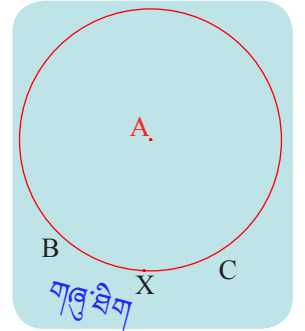

༣། གཞུ་ཐིག

སློབ་དབྱིབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་གཞུ་ཐིག་ཟེས།

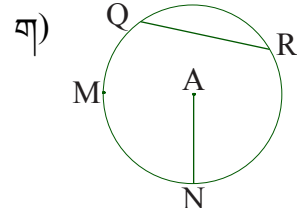
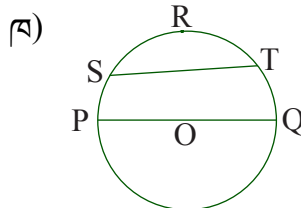
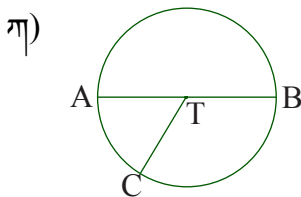
དཔེར་ན། གཡས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ནང་གི་སློབ་མཐའི་གནས་ B དང་ C

གཉིས་ཀྱིས་སློབ་དབྱིབས་ཆ་ཤས་སུ་བཏང་བས། གཞུ་ཐིག་ BXC ཡང་ན་
 $\widehat{BXC}$ གྲུབ་པ་ལྟ་བུ།

རྒྱུད་ཆ་ན། ༤.༡

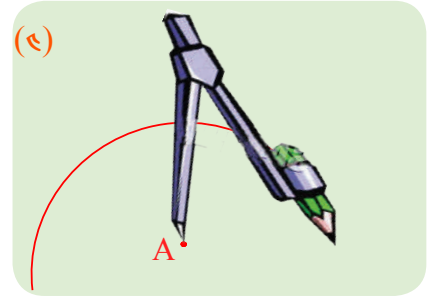
༡༽ གཤམ་གསལ་སློབ་དབྱིབས་ཁག་ལ་ལེགས་པར་བལྟས་ཏེ། འོག་གི་རེའུ་མིག་ཆ་ཚང་བ་བཞོས།

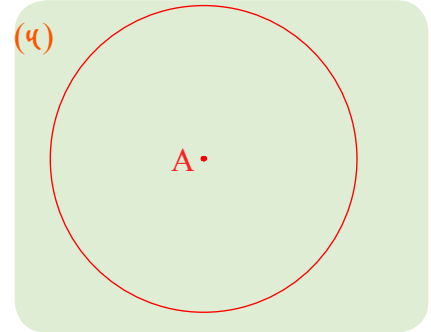
དབྱིབས།	སློབ་དབྱིབས་ཀྱི་མིང་།	ཚངས་ཕྱེད།	ཚངས་ཐིག	གཞུ་ཐིག	རྒྱུད་ཐིག
ཀ	སློབ་དབྱིབས་ T				
ཁ	སློབ་དབྱིབས་ O				
ག	སློབ་དབྱིབས་ A				

ཆ) ལྷུང་ཐེག་དང་གཞུ་ཐེག་གཉིས་གཅིག་པ་ཡིན།

༥། སྒོ་མཚན་གྱི་ཆེ་ནས་བཟུང་སྟེ་ཞ་སྒྱུག་ཡོད་
པའི་དཔུང་པ་དེ་ཤོག་བྱའི་སྟེང་ཐུང་དེ་སྒོ་མ་
ཞིག་སྒྱུ་

༦། ང་ཚོས་བྲིས་པའི་དཔེ་རིས་ནི་ཚངས་ཕྱེད་
2cm ཡོད་པའི་སྒོ་མ་དབྱིབས་ཤིག་ཡིན།

སྒྱུ་མཚན། ༤.༩

༡༽ གཤམ་གསལ་ཚངས་ཕྱེད་ཁག་གི་སྒོ་མ་དབྱིབས་བྲིས།

ཀ) 2.5cm

ཁ) 3cm

ག) 3cm 5mm

ང) 5cm

༢༽ ཐིག་དུམ་ AB ཡི་རིང་ཆད་ 4cm བྱས་པ་ཞིག་བྲིས། ཐིག་དུམ་གྱི་སྒྲི་ཆོག་གཉིས་སྒོ་མ་ལྟར་སྒྱུད་
དེ་ཚངས་ཐིག་གི་རིང་ཆད་ 4cm ཡོད་པའི་སྒོ་མ་དབྱིབས་རེ་བྲིས།

༣༽ གཤམ་གསལ་ཚངས་ཐིག་ཁག་གི་སྒོ་མ་དབྱིབས་བྲིས།

ཀ) 3cm

ཁ) 4cm

ག) 4cm 5mm

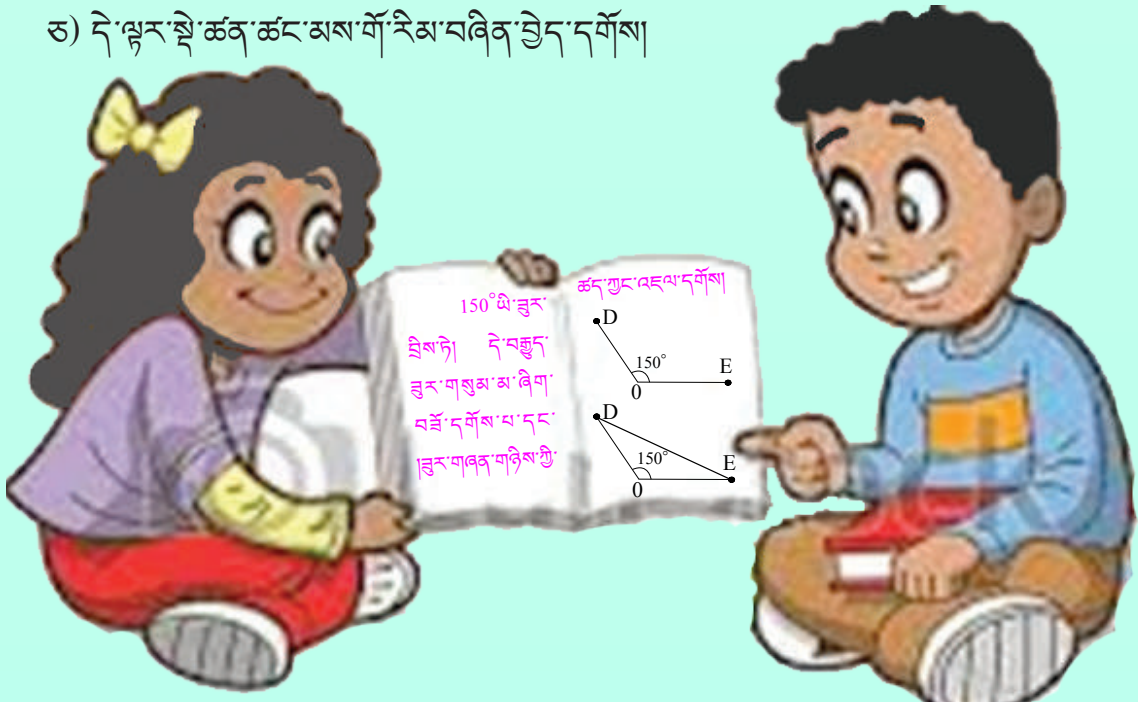
ང) 6cm

བྱེད་སྒོ།

༡༽ ཟུར་བརྒྱད་ཟུར་གསུམ་མ་འབྲི་བ།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - སྒོར་ཆས་དང་། སྒོར་ཆད་མངལ་ཆས། ཐིག་ཤིང་། འབྲིག་སྒྲུབ། ཞ་སྒྲུག / ས་སྒྲུག
ཤོག་སྒྲུབ།
- ཁ) གཤམ་གྱི་དཔེ་མཚན་ལྟ་བུ་གང་མང་བཅོས་ཏེ། ཤོག་སྒྲུབ་ནང་སྒྲུག་དགོས།
- ག) དགོ་ཆན་གྱིས་སྒོ་བ་མ་ནམས་སྡེ་ཆན་ལ་བགོས་ཏེ། བྱེད་སྒོ་འབྲེལ་བཤད་གནང་དགོས།
- ང) སྡེ་ཆན་སོ་སོས་ཤོག་སྒྲུབ་ནང་ནས་ངི་བ་གཅིག་བསྒྲུགས་ནས་དེར་གོ་བསྐྱར་བྱེད་དགོས། དེ་ནས་
ཤོག་སྒྲུབ་ཐོག་ལན་བྲིས་ཏེ་སྒྲུབ་བསྐྱར་བྱེད་དགོས།
- ཅ) དེ་ལྟར་སྡེ་ཆན་ཆད་མས་གོ་རིམ་བཞིན་བྱེད་དགོས།

༡༽ སྒོར་དབྱིབས་དང་སྒོར་དབྱིབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྒོར་གྱི་ཆེད་མ།

- ཀ) དགོས་མཁོ། སྒྱུད་པའམ་ཐག་པ་ཕྱ་བོ། ས་སྒྲུག་སྒོར་དབྱིབས་དང་འབྲེལ་བའི་ངི་བ་བྲིས་པའི་ཤོག་
བྱང་གྲུ་བཞི་ཚུང་ཚུང་འགའ།
- ཁ) དགོ་ཆན་གྱིས་སྒོ་བ་སྒྲུག་ནམས་ཆེད་ཐང་ངམ་ཐང་ཞིག་ཏུ་ཁྲིད་དེ་སྡེ་ཆན་འགར་བགོ་དགོས།
- ག) སྡེ་ཆན་གཅིག་གིས་ངི་བ་བྲིས་པའི་ཤོག་བྱང་ཞིག་སྒྲངས་ཏེ། ལན་འདེབས་དགོས་པ་དང་། སྡེ་ཆན་
གཞན་ནམས་ཀྱིས་ཁྲུ་སིམ་ངང་ལན་འདེབས་ལ་དབྱུང་དགོས།
- ང) དེ་ལྟར་སྡེ་ཆན་ཆད་མས་གོ་རིམ་བཞིན་བྱེད་དགོས།

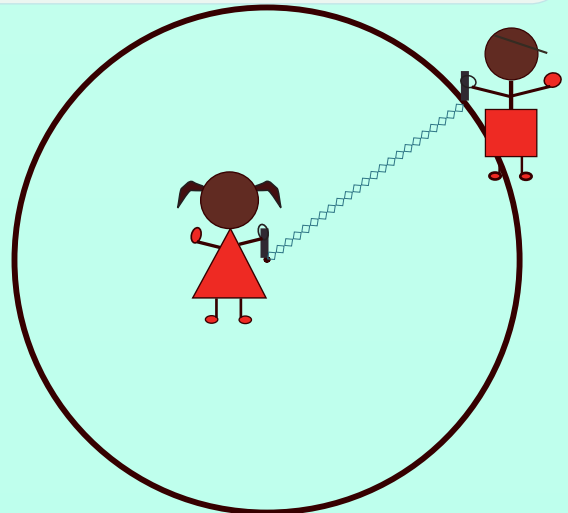
ང་ཚོ་ཕྱི་ཚན་གྱི་ཕྱོད་སྐོར་གི་ཚངས་ཐིག་ 6m བྱས་པའི་སྐོར་དབྱིབས་ཐིག་
འབྲི་རྒྱ་རེད།

༡། སྐོར་དབྱིབས་འབྲི་བར་ཚངས་ཐིག་སྐྱད་སྐྱད་དགོས་པར་བརྟེན། ཚངས་ཐིག་ 6m
ཕྱོད་ཀར་བཏང་སྟེ་ཚངས་ཐིག་ 3m བཟོ་དགོས།

༢། ཐིག་ཤིང་སྐྱད་དེ་སྐྱད་པའི་རིང་ཚད་འཇལ་དགོས།

༣། སློབ་ཕྲུག་གཉིས་ཀྱིས་ 3m ཅན་གྱི་སྐྱད་པ་དེའི་སྟེ་རེར་ལྷགས་གཟེར་རེ་
བསྐྱར་དགོས།

༤། སློབ་ཕྲུག་གཅིག་གིས་གཟེར་ཅེ་ས་ལ་འཇུགས་པ་དང་། སློབ་ཕྲུག་གཞན་དེས་
སྐྱད་པའི་སྟེ་ཐང་པོར་འཐེན་བཞིན་གཟེར་ཅེ་སར་བྱུང་དེ་སྐོར་བ་ཞིག་བརྒྱབ་
དགོས།

ཞེས་སར་གྱིས།

༡། སྐོར་ལྟེ་ནས་སྐོར་དབྱིབས་ཀྱི་གནས་གང་ཅུང་དབར་གྱི་བར་ཐག་ལ། སྐོར་དབྱིབས་ཀྱི་ཚངས་
ཕྱོད་ (Radius) ཟེར།

༢། སྐོར་ལྟེ་བརྒྱད་པའི་ཐིག་དུམ་གང་ཞིག་གི་སྟེ་ཆོག་གཉིས་སྐོར་དབྱིབས་སྟེང་ཡོད་ན། ཐིག་དུམ་
དེར་ཚངས་ཐིག་ (Diameter) ཟེར།

༣། སྐོར་དབྱིབས་ཀྱི་ཚངས་ཕྱོད། = ཚངས་ཐིག་ $\times \frac{1}{2}$

༤། སྐོར་དབྱིབས་ཀྱི་ཚངས་ཐིག་ = ཚངས་ཕྱོད་ $\times 2$

སློབ་ཚན་ལྟ་པ།

རྒྱ་ཁྱེད།

རྩ་མཐུང་།

སློབ་ཕྲུག་ཆོས་འཛིན་གྲུ་བཞི་པར་དབྱིབས་འགའ་ཞིག་གི་མཐའ་འཁོར་རིང་ཚད་ལ་སྦྱངས་པ་རེད།
འདིར་སློབ་མ་ཆོས་རྒྱ་ཁྱེད་དང་བོངས་ཚད་ཀྱི་ངོ་སྟོན་དང་ཚད་འཇལ་སྦངས་ལ་བསྟན་དགོས། དེར་
བརྟེན། དགེ་ཆན་གྱིས་ཚད་ལྡན་ཚད་གཞིའི་སྟོན་རྒྱ་ཁྱེད་འཇལ་སྦངས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པ་ལ། ཐོག་
མར་ཐིག་དུམ་ཚད་ལྡན་ཚད་གཞིའི་ཐོག་འཇལ་སྦངས་དན་གསེབ་བྱེད་པ་ནས་འགོ་འཇུགས་དགོས།
དེ་རྗེས་ང་ཆོས་ mm དང་། cm, m སོགས་སྦྱད་དེ་ཐིག་དུམ་གྱི་རིང་ཚད་འཇལ་སྦྱང་བ་ལྟར། རྒྱ་ཁྱེད་
འཇལ་སྟབས་གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མའི་མཐའ་རིང་ཚད་ 1mm དང་། 1cm, 1m སོགས་བེད་སྤྱོད་གཏོང་
དགོས།

༥.༡ རྒྱ་ཁྱེད་དང་རྒྱ་ཁྱེད་གྱི་ཚད་གཞི། Area and Units of Area

རྒྱ་ཁྱེད། - ཁ་བུམ་པའི་དབྱིབས་ཤིག་གི་སྟོམས་ངོས་ཀྱི་ཁྱེད་ལ་ཟེར།

རྒྱ་ཁྱེད་གྱི་ཚད་ལྡན་ཚད་གཞི་ (Standard units) ཁག་ཅིག་ནི།

༡།	མི་ལི་མི་ཏར་གྲུ་བཞི་མའམ། མི་ལི་མི་ཏར་ཉིས་སྟུར་མ།	(sq mm)
༢།	སན་ཏི་མི་ཏར་གྲུ་བཞི་མའམ། སན་ཏི་མི་ཏར་ཉིས་སྟུར་མ།	(sq cm)
༣།	མི་ཏར་གྲུ་བཞི་མའམ། མི་ཏར་ཉིས་སྟུར་མ།	(sq m)

རྒྱ་ཁྱེད་གྱི་ཚད་གཞི་སན་ཚུན་པབ་སྟུར་བྱེད་སྟངས།

$$1 \text{ sq m} = 100 \times 100 \text{ sq cm} = 10,000 \text{ sq cm}$$

$$1 \text{ sq cm} = 10 \times 10 \text{ sq mm} = 100 \text{ sq mm}$$

གཤམ་གསལ་བྱེད་སྟོལ་ཁག་བརྒྱད་སློབ་མ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ཁྱེད་གྱི་གོ་དོན་རྩ་མཐུང་བྱེད་དགོས།

༡། འཛིན་ཁང་ནང་གི་དངོས་པོ་ཁག་ཅིག་གི་རྒྱ་ཁྱེད་ཆེ་ཆུང་གི་ཁྱད་པར་བྱེས།

༢། རྒྱ་ཁྱེད་དང་མཐའ་མཁོར་རིང་ཚད་དབར་གྱི་ཁྱད་པར་གང་འདུག

ཀྱི་གཤམ་གསལ་ 1cm གི་སྒྲུབ་ཞི་ཁ་གང་མའི་དྲ་མིག་གིས་བསྐྱངས་པའི་ཤོག་སྒྲུབ་ཁ་དེའི་ནང་ གི་དཔེ་རིས་ཀྱི་ཆུ་ཕྱོད་ཆོལ། རྒྱ་ཆོས་ 1cm ཅན་གྱི་དྲ་མིག་ཁ་གང་མ་ཡོད་པའི་ཤོག་སྒྲུབ་གཟེར་ པང་སྟེང་གི་ཁ་གང་མ་བཅིས་ཏེ། མཐའ་མཉམ་པའི་དབྱིབས་ (Regular figure) དང་། མཐའ་མི་ མཉམ་པའི་དབྱིབས་ (Irregular figure) གཉིས་ཀྱི་ཆུ་ཕྱོད་འཆོལ་སྤྱབ།

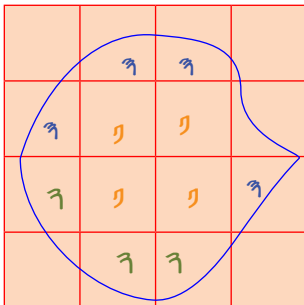
- གོམ་པ། ༡ དཔེ་རིས་ནང་བསྐྱུས་པའི་ཁ་གང་མ་ཤིལ་པོའི་གྲངས་ནི་ 4
 གོམ་པ། ༢ དཔེ་རིས་ནང་བསྐྱུས་པའི་ཁ་གང་མ་བྱེད་ཀ་ལས་ཆེ་བའི་གྲངས་ནི་ 3
 གོམ་པ། ༣ དཔེ་རིས་ནང་བསྐྱུས་པའི་ཁ་གང་མ་བྱེད་ཀ་རྣམས་ཀྱི་གྲངས་ནི་ 4

(བྱེད་ཀ་ལས་ཆུང་བའི་གྲས་རྣམས་སྤང་མེད་གཏོང་དགོས།)

$$\text{དེར་བཞེན། དཔེ་རིས་ཀྱི་ཆུ་ཕྱོད།} = 4 + 3 + \frac{1}{2} \times 4$$

$$= 4 + 3 + 2 \text{ sq cm}$$

$$= 9 \text{ sq cm}$$

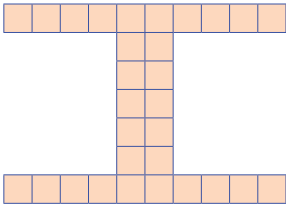

མཚན། བོད་གསལ་བྱེད་སྒྲིལ་དེ་དག་དཔེ་མཚན་ཙམ་ཡིན་པས། དགོ་ཆན་གྱིས་དེ་འབྲེལ་གྱི་བྱེད་སྒྲིལ་གཉིས་ ལས་མི་ཉུང་བ་སྒྲིལ་མ་མཉམ་དུ་སྒྲེལ་དགོས།

ཆུ་ཁྲོན་ཆོ་ལ།

༡།

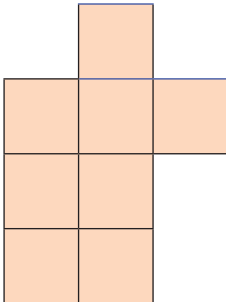
□ = 1 sq mm

མི་ལི་མི་ཏར་གྱུ་བཞི་མ། = 1 x 30

ཆུ་ཁྲོན། = 30 sq mm ཡང་ན་

$30 \div 100 = 0.3$ sq cm

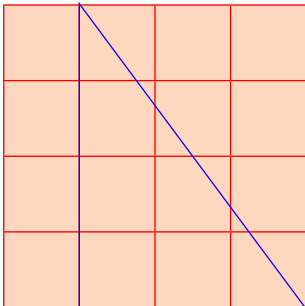
༡།

□ = 1 sq cm

ཆུ་ཁྲོན། = 8 sq cm

༡།

ཟུར་གསུམ་མའི་ནང་བསྐྱུས་པའི་གངས་ནི།

༡། ཁ་གང་མ། = 3

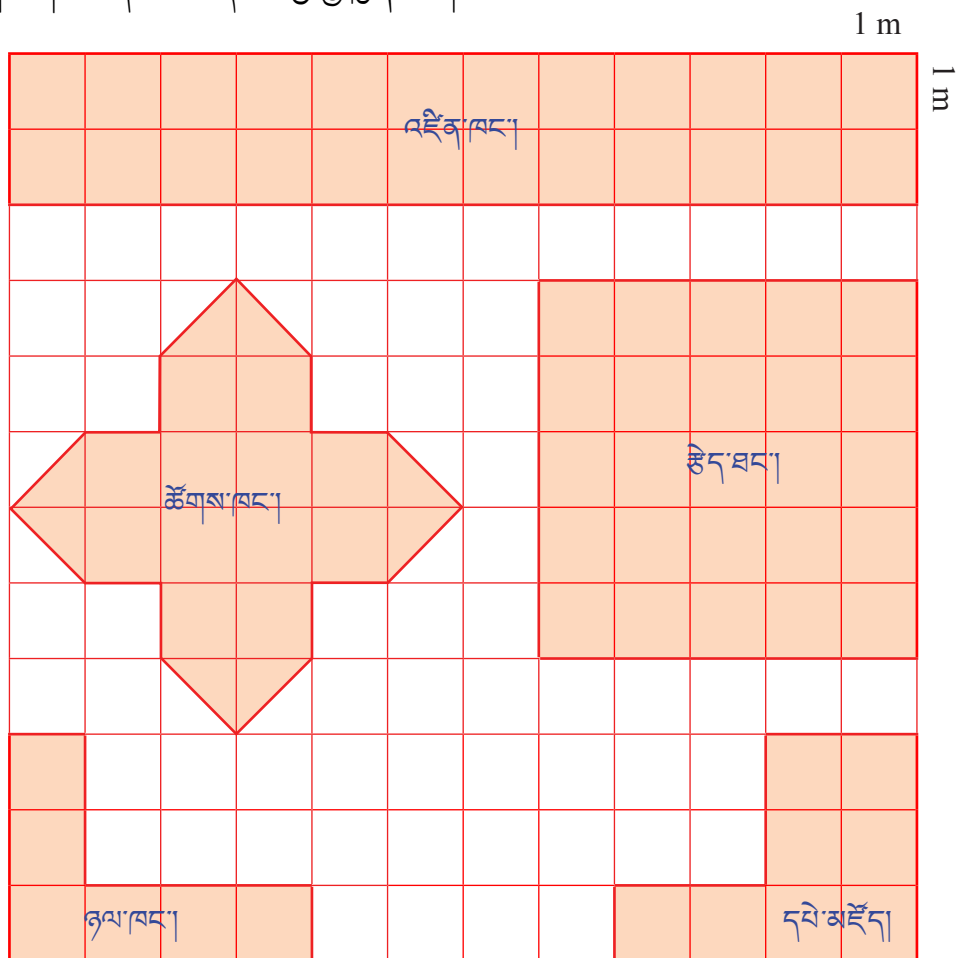
༡། ཁ་གང་མའི་ཕྱོད་ཀ་ལས་ཆེ་བ། = 3

དེར་བཞེན། ཟུར་གསུམ་མའི་ཆུ་ཁྲོན།

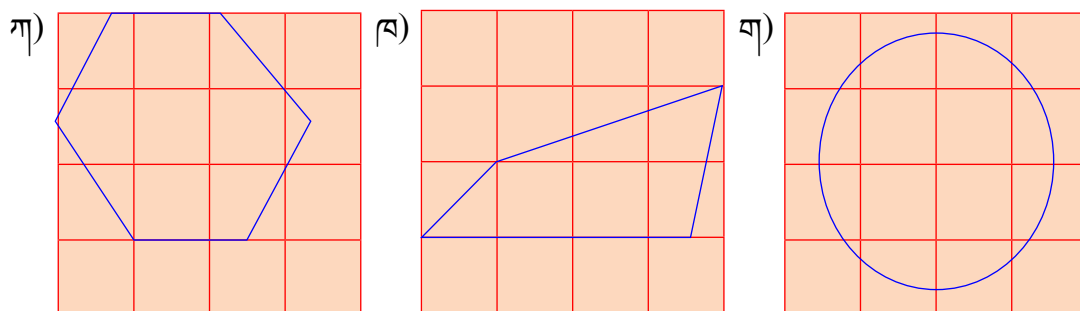
$3 + 3$

= 6 sq cm

༡༽ གཤམ་གསལ་དཔེ་རིས་རྣམས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་ཆོལ།

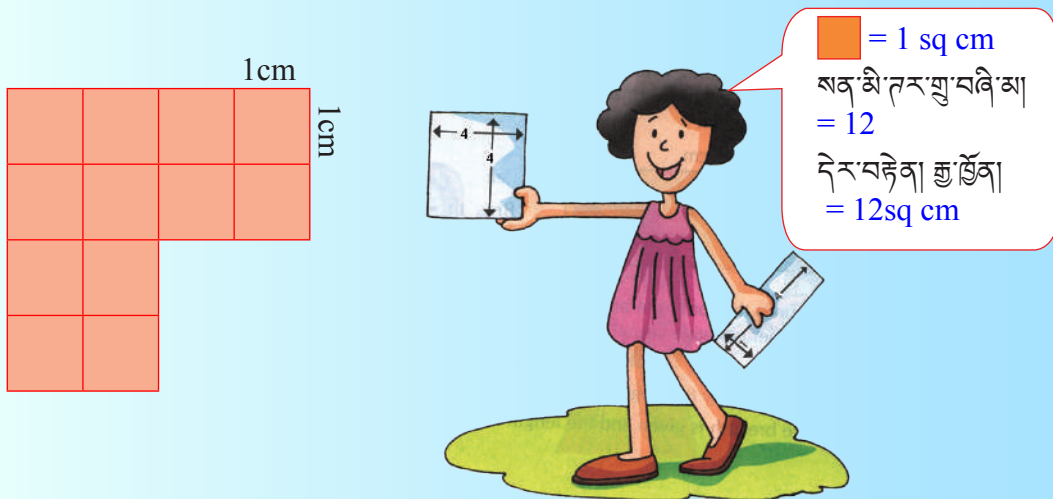
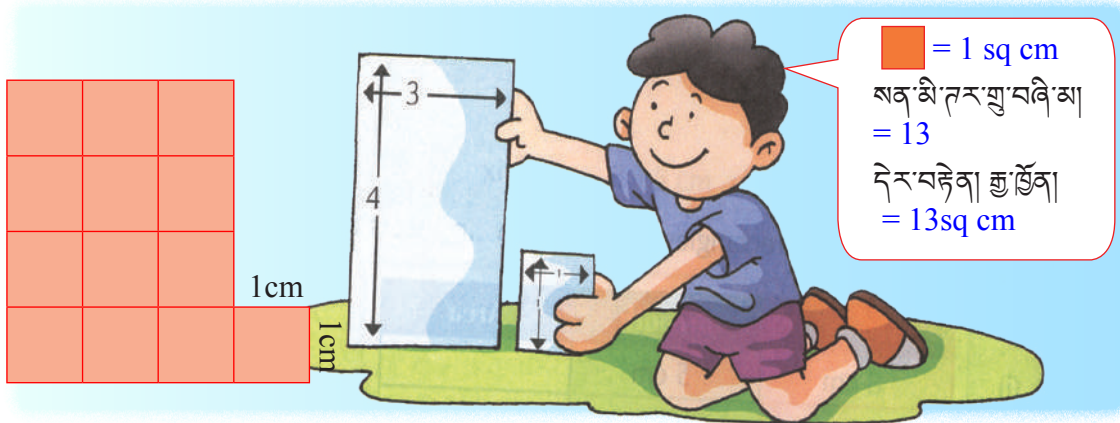

༡༥ གཤམ་གསལ་མཐའ་མི་མཉམ་པའི་དབྱིབས་ནམས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་ཆོལ།

༥.༡ གྲུ་བཞི་ནུ་མོ་དང་གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མའི་རྒྱ་ཁྱོན། Area of a Rectangle and a Square

གོང་དུ་ངོས་ཤིག་སན་ཏེ་མི་ཁར་གཅིག་ཅན་གྱི་གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མར་བགོས་ཏེ། དེ་དག་བབྲངས་ནས་རྒྱ་ཁྱོན་འཚོལ་ཐབས་ཤིག་སྤངས་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་ཁྱོན་གྱི་ཆོ་ག་བེད་མ་སྤྱད་པར་རྒྱ་ཁྱོན་འཚོལ་ཐབས་ཤིག་རེད། གཤམ་དུ་གྲུ་བཞི་ནུ་མོ་དང་ཁ་གང་མའི་རྒྱ་ཁྱོན་འཚོལ་ཐབས་གྱི་ཆོ་ག་བེད་སྤྱད་དེ་ངོ་སྟོན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

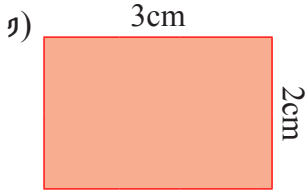
གྲུ་བཞི་ནུ་མོའི་ཆོ་ག

□ རྒྱ་ཁྱོན་ = དུམ་ X རེང་། = $l \times b$

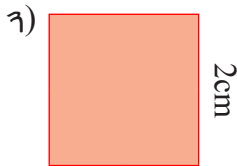
གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མའི་ཆོ་ག

□ རྒྱ་ཁྱོན་ = མཐའ་ X མཐའ། = $s \times s$

ཐུག་པའི་ནུ་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ = $l \times b$
 རྒྱ་ཁྱེད་ = $3\text{cm} \times 2\text{cm} = 6 \text{ sq cm}$
 དེ་རྒྱ་ཁྱེད་ རྒྱ་ཁྱེད་དེ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ 6sq cm རེད།

ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ = $a \times a$
 རྒྱ་ཁྱེད་ = $2\text{cm} \times 2\text{cm} = 4 \text{ sq cm}$
 དེ་རྒྱ་ཁྱེད་ ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ 4sq cm རེད།

4) ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ 12 m ཡོད། དེ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
 ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ = 12 m
 ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ = $a \times a$
 = $12\text{m} \times 12\text{m} = 144 \text{ sq m}$
 དེ་རྒྱ་ཁྱེད་ ཐུག་པའི་ཁ་གང་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ 144 sq m རེད།

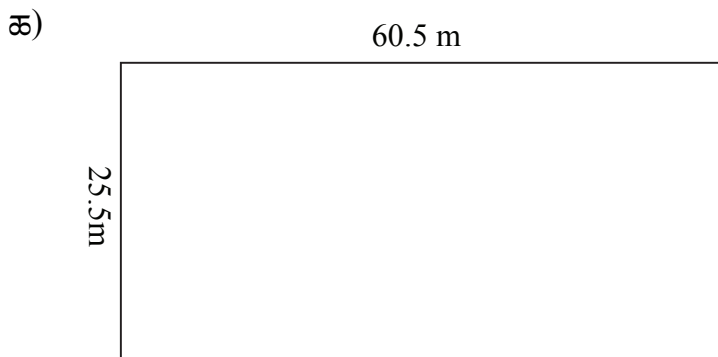
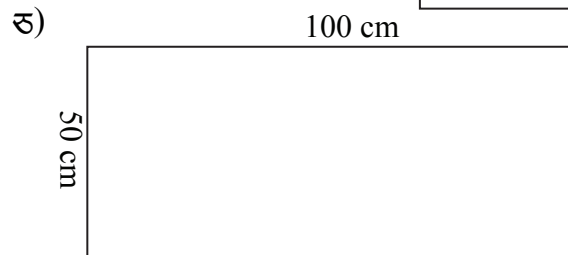
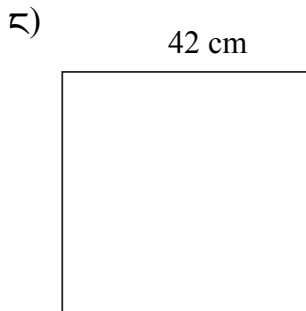
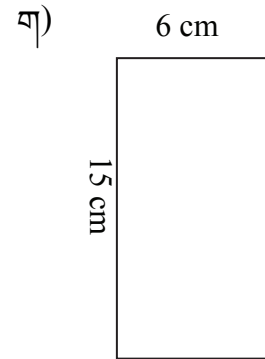
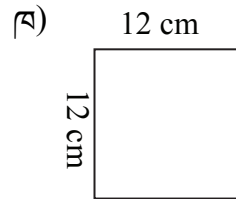
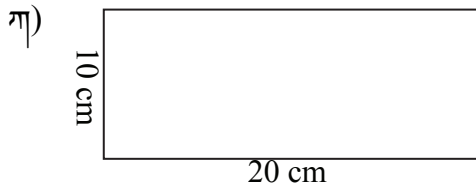
5) ཅོག་ཅེ་འཕྲུལ་ལེ་ལས་འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་ནུ་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ 1m 30cm
 དང་། རྒྱ་ཁྱེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ 80cm ཡིན་པ་དང་། ཅོག་ཅེ་འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མ་
 0.5 ཡིས་ཆུང་བ་ཡིན་ན། ཅོག་ཅེ་འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མཐོང་ལྡན་
 ལན། འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་ནུ་མེད་ཀྱི་མཐོང་ལྡན་ = $1\text{m } 30\text{cm}$
 འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མཐོང་ལྡན་ = 80cm
 འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མཐོང་ལྡན་ = $1\text{m } 30\text{cm} \times 80\text{cm}$
 (མི་ཁྲ་ལ་བསྒྲུར་ན་) = $(1.30 \times 0.8) \text{ m}$
 = 1.04 sq. m
 ཅོག་ཅེ་འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མཐོང་ལྡན་ = $(1.04 - 0.5) \text{ sq m} = 0.54\text{sq. m}$
 དེ་རྒྱ་ཁྱེད་ ཅོག་ཅེ་འཕྲུལ་ལེ་ལས་ཐུག་པའི་མཐོང་ལྡན་ 0.45 ཡིན།

ལྷན་རྒྱུ། 4.3

༡༥ གཤམ་གསལ་དབྱིབས་རྣམས་ཀྱི་སྐུ་ཁྱོན་ཆོལ།

༡༽ གཤམ་རྩ་ཤུ་བཞི་ནང་མོ་ཁག་གི་དཔུས་དང་ཁེང་ནམས་ཟླ་དཔོན་པས། དེ་དག་གི་ཐུ་ཁྱོན་ཆོལ།

ག) དཀྱིས་ = 8cm རྗེང་ = 3cm

ཁ) དཀྱིལ་=2.6cm རིང་=1.4cm

ག) དུས་ = 1.5m   ཞིང་ = 70cm

ང) དཀྱིལ་ = 88mm   རིང་ = 50mm

ཅ) དཀྱིལ་ = 8.2cm   རིང་ = 2.5cm

ཆ) དྲུག་ = 3m རྒྱ་ = 300mm

༡༥ གཤམ་དུ་བྱ་བཞི་ཁ་གང་མའི་མཐའ་ནམས་སྒྲིབ་ཡོད་པས། དེ་དག་གི་རྒྱ་ཁྱེད་ཆོལ།

ཀ) 6cm

ཁ) 10m

ག) 35cm

ང) 35.5cm

༡༦ གཤམ་གསལ་དཀར་རྩྭ་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) ཁང་པ་བྱ་བཞི་མ་ཞིག་གི་ཞ་ལའི་མཐའ་ལ་ 6.5m ཡོད་ན། ཞ་ལ་དེར་ས་གདན་འགོག་པར། ས་གདན་མི་ཁར་བྱ་བཞི་མ་ག་ཆོད་དགོས་སམ།

ཁ) སློབ་དེབ་ཅིག་གི་དཀྱིས་ལ་ 25cm དང་། ཞེང་ལ་ 15cm ཡིན། བྱས་ན་སློབ་དེབ་དེའི་རྒྱ་ཁྱེད་ག་ཆོད་རེད་དམ།

ཤེས་བར་གྱིས།

༡ རྒྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ཆོད་ལྡན་ཆོད་གཞི་ནི། མི་ལི་མི་ཁར་བྱ་བཞི་མཐའ་མ། མི་ལི་མི་ཁར་ཉིས་སྒྱུར་མ། (sq mm) སན་ཏེ་མི་ཁར་བྱ་བཞི་མཐའ་མ་སན་ཏེ་མི་ཁར་ཉིས་སྒྱུར་མ། (sq cm) ཡང་ན། མི་ཁར་བྱ་བཞི་མཐའ་མི་ཁར་ཉིས་སྒྱུར་མ། (sq m) སྟགས་ཡིན།

༢ བྱ་བཞི་དབྱིབས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱེད་ནི། = དཀྱིས་ X ཞེང་
ཡང་ན།

$$\text{Area} = l \times b$$

༣ བྱ་བཞི་ཁ་གང་མའི་རྒྱ་ཁྱེད་ནི། = མཐའ་ X མཐའ་
ཡང་ན།

$$\text{Area} = S \times S$$

བྱེད་སྒོ།

༡) རྒྱ་ཁྲོན་འཇལ་བ།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - ཚད་འཇལ་ཚད་གཞི་ཁག་ཅིག་ལ་ཞུགས་ཤོག་སྟོང་འགའ།
- ཁ) དགེ་ཆན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཚན་ལ་བགོས་ཏེ། བྱེད་སྒོ་འབྲེལ་བཤད་བྱེད་དགོས།
- ག) སློབ་ཕྲུག་སྡེ་ཚན་སོ་སོས་སློབ་གྲའི་ཕྱགས་མཐའ་ཁག་ལས་དངོས་པོ་ཁག་ཅིག་གི་རྒྱ་ཁྲོན་འཇལ་རྒྱ་ཡོད་མེད་བཏྲམ་ཏེ། རྒྱ་ཁྲོན་འཇལ་རྒྱ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ཁག་གསུམ་གྱི་ཟིན་བྲིས་ཞིབ་པ་བྱེད་དགོས། (དེར་དུས་ཚོད་དེས་ཅན་ཞིག་སྟོན་དགོས།)
- ང) དེ་རྗེས་སྡེ་ཚན་གོ་རིམ་གྱིས་དངོས་ཁག་ག་ཚོད་ལ་རྒྱ་ཁྲོན་འཇལ་ཐབས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། འཇལ་མ་ཐུབ་པའི་དཀའ་ངལ་གང་བྱུང་བ། འཇལ་ཟིན་པའི་དངོས་ཁག་གསུམ་བཅས་ཀྱི་སྟོར་སྟུན་བཞུར་བྱེད་དགོས།

༡) རྒྱ་ཁྲོན་གྱི་འཛི་ཅད།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - ལ་སྟུག་ཤོག་སྟོང་འགའ། རྩོན་ཚུད་ནས་ག་སྒྲིག་ཟིན་པའི་ངི་བའི་ཤོག་བྱང་འགའ།
- ཁ) དགེ་ཆན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་སྡེ་ཚན་ལ་བགོས་ཏེ། བྱེད་སྒོ་འབྲེལ་བཤད་བྱེད་དགོས།
- ག) སྡེ་ཚན་གྱི་སྐྱེ་ཚབ་རེ་རེ་མདུན་དུ་ཡོང་སྟེ་ལན་འདེབས་བྱ་རྒྱུའི་ག་སྒྲིག་བྱེད་དགོས།
- ང) དགེ་ཆན་གྱིས་ངི་བ་སྟོག་པ་དང་། སྡེ་ཚན་གྱི་སྐྱེ་ཚབ་སུས་ལན་ཤེས་ཀྱང་བརྩ་སྟོན་སྟོག་བཞུགས་ཡང་ན་ལག་པ་བརྒྱུངས་ཏེ་ལན་འདེབས་བྱེད་དགོས།
- ཅ) དེ་ལྟར་ངི་ལན་རེ་ཟིན་རྗེས་སྡེ་ཚན་གྱི་སྐྱེ་ཚབ་བརྗེ་དགོས།
- ཆ) དགེ་ཆན་གྱིས་སྡེ་ཚན་གྱི་སློབ་མ་ཚང་མར་གོ་སྐྱབས་གནང་ཐབས་བྱེད་དགོས།

8 m
ཡོད་པའི་གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མ་ཞིག་གི་རྒྱ་ཁྲོན་ཚེལ།

$8m \times 8m = 64sq\ m$
དེར་བརྟེན། གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མ་དེའི་རྒྱ་ཁྲོན་ $64sq\ m$ རེད།

སློབ་ཚན་རྒྱག་པ།

བརྒྱ་ཆ།

༤.༡ རི་སྒྲིབ།

ཕྱོད་མའི་སློབ་མངུག་
ཡིག་རྒྱགས་སྤང་འབྲས་
97% རེད་འདུག།

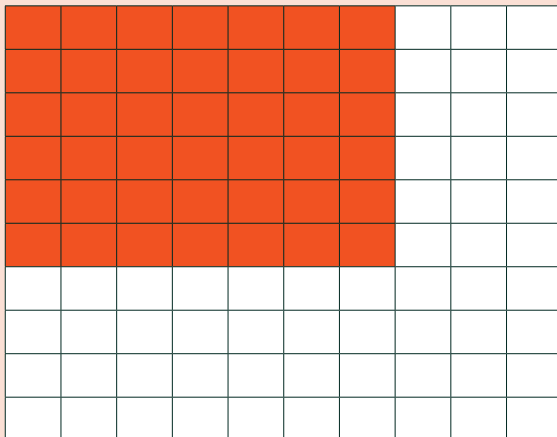
ཤིན་ཏུ་ལེགས།

Percentage ཞེས་པ་ནི་ཆོག་གཉིས་ལས་ཀྱི་པ་ཞིག་སྟེ། per དང་ cent རེད། per ནི་ ‘ཆ་ནས་’ ཞེས་པའི་དོན་དང་། cent ནི་ ‘བརྒྱ་’ ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། དེས་ན་བརྒྱ་ཆ་ནི་བརྒྱ་ཡི་ཆ་ཞེས་པར་གོ་དགོས། མ་ཆ་ 100 ཡིན་པའི་གྲངས་ཆ་ཆང་མ་བརྒྱ་ཆའི་ཐོག་འབྲི་རྒྱུ་ཡིད། བརྒྱ་ཆའི་རྟགས་ནི་ % རེད།

༡། ང་ཆོས་དཔེ་རིས་བེད་སྤྱད་དེ་བརྒྱ་ཆ་སྟོན་ཐུབ།

དཔེ་རིས་འདིར་གྱུ་བཞི་མ་ 100 ཡོད་ཅིང་། གྱུ་བཞི་མ་ 100 ཡི་ཆ་ནས་ 42 ལ་ཆོན་བཏང་ཡོད། ང་ཆོས་

དེ་ལ་བརྒྱ་ཆ་ 42 ཞེས་སྟོན་དགོས་པ་དང་། 42% ཞེས་འབྲི་དགོས།

འོ་ན། ཆོན་མ་བཏང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་བརྒྱ་ཡི་ཆ་ག་ཆོད་འདུག་གམ།

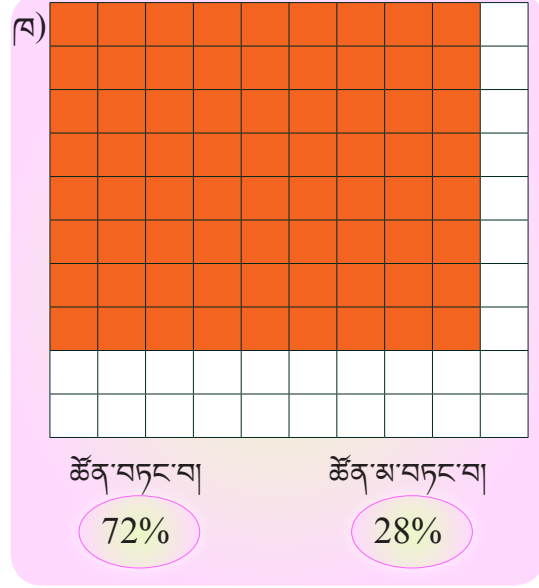
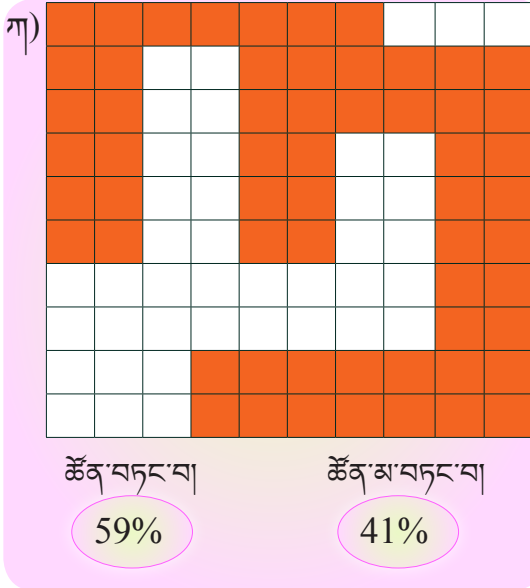
༡། འདི་ན་གྱུ་བཞི་པར་གྲངས་ཆ་སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར་སྐབས་མ་ཆ་ 100 ཡིན་པའི་གྲངས་ཆ་དེ་དག་རི་ལྟར་བསྒྲགས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། སིལ་གྲངས་ལ་རི་

ལྟར་བསྒྱུར་ཡོད་པ་སོགས་བྲན་གསོ་བྱས་ཏེ། དེ་དག་བརྒྱ་ཆ་དང་འབྲེལ་ལམ་རི་ལྟར་འདུག་སྟེ།

དགེ་ཆན་གྱིས་གོང་གི་བྱེད་སྟོན་བརྒྱུད་སློབ་མ་ཆོང་བརྒྱ་ཆའི་གོ་དོན་དང་བེད་སྤྱད་བཅས་ལ་གོ་རྟོག་སྟེ་ལ་དགོས།

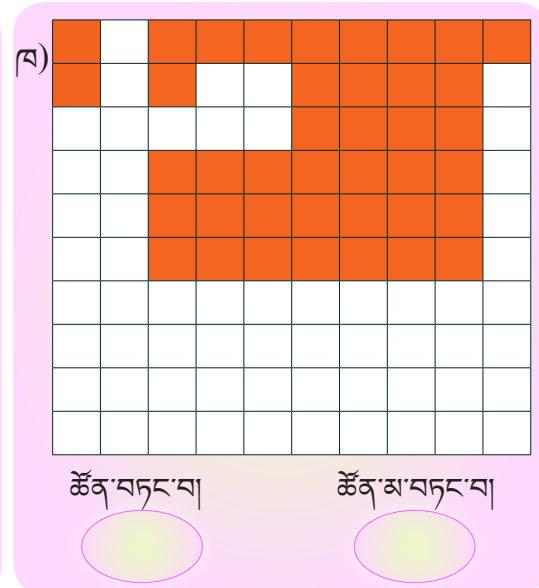
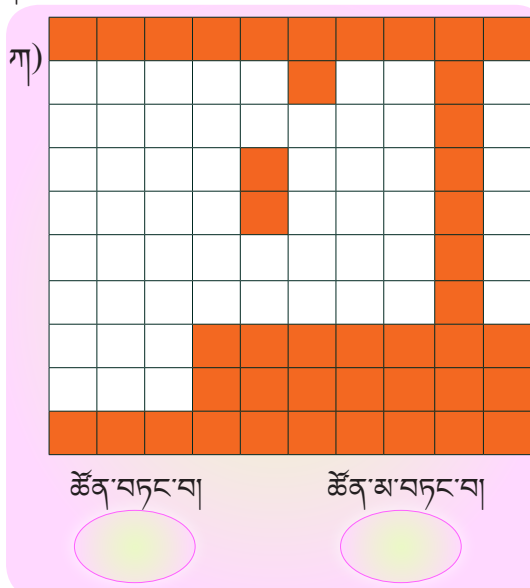
རྩིས་དཔེ།

གཤམ་གསལ་གྲུ་བཞི་མ་ 100 ཅན་གྱི་ཚོན་བཏང་བ་དང་ཚོན་མ་བཏང་བ་གཉིས་
གྱི་བརྒྱ་ཆ་གང་ཡིན་བྱིས།

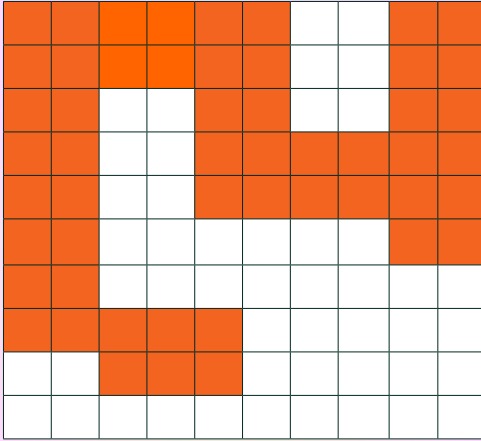

སྒྲིང་ཆན། ༤.༡

གཤམ་གསལ་གྲུ་བཞི་མ་ 100 ཅན་གྱི་ཚོན་བཏང་བ་དང་ཚོན་མ་བཏང་བ་གཉིས་གྱི་བརྒྱ་ཆ་གང་ཡིན་
བྱིས།

ག)

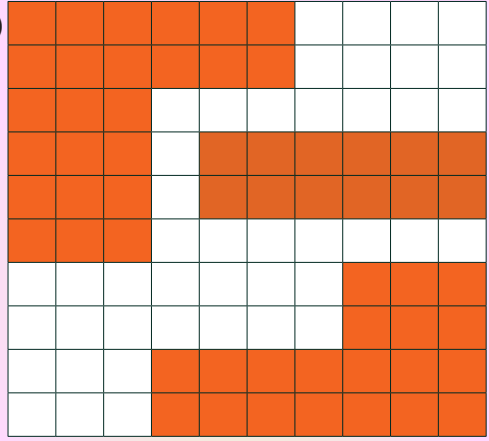

ཚན་བཏང་བ།

ཚན་མ་བཏང་བ།

ང)

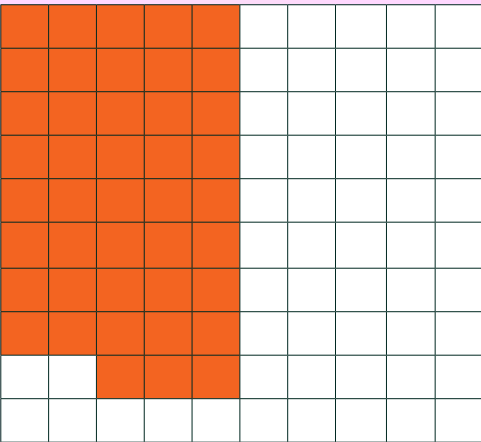

ཚན་བཏང་བ།

ཚན་མ་བཏང་བ།

ཅ)

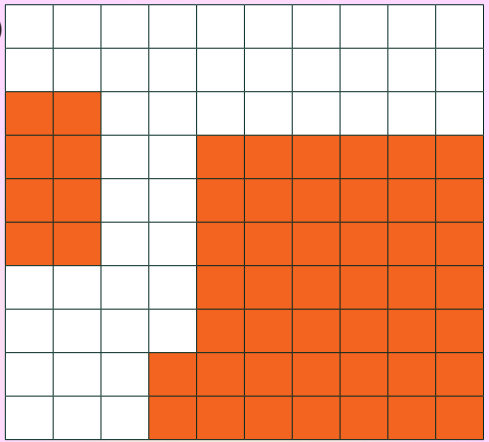

ཚན་བཏང་བ།

ཚན་མ་བཏང་བ།

ཆ)

ཚན་བཏང་བ།

ཚན་མ་བཏང་བ།

༦.༡ བརྒྱ་ཆ་གྲངས་ཆ་དང་སིལ་གྲངས་ལ་བསྒྱུར་བ།

Conversion of Percentage to Fraction and Decimal

59% དང་། 50%, 75% བཅས་གྲངས་ཆ་དང་སིལ་གྲངས་ལ་སྒྱུར།

བརྒྱ་ཚ།	གྲངས་ཚ།	སིལ་གྲངས།
59%	$\frac{59}{100}$	0.59
50%	$\frac{\overset{1}{50}}{\underset{2}{100}} = \frac{1}{2}$	0.50 ཡང་ན། 0.5
75%	$\frac{\overset{3}{75}}{\underset{4}{100}} = \frac{3}{4}$	0.75

མཆན། 75% དང་། 50%, 25%, 20% ,5%, 66% མོགས་རྒྱན་གཏན་འཛིན་ཐོག་གྲངས་ཆའི་ལམ་ནས་བརྒྱ་ཆར་བོད་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དགོ་ཆན་གྱིས་བྱེད་སྟོན་ལམ་ནས་འདི་དག་འོ་སྟོན་གནང་ན། སྟོབ་མ་ཆོས་བརྒྱ་ཆའི་གོ་དོན་ལ་ཆར་གཞི་བཟུངས་གདིང་བྱུང་པར་ཕན་ཐོགས་ཡོང་ངེས།

སྟོང་ཆན། ༤.༡

༡༽ གཤམ་གསལ་བརྒྱ་ཆ་ནམས་གྲངས་ཆར་བསྒྱུར་ཏེ་གྲངས་ཆ་བསྟུས་ཤོས་ཐོག་བྲིས།

- ཀ) 34%   ཁ) 40%   ག) 55%   ང) 2%
 ཅ) 89%   ཆ) 10%   ཇ) 99%   ཉ) 100%

༢༽ གཤམ་གསལ་བརྒྱ་ཆ་ནམས་སིལ་གྲངས་ལ་སྟུང་།

- ཀ) 35%   ཁ) 84%   ག) 33%   ང) 21%
 ཅ) 81%   ཆ) 200%   ཇ) 91%   ཉ) 101%

༤.༩ གྲངས་ཆ་དང་སིལ་གྲངས་བརྒྱ་ཆར་བསྐྱར་བ།

Conversion of Fraction and Decimal to Percentage

ཀ) $\frac{9}{100}$ དང་། $\frac{30}{1000}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{3}$ བཅས་བརྒྱ་ཆར་སྐྱར་དང་།

༡ $\frac{9}{100} = 9\%$

༡ མ་ཆ་ 100 ཡིན་ན། བྱ་ཆའི་
གྲངས་དེ་ཐད་ཀར་བརྒྱ་ཆར་སྐྱར་ཆོག།

༢ $\frac{30}{1000}$
 $= \frac{30 \div 10}{1000 \div 10}$
 $= \frac{3}{100} = 3\%$

༢ མ་ཆ་ 100 ལས་མང་བ་དཔེར་
ན། 1000 དང་ 10000 སྟགས་ཡིན་
ན། དང་པོ་མ་ཆ་དེ་ 100 བཅོ་སྟབ་
པའི་གྲངས་ཤིག་གིས་བཞོད་པ་དང་།
དེ་རྗེས་བརྒྱ་ཆར་བསྐྱར་དགོས།

༣ $\frac{3}{4}$
 $= \frac{3 \times 25}{4 \times 25}$
 $= \frac{75}{100} = 75\%$

༣ མ་ཆའི་གྲངས་དེ་ 100 ལས་
ཆུང་བ་ཡིན་ན། མ་ཆ་དེ་ 100 བཅོ་
སྟབ་པའི་གྲངས་ཤིག་གིས་བསྐྱར་རྗེས་
ཐད་ཀར་བརྒྱ་ཆར་སྐྱར་ཆོག།

༤ $\frac{2}{3}$
 $= \frac{2 \times 100}{3 \times 100} = \frac{200}{3} \times \frac{1}{100} = 66\frac{2}{3} \times \frac{1}{100}$
 $= 66\frac{2}{3}\%$

༤ གྲངས་ཆ་ལག་ཅིག་བརྒྱ་ཆར་
སྐྱར་སྐབས་ཐོབ་གྲངས་སུ་གྲངས་ཆ་
སྟགས་མའང་ཡོང་གིད་པ་སྟེ། གཡོན་
གྱི་དཔེ་མཚོན་ལ་གཟིགས་དང་།

ཁ) 0.3 དང་། 0.05, 0.63, 0.95 བཅས་བརྒྱ་ཆར་སྐྱར་དང་།

༡ 0.3
 $= \frac{3}{10} = \frac{3 \times 10}{10 \times 10}$
 $= \frac{30}{100}$
 $= 30\%$

༢ 0.05
 $= \frac{0.05 \times 100}{1 \times 100}$
 $= \frac{5}{100}$
 $= 5\%$

ཀ། 0.95

$$= \frac{0.95 \times 100}{1 \times 100}$$

$$= \frac{95}{100}$$

$$= 95\%$$

ཅ། 0.63

$$= \frac{0.63 \times 100}{1 \times 100}$$

$$= \frac{63}{100}$$

$$= 63\%$$

མཆན། 100 ཡིས་ཐད་ཀར་སྒྱུར་ནའང་ཆོག

སྒྱུར་ཆན། ༤.༩

༡༽ བརྒྱ་ཆར་སྒྱུར།

ཀ། $\frac{1}{10}$	ཁ། $\frac{3}{20}$	ག། $\frac{7}{25}$	ང། $\frac{17}{50}$	ཅ། $\frac{26}{200}$
ཆ། $\frac{3}{5}$	ཇ། $\frac{3}{10}$	ཉ། $\frac{1}{2}$	ཏ། $\frac{21}{25}$	ཐ། 1

༢༽ བརྒྱ་ཆར་སྒྱུར།

ཀ། 0.9	ཁ། 0.15	ག། 0.2	ང། 0.25
ཅ། 0.45	ཆ། 1.3	ཇ། 0.75	ཉ། 1.05

༤.༤ བེད་སྤྱོད་ཆིས་གཞི།

མཆན། ཆན་པ་འདི་ནི་ཉིན་རེ་འཕྲུལ་ལས་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པས། དགོ་ཆན་གྱིས་ཉིན་རེ་འཕྲུལ་ལས་
ལ་སྒྱུར་བའི་དཔེ་མཆན་དང་བྱེད་སྒོ་གང་མང་སྟེལ་དགོས།

༡ 200 ཡི་ 7%

$$= \frac{7}{100} \times 200 = 14$$

༢ ₹50 ཡི་ 30% ག་ཆོད་རེད་དམ།

$$= \frac{30}{100} \times 50 = 15$$

ལན། ₹50 ཡི་ 30% ནི་ ₹15 རེད།

༣ 50cm རེ་ 1m གི་བརྒྱ་ཆ་ག་ཆོད་རེད་དམ།

$$100\text{cm} = 1\text{m}$$

དེར་བརྟེན། $50\text{cm} = \frac{1}{2} \text{ m} = \frac{50}{100} \text{ m}$

$$= 50\%$$

ལན། 50cm ནི་ 50% རེད།

༤ ཨང་ཆིས་ཡིག་རྒྱགས་སྐབས་ 80 ནས་ 60 རོན་ཡོད་ན། བརྒྱ་ཡི་ཆ་ནས་ག་ཆོད་རེད་དམ།

ལན། 80 ནས་ 60 རོན་ཡོད་ན། $= \frac{60}{80}$

བརྒྱ་ཡི་ཆ་ནས། $= \frac{60}{80} \times 100$

$$= \frac{60}{80} \times 100 = \frac{6000}{80} = 75\%$$

དེར་བཞེན། བརྒྱ་ཡི་ཆ་ནས་ 75 རྟོག་ཡོད།

ལ། 250g དེ་ 1kg གི་བརྒྱ་ཆ་ག་ཚོད་རེད་དམ།

$$1000g = 1kg$$

$$\text{དེར་བཞེན། } \frac{250}{1000} = \frac{25}{100}$$

$$= 25\%$$

ལན། 1kg གི་ 25% རེད།

ལ། ཚོང་པ་མགོན་པོས་སྒེབ་ཚོང་ཁང་ནས་པོ་ལོ་རེར་ ₹25 སྤྲད་དེ་ཉོས་པ་རེད། ཁོས་པོ་ལོ་དེར་རིན་གོང་ 20% སྤར་ཏེ། པོ་ལོ་གཅིག་ཆེ་རིང་ལ་བཙོངས་པ་རེད། བྱས་ན་ཆེ་རིང་གིས་པོ་ལོ་རེར་སྒྲོར་ག་ཚོད་སྤྲད་ཡོད་དམ།

ལན། པོ་ལོ་ 1 = ₹25

རིན་གོང་སྤར་བ། = 20%

$$\text{ཚོང་པ་མགོན་པོར་ཁེ་བཟང་།} = 25 \text{ ཡི་ } 20\% = 25 \times \frac{20}{100} = ₹5$$

$$\text{ཆེ་རིང་གིས་སྤྲད་པའི་རིན་གོང་།} = 25 + 5 = ₹30$$

དེར་བཞེན། ཆེ་རིང་གིས་པོ་ལོ་རེར་ ₹30 སྤྲད་ཡོད།

སྒྲུང་ཆན། ༤.༩

༡༽ ཐོབ་གྲངས་ཚོལ།

ཀ) 50 ཡི་ 3%

ཁ) 70 ཡི་ 70%

ག) 350kg ཡི་ 0.5%

ང) 70 L ཡི་ 0.9%

ཅ) 200 cm ཡི་ 7%

ཆ) 40 m ཡི་ 32%

༢༽ དཀའ་རྒྱ་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) ₹50 ཡི་ 30% དེ་ག་ཚོད་རེད་དམ།

ཁ) 1 m གི་ 56% ལ་སན་ཏེ་མི་ཁྲ་ག་ཆོད་ཡོད་དམ།

ག) 1 kg གི་ 40% ལ་སྒྲ་རམ་ག་ཆོད་ཡོད་དམ།

ང) 75 ནས་ 55 ལོན་ཡོད་ན། བརྒྱ་ཡི་ཆ་ནས་ག་ཆོད་ལོན་ཡོད་དམ།

ཅ) 35 mL དེ་ 1 L གི་བརྒྱ་ཆ་ག་ཆོད་རེད་དམ།

ཆ) རྒྱ་སྤྲོད་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱ་ 500 L ཡོད་པ་ལས། རྒྱ་ 20% ཟགས་ཟིན་ན། ད་
ལྟ་རྒྱ་སྤྲོད་དེའི་ནང་རྒྱ་ག་ཆོད་ལྟག་ཡོད་དམ།

ཇ) ལྟག་པས་སྐར་ཆ་ 12 ནང་ 100 m རྒྱག་གི་ཡོད། ལྟ་མོས་ 100m
བརྒྱག་པར་ 5% ཡིས་དུས་ཆོད་མང་བ་ལེན་གྱི་ཡོད། ལྟ་མོས་དུས་
ཆོད་སྐར་ཆ་ག་ཆོད་ལེན་དགོས་སམ།

ཤེས་པར་གྱིས།

༡། མ་ཆ་བརྒྱ་ཅན་གྱི་གྲངས་ཆའི་བྱ་ཆས་བརྒྱ་ཆ་མཆོན།

༢། བརྒྱ་ཆ་གྲངས་ཆར་འགྱུར་བར་ང་ཚོས་བརྒྱ་ཆའི་གྲངས་དེ་ $\frac{1}{100}$ གིས་བསྐྱར་ཏེ་གྲངས་ཆ་
སྟབས་བདེ་བཟོ་དགོས།

༣། སིལ་གྲངས་གྲངས་ཆར་འགྱུར་བར་ང་ཚོས་ཆོག་དེ་གྲངས་གནས་གཉིས་གཡས་ཚུགས་སུ་སྒྲིམ་
པ་དང་དེ་ནས་རྟགས་འདི་ % འཇུག་དགོས།

༤། བརྒྱ་ཆ་སིལ་གྲངས་སུ་འགྱུར་བར་ང་ཚོས་རྟགས་ % འདི་དོར་ནས་ཆོག་དེ་གྲངས་གནས་
གཉིས་གཡོན་ཚུགས་སུ་སྒྲིམ་དགོས།

བྱེད་སྒོ།

བྱ་དང་བྱ་མོའི་བརྒྱ་ཆ་འཆོལ་བ།

- ཀ) དགོ་ཀན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་ལྟེ་ཆོན་ལ་བགོས་ཏེ། ལྟེ་ཆོན་སོ་སོར་འཛིན་གྲུ་ལག་བགོད་བྱེད་དགོས།
- ཁ) ལྟེ་ཆོན་སོ་སོས་འཛིན་གྲུའི་སློབ་ཕྲུག་བྱ་དང་བྱ་མོའི་གྲངས་འཕོར་བྲངས་ཏེ། དེ་དག་གི་བྱ་དང་བྱ་མོའི་གྲངས་འཕོར་བརྒྱ་ཆའི་ནང་སྟོན་དགོས།
- ག) ལྟེ་ཆོན་རིམ་པས་རང་རང་གི་བྱེད་སྒོ་སློབ་མ་དམངས་ལ་སྟོན་བསྟར་བྱེད་དགོས།

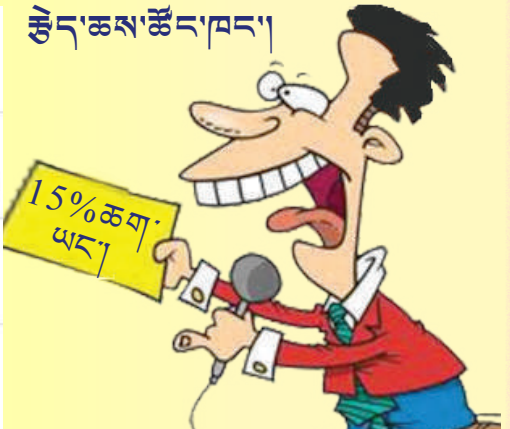

ཉེ་ཆོང་།

- ཀ) དགོས་མཁོ། - ཆེད་ཆས་སོགས་ཀྱི་དཔེ་རིས་སམ་མིང་དང་གོང་ཆད་བྲིས་པའི་ཤོག་བྱང་ཆུང་ཆུང་འགའ། (ཆོང་ཟོག) སྒྱ་གྲུ་ཤོག་བྱ་སྟོང་པ་འགའ།
- ཁ) དགོ་ཀན་གྱིས་སློབ་མ་ནམས་ལྟེ་ཆོན་ལ་བགོས་ཏེ། ལྟེ་ཆོན་སོ་སོར་ཤོག་བྱང་ནམས་འབྲེམས་དགོས།
- ག) ལྟེ་ཆོན་སོ་སོས་ཆོང་ཟོག་ལ་ཆག་ཡང་ག་ཆོད་གཏོང་མིན་གྱི་གྲོས་སྒྲུར་བྱས་ཆེས་ཆོང་ག་སྒྲིག་དགོས།
- ང) དེ་ཆེས་དགོ་ཀན་གྱིས་ལམ་སྟོན་འོག་ལྟེ་ཆོན་གོ་རིམ་གྱིས་ཉེ་ཆོང་འགོ་འཇུགས་དགོས།

 ₹530	 ₹50	 ₹65	 ₹1500
 ₹75	 ₹1320	 ₹550	 ₹65
 ₹105	 ₹755	 ₹110	 ₹80
 ₹180	 ₹80	 ₹220	 ₹150

ཆེད་ཆས་ཆོང་ཁང་།

15% ཆག་ཡང་ཡོད། ཆེད་ཆས་ཉེ་བར་ཤོག

ལ. ༡ བེད་དང་ཁྱོད་ Profit and Loss

- ၁) ကိုင်-བདག-ဇိဂ-ဂီရ-ပဒဲ-ချ-ကုန်-မနွှပ်-အစီရ-ခိုက်-လ် ₹20,000 နှင့်-ငဲ့-ရှံ-ပ-ဘေ့
 လိာ-လိာ-ကုန်- ₹25,000 ပြန်-ရှဲ-ပထင်-ပျာ-ယံ့
 ၂) ကိုင်-မသဂ-ဂီရ-ပဒဲ-ချ-ကုန်-ရှံ-နူပာ-နှံ-ပဒဲ-ငုဉ်-အဝါ-ငဲ့-ဆ-ဂရုန် (Cost Price) ခေါ်-ဒေး
 ၃) ကိုင်-မသဂ-ဂီရ-လိာ-ကုန်-ပထင်-ရှဲ-ပွင်-ပဒဲ-ငုဉ်-အဝါ-ငဲ့-ဆ-နူ-ဒီး-ဂိုဉ် (Selling Price) ခေါ်-ဒေး
 ၄) ဆ-ဂရုန်-ဖျဲ-နူဉ်-လ်-အပါ-ဆ ₹5,000 ပွင်-ပဒဲ-ကိုင်-မသဂ-ဂီ-ခေါ်-ပဒဲ (Profit or Gain) ယီ

ཚོང་ལྷན་རིང་གོང་ - མ་གནས་ = ལེ།
₹25,000 - ₹20,000 = 5,000

- ༡) ཚོང་བདག་གཞན་ཞིག་གིས་བརྟན་འཕྲིན་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཁྲོམ་རྩ་འཚོང་ཐབས་བྱས་
 གྱུར། ཚོང་ཏུ་ལོག་སྟེ། མཐར་ ₹16000 ལ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན། ཚོང་བདག་དེར་

དངུལ་འཕར་མ་ཐོབ་ཡོད་དམ་ཞེ་ན། ཐོབ་མེད། དོན་དངོས་ཐོག་ཚང་བདག་དེར་མ་གནས་
ལས་ ₹4000 ཉུང་བ་བྱུང་ཡོད། དེར་གྱི་ཚུ་ (loss) ཟེའ།

$$\text{གྱི་ཚུ་} = \text{མ་གནས་} - \text{ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་།}$$

$$₹20,000 - ₹16,000 = ₹4000$$

ཕྱི་རིག་དཔེ།

ཀ) མོ་ཏ་བསྐྱར་ཚོང་བས་མོ་ཏ་རྩིང་པ་ཞིག་ལ་ ₹92,000 སྤྱད་དེ་ཉོས་པ་དང་། ₹1,08,000

ལ་བཙོངས་པ་རེད། ཁོ་པར་ཁེ་གྱི་ཚུ་བྱུང་ཡོད་དམ།

ལན། མ་གནས་ = ₹92,000   ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹1,08,000

ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ > མ་གནས།

དེར་བརྟེན།

ཁེ་ = ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ - མ་གནས།

ཁེ་ = ₹1,08,000 - ₹92,000

ཁེ་ = ₹16,000

ཁོ་པར་ ₹16,000 ཁེ་བྱུང་ཡོད།

ཁ) རིག་ལྡན་གྱིས་ཁོ་པའི་ཚུ་ཚོང་རྩིང་པ་དེར་ཉིན་སྟོར་ 1500 ལ་བཙོངས་པ་རེད། གལ་སྲིད་

ཁོ་པའི་ཚུ་ཚོང་གི་མ་གནས་ལ་ཉིན་སྟོར་ 2000 ཡིན་ན། རིག་ལྡན་ལ་གྱི་ཚུ་ག་ཚོད་ཐོག་

ཡོད་དམ།

ལན། མ་གནས་ = ₹2,000   ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹1,500

ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ < མ་གནས།

དེར་བརྟེན། གྱི་ཚུ་ = མ་གནས་ - ཚོང་སྒྲུར་རིང་གོང་།

= ₹2,000 - ₹1,500

གྱི་ཚུ་ = ₹500

རིག་ལྡན་ལ་གྱི་ཚུ་ ₹500 ཐོག་ཡོད།

སྒྲུང་ཆན། ༥.༡

༡༽ གཤམ་གསལ་ཁག་གི་ཁེ་གྲུང་དང་དེའི་གྲངས་འབོར་བཅའ་ཉེ་བར་སྒྲུང་སྒྲིངས།

ཡོ་ཆས།	མ་གནས།	ཕྱིར་བཅོང་།	ཁེ / གྲུང་།	ཁེ / གྲུང་གི་འབོར།
ཐོ་ལོ།	₹105	₹150	ཁེ།	ཕྱིར་བཅོང་། - མ་གནས། = ཁེ $150 - 105 = ₹45$
བརྟན་འཕྲིན།	₹12,000	₹15,000		
ལྷ་མ།	₹1050	₹1200		
ཆུ་དམ།	₹85	₹100		
དཔེ་ཁྲུག་	₹450	₹400		

༢༽ གཤམ་གསལ་གནས་སྒྲངས་ཁག་ནང་མ་གནས་དང་ཆོང་སྒྲུར་རིང་གོང་གང་ཡིན་བྲིས།

ཀ) ཆུང་འཕྲིན་ 1 ལ་ ₹321 བྱས་ཉེ་ཉོས་པ་དང་། དེ་ ₹400 ལ་བཅོངས་པ་རེད།

ཁ) ₹45 ལ་ཉོས་པའི་སྒྲུབ་ཀྱི་ཞིག་ ₹60 བྱས་ཉེ་བཅོངས་པ་རེད།

ག) ཁང་པ་ཞིག་ཉིན་སྒོར་འབུམ་ 5 ལ་ཉོས་པ་དང་། ཉིན་སྒོར་འབུམ་ 1 འགྲོ་སོང་འཕར་མ་བཏང་
སྒྲིབ་སྒྲུར་བཟོ་བྱས་པ་རེད། དེ་རྗེས་ཁང་པ་དེ་ཉིན་སྒོར་འབུམ་ 8 ལ་བཅོངས་པ་རེད།

༣༽ ཁེ་གྲུང་གང་ཡིན་ཆོལ།

ཀ) མ་གནས་ = ₹16

ཆོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹20

ཁ) མ་གནས་ = ₹20

ཆོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹16

ག) མ་གནས་ = ₹1250

ཆོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹1350

ང) མ་གནས་ = ₹8100   འགྲོ་སོང་འཕར་མ་ = ₹800   ཆོང་སྒྲུར་རིང་གོང་ = ₹10,000

ཅ) མ་གནས་ = ₹76,000 འགྲོ་སྤང་འཕར་མ་ = ₹2,500 ཆོང་སྒྱར་རིང་གོང་ = ₹77,000

ཆ) མ་གནས་ = ₹20,400 འགྲོ་སྤང་འཕར་མ་ = ₹1,000 ཆོང་སྒྱར་རིང་གོང་ = ₹21,200

༤༽ གཤམ་གསལ་དཀའ་རྒྱུ་བསལ་བར་བྱ།

ཀ) མེ་རྟོག་ཆོང་མཁན་ཞིག་གིས་མེ་རྟོག་སྒྲིབ་འཛོང་ཁང་ནས་རྒྱ་སེ་མེ་རྟོག་རྒྱང་ 1 རེར་ ₹10 ཡིན་པའི་རྒྱ་སེ་མེ་རྟོག་རྒྱང་ 20 ཉོས་རྗེས། དེ་ཆོང་མར་ ₹250 ལ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན། མེ་རྟོག་ཆོང་མཁན་དེར་ཁེ་གྲོང་གང་བྱང་འདུག་གམ།

ཁ) དེབ་ཁང་ཞིག་གིས་མ་གནས་ ₹150 ཡིན་པའི་སློབ་དེབ་དེ་ ₹75 བཅོང་གི་ཡོད། བྱས་ན་ དེབ་ཁང་དེར་སློབ་དེབ་ 1 ཐོག་གྲོང་ག་ཆོད་ཐོག་གི་ཡོད་དམ།

ག) འཛོམས་སྒྲིད་ཆོང་ཁང་གིས་དཔེ་ཁྱད་ 1 ལ་ ₹550 བྱས་ཏེ་འཛོང་གི་ཡོད། དཔེ་ཁྱད་ 1 ལ་ མ་གནས་ ₹450 སྒྲིད་ཡོད་ན། འཛོམས་སྒྲིད་ཆོང་ཁང་ལ་ཁེ་གྲོང་གང་བྱང་འདུག་གམ།

ང) དོན་གྲུབ་ཀྱིས་རྒྱང་འཁོར་ 1 ལ་ ₹2,570 སྒྲིད་དེ་ཉོས་པ་རེད། རྗེས་སུ་ཁོས་རྒྱང་འཁོར་དེར་ ₹1,000 བྱས་ཏེ་བསམ་གྲུབ་ལ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་དོན་གྲུབ་ལ་གྲོང་ག་ཆོད་ཐོག་ཡོད་དམ།

༥.༡ མ་གནས་དང་ཆོང་སྒྱར་རིང་གོང་།

Cost Price (C.P.) and Selling Price (S.P.)

ང་ཆོས་ཚན་པ་དང་པོའི་ནང་མ་གནས་རིན་གོང་ལས་ཆོང་སྒྱར་རིང་གོང་ཆེ་བ་ཡིན་ན། ཁེ་བཟང་ ངམ་ཁེ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཆོང་སྒྱར་རིང་གོང་ལས་མ་གནས་རིན་གོང་ཆེ་བ་ཡིན་ན། གྲོང་རག་གི་

ཡོད་པའི་གནས་སྐབས་གཉིས་སྐབས་པ་རེད།

འདིར་ང་ཚོས་གཤམ་གསལ་ཆོག་པེད་སྐད་དེ་མ་གནས་དང་ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་འཆོལ་སྐབས་སྐད་
དགོས།

ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་འཆོལ་སྐབས།

ཁེ། $\text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} = \text{མ་གནས་རིན་གོང་} + \text{ཁེ}$
 $\text{མ་གནས་རིན་གོང་} = \text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} - \text{ཁེ}$

མ་གནས་རིན་གོང་འཆོལ་སྐབས།

གྲོང་། $\text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} = \text{མ་གནས་རིན་གོང་} - \text{གྲོང་}$
 $\text{མ་གནས་རིན་གོང་} = \text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} + \text{གྲོང་}$

༡༽ གཤམ་གསལ་ཁག་གི་མ་གནས་དང་ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ཆོལ།

ཀ) མ་གནས་རིན་གོང་ = ₹38	གྲོང་ = ₹5
ཁ) མ་གནས་རིན་གོང་ = ₹38	ཁེ = ₹7
ག) ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ = ₹82	ཁེ = ₹80
ང) ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ = ₹820	གྲོང་ = ₹40

ལན།

ཀ) ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལ། $\text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} = \text{མ་གནས་རིན་གོང་} - \text{གྲོང་}$

དེར་བརྟེན། $₹38 - ₹5 = ₹33$

དེར་བརྟེན། ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ནི་ ₹33 ཡིན།

ཁ) ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལ། $\text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} = \text{མ་གནས་རིན་གོང་} + \text{ཁེ}$

དེར་བརྟེན། $₹38 + ₹7 = ₹45$

དེར་བརྟེན། ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ནི་ ₹45 ཡིན།

ག) ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལ། $\text{མ་གནས་རིན་གོང་} = \text{ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་} - \text{ཁེ}$

དེར་བརྟེན། $₹82 - ₹40 = ₹42$

དེར་བརྟེན། འཆོམ་འཁོར་གྱི་ཆོང་ལྷུར་རིང་གོང་ནི་ ༢༡༣༨ ཡིན།

༡༽ གཤམ་གསལ་བར་སྟོང་སྟོངས།

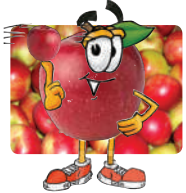
ཀ) ཅ་དངོས།	མ་གནས་རིན་པོང་།	ཚོང་རྒྱུར་རིང་པོང་།	ཁེ།
དབྱིབས་ཅིས་སྒྲུལ།	₹75		₹5
སྒྲུག་སྒྲུག་གཅིག		₹45	₹5.50
འཁྱི་དེབ་གཅིག	₹13		₹2
ཞ་རྒྱུག་གཅིག		₹5	₹1

ལ) ཅ་དངོས།	མ་གནས་རིན་གོང་།	ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་།	གྱུར་།
སློབ་དེབ་གཅིག	₹40.50		₹5.50
ཡིག་སྒྲིག་གཅིག		₹17	₹3.50
ཚོན་སྒྱུག་སྒྲུབ་གཅིག	₹35		₹7

༡༽ དེབ་ཚོང་ཁང་ཞིག་གིས་མ་གནས་ལ་ ₹50 ཡིན་པའི་སློབ་དེབ་གཅིག་ལ་གྱུར་ ₹5 བྱུང་བའི་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་སློབ་དེབ་གཅིག་གི་ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་ག་ཚོད་རེད་དམ།

༢༽ ཀྱུ་ཤུ་ཚོང་མཁན་ཞིག་གིས་ཀྱུ་ཤུ་ 5kg ལ་ ₹200 སྤྲད་དེ་ཉོས་པ་དང་། དེ་རྗེས་ཁེ་ ₹25.50 ལ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་ཀྱུ་ཤུ་འེ་ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

༣༽ མི་ཞིག་གིས་པར་ཆས་ཤིག་ལ་ ₹20,500 བྱས་ཏེ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་ཁོ་པར་གྱུར་₹300 རོག་ཡོད་ན། པར་ཆས་དེའི་མ་གནས་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

༤༽ ཤིང་ཏྲོག་ཚོང་པ་ཞིག་གིས་ཚ་ལུ་མ་བརྒྱ་ལ་ ₹900 བྱས་ཏེ་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་ཁོ་པར་ཁེ་ ₹72 རོག་ཡོད་ན། ཚ་ལུ་མ་བརྒྱ་ཡི་མ་གནས་རིན་གོང་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

༥༽ མཚོ་མོས་རྒྱ་ལའོར་ཞིག་ ₹6540 ལ་ཉོས་པ་དང་། གྱུར་ ₹500 བྱུང་བའི་གྲོགས་མོར་བཅོངས་པ་རེད། བྱས་ན་རྒྱ་ལའོར་དེའི་ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་ག་ཚོད་ཡིན་ནམ།

༦༽ ལྷང་ལའོར་ཕྱིར་ཚོང་ཁང་ཞིག་གིས་མ་གནས་ ₹8,24,910 བྱས་པའི་ལྷང་ལའོར་གཅིག་

₹8,20,910 ལ་བཙོངས་པ་རེད། བྱས་ན་རྒྱང་འཁོར་ཕྱིར་ཆོང་ཁང་དེར་གྱིང་ག་ཆོད་ཕོག་ཡོད་དམ།

ཤེས་བར་གྱིས།

- ༡། གལ་ཏེ་ཅ་དངོས་རིགས་ཤིག་གི་རིན་གོང་སྤྲད་ན། ཅ་དངོས་ཁག་གི་དགོས་མཁོའི་གྲངས་ཀྱི་རིན་གོང་འཆོལ་བའི་ཆེད། རོ་ཆོས་ཕྱོག་མར་ཅ་དངོས་ཁེར་རྒྱུ་ཞིག་འཆོལ་དགོས།
- ༡། གལ་ཏེ། ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ (S.P.) > མ་གནས་རིན་གོང་ (C.P.) དེར་ཁེ (Profit) ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།
 ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ (S.P.) < མ་གནས་རིན་གོང་ (C.P.) དེར་གྱིང་ (Loss) ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།
 ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ (S.P.) = མ་གནས་རིན་གོང་ (C.P.) དེར་ཁེ་གྱིང་གང་ཡང་མེད།
- ༡། གལ་ཏེ་ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་དང་། མ་གནས་རིན་གོང་། ཁེ། གྱིང་ནས་གང་རུང་གཉིས་ཤིས་ཀྱི་ཡོད་ན། གསུམ་པ་དེ་གཤམ་གསལ་ལྟར་འཆོལ་བྱེད།

ཀ།	ཁེ = ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ - མ་གནས་རིན་གོང་།
ཁ།	མ་གནས་རིན་གོང་ = ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ - ཁེ།
ག།	ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ = མ་གནས་རིན་གོང་ + ཁེ།
ང།	གྱིང་ = མ་གནས་རིན་གོང་ - ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་།
ཅ།	ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ = མ་གནས་རིན་གོང་ - གྱིང་།
ཆ།	མ་གནས་རིན་གོང་ = ཆོང་སྐྱར་རིང་གོང་ + གྱིང་།

བྱེད་སྒྲིག་

༡༽ ཚོང་ཁྱུག་བྱེད་སྒྲིག་

- ༡། དགོས་མཁོ། - ཤོག་བྱང་དང་ཚོན་ཁྲ་ཅན་གྱི་སྒྱུ་གུ་དང་ལ་ཤོག་རྩུན་མ།
- ༢། དགོ་ཀན་གྱིས་སློབ་ཕྱག་རྣམས་ལྟེ་ཚན་ལ་བགོས་ཏེ། ཤོག་བྱང་དང་དངུལ་ཤོག་རྩུན་མ་རྣམས་འགྲེམས་དགོས།
- ༣། ལྟེ་ཚན་སོ་སོས་དངོས་པོ་ལྟ་ཡི་དཔེ་རིས་བསྟར་རུབ་བྱས་ཏེ། དེ་དག་སོ་སོའི་གཤམ་དུ་མ་གནས་དང་ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་ཚོད་ཅིས་གྱིས་འབྲི་དགོས།
- ༤། དེ་རྗེས་ལྟེ་ཚན་པན་ཚུན་དབར་ཉེ་ཚོང་བརྒྱབ་དུ་འཇུག་དགོས།
- ༥། མཐར་དགོ་ཀན་གྱིས་ལྟེ་ཚན་རིམ་པའི་དངོས་པོ་ཁག་གི་ཁེ་གྱུར་ངེ་ཡིན་གྲོས་བསྟར་བྱེད་དགོས།

༢༽ ཁེ་གྱུར་གི་ངེ་བ་བཟོ་བ།

- ༡། དགོས་མཁོ། - དངོས་པོའི་པར་རིས་ཡོད་པའི་ཤོག་བྱང་སྒྲ་ཚོགས། ཤོག་བྱ། འ་སྒྱུག་
- ༢། དགོ་ཀན་གྱིས་སློབ་ཕྱག་རྣམས་ལྟེ་ཚན་ལ་བགོས་ཏེ། ཤོག་བྱང་ལྟ་རེ་སྤྲད་ནས་ཤོག་བྱང་གི་པར་རིས་དང་འབྲེལ་བའི་ཁེ་གྱུར་གི་ཡི་གེའི་ཅིས་གཞི་བཟོ་རུ་འཇུག་དགོས།
- ༣། ལྟེ་ཚན་སོ་སོས་བཟོས་ཟིན་པའི་ངེ་བ་རྣམས་སྐད་གསང་མཐོན་པོས་སྒྲོག་དུ་འཇུག་དགོས་པ་དང་། གཞན་རྣམས་ཀྱིས་ངེ་བ་བཟོ་སྐྱབས་འགྲིག་མིན་བཟླ་དགོས་པ་མ་ཟད། ལན་འདེབས་ཀྱང་བྱེད་དགོས།
- ༤། སློབ་མས་ད་དུང་ཁེ་གྱུར་ལ་གོ་རྟོགས་ལེགས་པོ་བྱུང་མེད་ན། དགོ་ཀན་གྱིས་ངེ་གཞིར་འཇུག་བ་བཏང་སྟེ། སྒྲར་ཡང་གོང་ལྟར་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས།

འདི་ནི་གླུ་ལྷ་ལ་ (google) ས་ཁའི་དྲ་མིག་བརྒྱད་བསྐྱད་ས་པའི་ཕྱ་བྱང་ཕོ་ཏ་ལའི་པར་རྟེན།

ཕྱ་བྱང་ཕོ་ཏ་ལའི་རགས་ཁྲི་ས་ས་ཁ།

གཤམ་གསལ་དྲི་བ་ཁག་ལ་དགེ་ཆེན་དང་སྐྱོབ་སྤྱད་མཉམ་ལས་ཀྱིས་ལན་འདེབས་སྤྱད་པ་གྱིས་དང་།

༡། ཕྱ་བྱང་ཕོ་ཏ་ལའི་སྐྱོར་བྱེད་ཀྱི་གང་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་དམ།

༢། གོང་གི་ས་ཁའི་དང་པར་རྟེན་ནང་གི་ས་ཆ་པན་ཚུན་མཚུངས་བསྐྱར་བྱེད་སྤྱད་པམ།

༣། བྱེད་ཀྱི་ས་ཁའི་དང་པར་རྟེན་གྱི་ཕྱོག་ལྷོ་སྤྱད་པམ།

མེ་ཤར་དམར་པོའི་ཡང་ཐོག

ডা. জি. এ. এ. এ. এ. এ.

५०॥

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

མཁའ་ལྷ་པོ་དཔལ་ལྷན་གྱི་

[illegible]

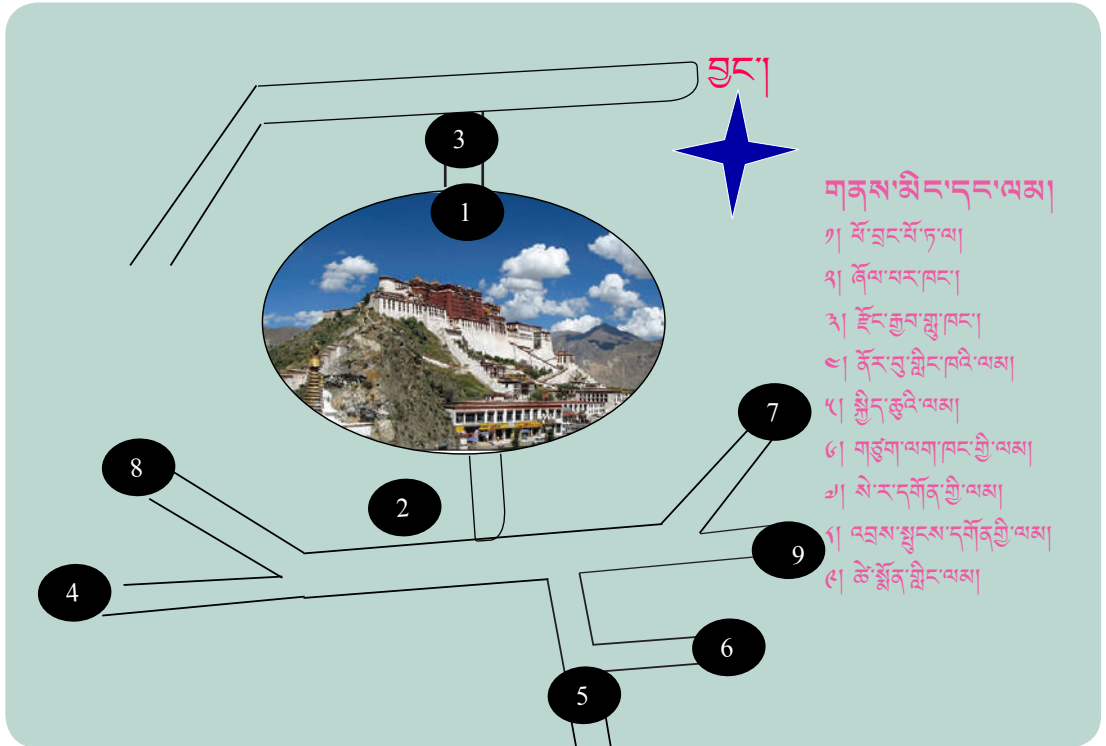
**बौद्ध धर्म
द्विः प्रथमः**

ཡུལ་དང་སྤྱི་ལོ་༡༩༥༥ལོ།

ਭਾ
੭
ਮਦ
(੬)
੬
ਮ੪

ཕོ་བྲང་ཕོ་ཏ་ལ་དང་། དེའི་གཡས་གཡོན་གྱི་གནས་ས་དང་ཁ་ཕྱོགས་གྱི་རགས་བྲིས་ས་ཁ།

གོང་གི་རགས་བྲིས་ས་ཁ་ལ་བལྟས་ཏེ། གཤམ་གསལ་ཁག་ལ་ལན་བྲིས།

- ༡། བྱིད་གྱིས་གོང་གི་ས་ཁའི་ནང་གི་གནས་གང་རུང་གཅིག་གི་སྒྲོར་གོ་ཕྱོད་ངམ།
- ༢། ས་ཁ་འདིའི་ནང་གི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་གནས་གང་ཞིག་འདུག་གམ།
- ༣། བྱིད་ཞོར་བྱ་སྤྱིང་ཁར་གནས་འཇལ་ལ་འགོ་ན། ཁ་ཕྱོགས་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་འགོ་དགོས་སམ།
- ༤། ལམ་གང་གིས་དེ་དག་དབར་གྱི་བྱར་ཆེ་ཤོས་བཞོས་འདུག་གམ།

མཆན། གོང་གི་རི་བ་བཞི་པོའམ་ཡང་ན་སློབ་མའི་ཤེས་ཚད་དང་འབྲེལ་བའི་རི་བ་ཁག་ཅིག་དགོ་ནམ་གྱིས་ག་
སྤྱིག་གིས་སློབ་སྤྱད་དང་མཉམ་དུ་བཞོ་སྤྱིང་གནང་དགོས།

གོང་དུ་ང་ཚོས་ཕོ་བྲང་ཕོ་ཏ་ལའི་གནས་ས་དང་ཁ་ཕྱོགས་སོགས་ལ་མདོར་ཅམ་གྱོས་བསྐྱར་བྱས་པ་གཞིར་
བཟུང་སྟེ། གཡོན་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ས་ཁྲར་ལྷ་ཞིབ་གྱིས་དང་།

གཡོན་གྱི་ས་ཁྲ་ལ་ཞིབ་ལྷ་བྱས་ནས་གཤམ་གྱི་ངི་བར་ལན་བྲིས།

༡། ཕོ་ཏ་ལ་ནས་ལམ་ཐག་རིང་ཤོས་ལ་འགྲིག་རྟགས་རྒྱུ་བ།

ར་མོ་ཆེ། ལྷོ་རྒྱུ་གི་གཞུག་ལག་ཁང་།

༢། ཆེ་རིང་གིས་ལྷོ་རྒྱུ་གི་ནས་ཕོ་བྲང་ཕོ་ཏ་ལར་མཆོད་འཇལ་ལ་འགྲོ་ཡི་ཡོད་ན། གི་ལོ་མི་
ཁར་ག་ཆོད་འགྲོ་དགོས་སམ།

* དགོ་ཆེན་གྱིས་གོང་གི་ངི་བ་ཁག་བྱེད་སྒྲིའི་ལམ་ནས་གནང་དགོས།

* དགོ་ཆེན་གྱིས་བྱ་བ་བརྒྱད་ལྟ་ལྟ་ས་ཁྲ་ (Google Map) བེད་མུད་དེ་ལྷ་ས་ལམ་རང་ཉིད་གྱི་
གནས་སའི་ཁ་ཕྱོགས་དང་རྒྱ་ཁྲོན་སོགས་ཀྱང་དཔེ་སྟོན་བྱེད་དགོས།

ངས་ཆོས་ནོར་བུ་སྤྱིང་ག་མཇལ་བར་འགྲོ་སྐབས། ཤར་སྒོ་ནས་ཡར་བྱིན་ན། རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་རིམ་
བྱོན་གྱི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས་གནང་བའི་ཕོ་བྲང་དང་སྐྱེ་བརྟན། རྒྱལ་དབང་རིམ་བྱོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟེབས་
རིས་སུ་བྲིས་པ། མེ་རྟོག་ལྷུ་མ་སྟ། ཤ་བ་དང་སྤྱི་ལྷ་སྤྱིང་ག་སྐྱེན་གཟིགས་ཁང་སོགས་མཇལ་རྒྱ་ཡོད།

འདྲི་ནི་ནོར་བུ་སྤྱིང་གའི་ཤར་སྒོ་ཡིན། ནོར་སྤྱིང་ནི་
རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་བདུན་པས་གསར་དུ་བཞེངས་
ཤིང་། རྒྱལ་དབང་རིམ་བྱོན་གྱིས་རྒྱ་སྐྱེད་མཛད།

བསྐལ་བཟང་ཕོ་བྲང་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་
བདུན་པའི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས།

མཆོ་དགྱིལ་ཕོ་བྲང་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་
བརྒྱད་པའི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས།

མཆོ་དགྱིལ་ཕོ་བྲང་གི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་གྲུ་
འདྲིན་ཕོ་བྲང་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་བརྒྱད་
པའི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས།

ལྷགས་རི་སེར་པོའི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱན་
གསལ་ཕོ་བྲང་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་བརྒྱ་གསུམ་
པའི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས།

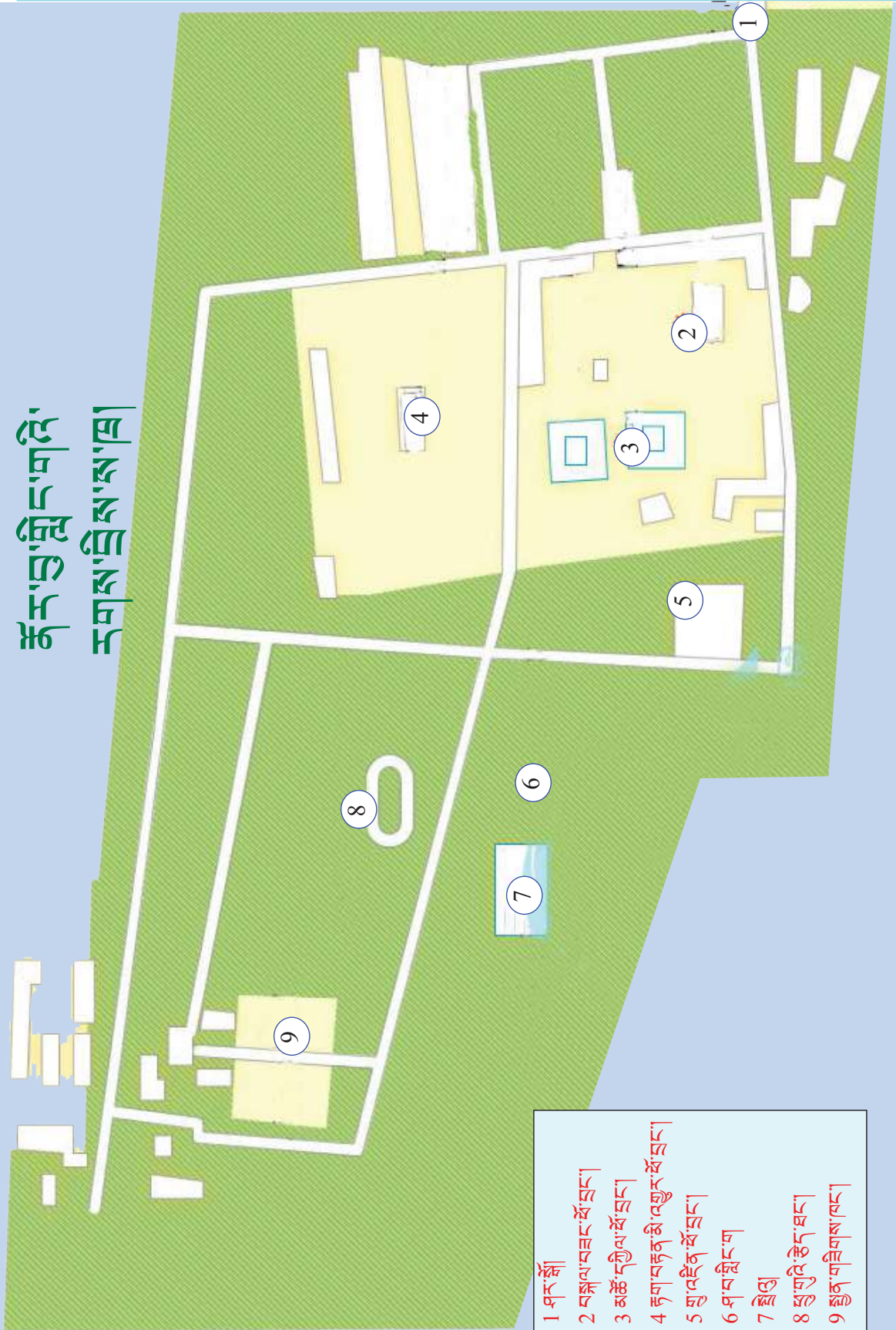

ལྷགས་རི་སེར་པོའི་བྲང་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་རྟག་
བརྟན་མི་འགྱུར་ཕོ་བྲང་ནི་རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་ཤིང་
བརྒྱ་བཞི་པའི་སྐྱེ་དུས་སུ་བཞེངས།

མཆན། སློབ་ཆན་གྱི་དགོས་མཁོར་དམིགས་པའི་སྤྱིར་བཏང་ཤེས་བྲ།

ནོར་བུ་སྒྲིང་གའི་ རྒྱུ་ལྡན་སྒྲིང་ཁྱེད་ཀྱི་

- 1 གསེས་པོ།
- 2 བསྐྱེད་པའི་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 3 མཚེ་དཀྱིལ་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 4 རྒྱལ་བརྒྱུད་མི་ལྟར་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 5 ལྷ་ལྡན་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 6 གསེས་པོ་གྲྭ།
- 7 རྒྱུ་ལྡན་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 8 ལྷ་ལྡན་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།
- 9 ལྷ་ལྡན་ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲིང་།

གོང་དུ་ང་ཚོས་ནོར་བུ་སྒྲིང་གའི་གནས་ས་དང་ཁ་ཕྱོགས་ལ་མདོར་ཅམ་སྒྱུངས་ཡོད་པས། གཤམ་གྱི་ངི་བ་
ཁག་ལ་ལན་འདེབས་སྒྲུབ་མིན་སྟོན་དང་།

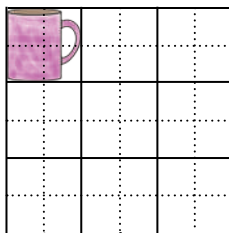
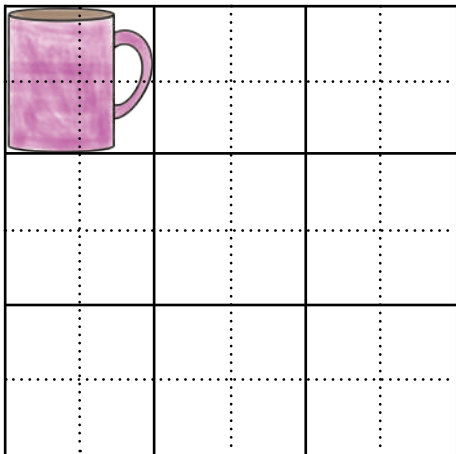
- ༡། ནོར་བུ་སྒྲིང་གའི་སྒྲོར་བྱིས་གང་ཤེས་གྱི་ཡོད་དམ།
- ༢། ནོར་བུ་སྒྲིང་ག་བོད་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ཁ་ཕྱོགས་གང་དུ་གནས་ཡོད་དམ།
- ༣། མོ་བྲང་པོ་ཏ་ལ་ནས་ནོར་བུ་སྒྲིང་ག་བར་ལམ་ཐག་ཇི་ཅམ་ཡོད་དམ།
- ༤། བྱིས་རྒྱ་གར་ནང་ནོར་བུ་སྒྲིང་ག་ཞེས་པའི་བོད་པའི་རིག་གཞུང་གཅེས་སྒྲོང་ཁང་ཞིག་
ཡོད་པ་ཤེས་སམ། གང་དུ་ཡོད་དམ།

* དགེ་ཆན་གྱིས་གོང་གི་ངི་བ་རྒྱུས་ཀྱི་སྒྲོལ་ལམ་ནས་གནང་དགོས་པ་དང་། དེ་འབྲེལ་གྱི་ངི་བ་གཞན་
ཡང་རྩེ་མཆོག་

ཆེ་བྱ་དང་ཆུང་བྱ་གཏོང་སྒྲུབ་ས།

གཤམ་གསལ་གྱུ་བཞི་མའི་རིང་ཆད་ལ་ 2cm དང་། 1cm ཡོད་པའི་དྲ་མིག་ཐོག་པར་རིས་བྲིས་པ་
ཞིག་རེད།

བྱིས་རྒྱ་གར་པར་རིས་ཤིག་གྱུ་བཞི་མའི་རིང་ཆད་ལ་ 1cm དང་ 1.5cm སྟོགས་ཡོད་པའི་དྲ་མིག་
ཐོག་འབྲི་སྒྲུབ་བམ།

མཆན། གོང་གྱི་བྱིས་རྒྱ་གར་ཐོག་ཐོག་ནས་ཁྱེད་ཀྱི་བས་འབྲེལ་མཆོངས་སྒྱུ་གནས་པའི་ཐོག་ནས་ཐོག་ཆད་འཇལ་སྒྲུབ་ས་
དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པས། དགེ་ཆན་གྱིས་བྱིས་རྒྱ་གར་ཐོག་ཐོག་དང་། དེ་འབྲེལ་གྱི་བྱིས་རྒྱ་གར་ཐོག་ཐོག་དང་།

[illegible]

མོང་གསལ་བོད་ཀྱི་ས་ཁྲ་ལ་ཞིབ་ལྟ་བྱས་ཏེ། གཤམ་གསལ་ངེ་བར་ལན་བྲིས།

༡༽ རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་བོད་ཀྱི་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་སམ།

ཞེས་གྱིས་ཁྱོགས་པོ་ཐུག་འབྲུད་ལ་འཁོད་ལོས་ན། ཁ་ཕྱོགས་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་དགོས་སམ།

འདི་བོད་སྐད་དེ་གཤམ་གསལ་ཁག་གི་ལན་འཛོལ།

(ཁ) ལྷ་ས་ནས་མཆོ་སྟོན་བར་རིང་ཆོད་ལ་ག་ཆོད་འདུག་གམ། ཆོད་དཔག་གིས་དང་།

༣། གི་ལོ་མི་ཏར་ཐོག་ནས་ _____

སློབ་ཚན་དགུ་པ།

སློབ་ཆིས་དཔེ་རིས།

འདིན་གྲུ་བཞི་པར་གྲུ་ནར་དང་ཆོག་རིས་ཀྱི་དཔེ་རིས་ལས་གྲངས་ཐོ་མཆོན་སྟངས་དང་། དེ་མིན་གྱི་པར་རིས་གཞན་སྣ་ཆོགས་བརྒྱད་གྲངས་ཐོ་བཟོ་སྟངས་སྟངས་ཡོད་པས། སློབ་ཕྲུག་ཆོས་གཤམ་གསལ་སློབ་མ་ཁག་ཅིག་གིས་དཔེ་དེབ་བསྐྲགས་པའི་གྲངས་ཐོ་དེ་གྲུ་ནར་དཔེ་རིས་ལ་བཟོ་སྟངས་དྲན་གསོ་བྱེད་ཐུབ་མིན་སྟོན་དང་།

མིང་།	དཔེ་དེབ་བསྐྲགས་པའི་གྲངས།
བཀྲ་ཤིས།	
མཆོ་ཨོ།	
ལྷག་ལྷོན།	
ནོར་བུ།	
དབྱངས་འདོམས།	

 = དེབ་གཉིས་མཆོན།

མཆོན། ཡོད་ཀྱི་ཐངས་ཐོ་དེ་དག་གན་དང་སློབ་ཕྲུག་མཉམ་ཁྱེད་གྲུ་ནར་དཔེ་རིས་ལྷན་འཇོག་དགོས་པ་དང་། དེ་རྗེས་སློབ་ཕྲུག་ལྷན་ཁྱེད་ཀྱི་བཞུགས་ཀྱི་དེ་འབྲེལ་གྱི་ཐངས་ཐོ་གཞན་པའི་ཁྱེད་ཀྱི་འབྲུག་དགོས་པ་མ་ཟད། དྲ་མིག་ཐོག་དེས་ལྷན་ཁྱེད་ཀྱི་ཐངས་ཐོ་ལྟ་དགོས།

གཤམ་གསལ་གྲངས་ཐོ་དེ་ནི་སྤྱི་ཟླ་བྱེད་ལྷུ་མ་ལམོར་ཀ་པ་དང་ཁ་པ་གཉིས་ཀྱིས་གཟའ་ལམོར་རེའི་ནང་བར་
ཐག་ག་ཚོ་ད་བསྟོད་པའི་གྲངས་ཐོ་རེད།

ལྷོ་ཕྱི་རྒྱུ་འཁོར་གྲངས།	
གཟུང་འཁོར།	གི་ལོ་མི་ཤར་གྲངས།
༡	
༢	
༣	
༤	

ལྷོ་ཕྱི་རྒྱུ་འཁོར་ཁ་བ།	
གཟུང་འཁོར།	གི་ལོ་མི་ཤར་གྲངས།
༡	
༢	
༣	
༤	

 = གེ་ལོ་མི་ཤར་ 100

- ༡ ལྷུམ་འཁོར་ཀ་པས་གཟའ་འཁོར་བཞི་ལ་བར་ཐག་ག་ཚེད་བསྐྱོད་འདུག་གམ།
 ༢ ལྷུམ་འཁོར་ཁ་པས་གཟའ་འཁོར་བཞི་ལ་བར་ཐག་ག་ཚེད་བསྐྱོད་འདུག་གམ།
 ༣ ལྷུམ་འཁོར་གཉིས་ཀྱིས་གཟའ་འཁོར་བཞི་ལ་བར་ཐག་ག་ཚེད་བསྐྱོད་འདུག་གམ།
 ༤ གཟའ་འཁོར་གཉིས་པར་ལྷུམ་འཁོར་གང་གིས་མང་བ་བསྐྱོད་འདུག་གམ།
 ༥ ལྷུམ་འཁོར་གཉིས་ཀྱི་གངས་མོ་དྲ་མིག་ཐེག་རིས་སུ་བཟོས།

ॐ ह्रीं श्रीं नमो भगवते वासुदेवाय ।

4.1 བློ་ལྟན་པ། Tally Chart

དོན་ལྡན་གྱིས་རྒྱལ་འཁོར་གྱི་ཚོན་མདོག་དར་སེ་ཆེ་
ཤོས་ཀྱི་གུངས་ཐོ་བསྟུ་འཁོད་བྱས་པ་རེད།

ཁོས་སྐུམ་ལཱོར་ 50 ཡི་གུངས་ཐོ་བྲམ་ཏྟགས་ནང་
བརྟན་པ་གསལ་གསལ།

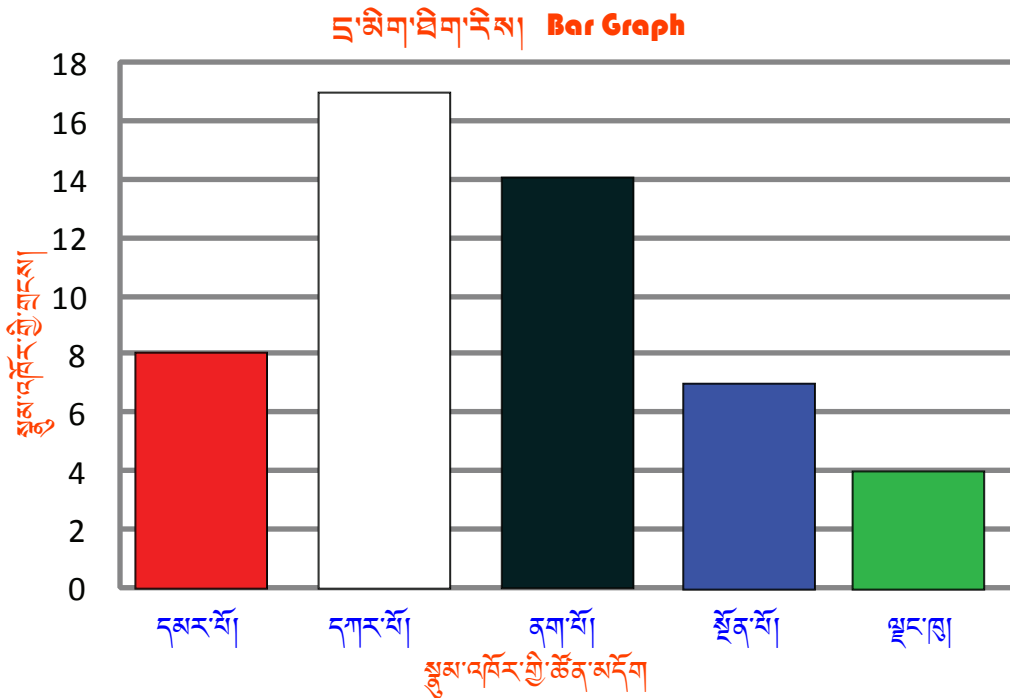
ཁོས་སྐྱམ་འཁོར་གཅིག་རེ་བཅིས་ཏེ། དཔེ་རིས་ནང་
གཤམ་བསྟར་འབྲུག་མེད་དུ་ཅིས་ཁྲམ་གྱི་ཉྐགས་ '/' རེ་
བྲིས་པ་དང་། ཅིས་ཁྲམ་གྱི་ཉྐགས་དེ་ལྷ་པར་བསྐྱེབས་
མཚམས། ལྷ་པ་དེ་འབྲེད་དུ་བྲིས་ ### པ་རེད།

ལྷུ་མ་འཁོར་གྱི་མདོག	ལྷུ་མ་འཁོར་གྱི་གངས།
	### //
	### ### ### //
	### ### ///
	### //
	///

- ༡། ལྷོ་མ་འཁོར་དམར་པོ་ག་ཚོ་ད་ལུག་གམ།
- ༢། ལྷོ་མ་འཁོར་ནག་པོ་ག་ཚོ་ད་ལུག་གམ།
- ༣། རོན་ལྷན་གྱིས་གྲངས་ཐོ་བསྟར་འགོ་དུས་པའི་ནང་ནས་དར་སོ་ཆེ་ཤོས་དེ་གང་རེ་དམ།
- ༤། ལྷོ་མ་འཁོར་དམར་པོ་ལས་ནག་པོ་ག་ཚོ་ད་ལུག་གམ།

གཤམ་གྱི་དྲ་མིག་ཐིག་རིས་ལ་དབྱེ་ཞིབ་གྱིས།

སྦྱོང་ཆུག་ ༩.༡

ཆུག་བདག་འོས་འདེམས་ཀྱི་གྲངས་ཐོ་ཁྲམ་ཉགས་དང་དྲ་མིག་ཐིག་རིས་ལ་བཞུགས།

༡། སློབ་མ་སོ་སོས་འཛིན་གྲྭ་གང་རུང་གཅིག་བདམས་སྟེ། འཛིན་གྲྭ་དེའི་སློབ་ཕྲུག་ནམས་ལ་རང་ཉིད་
ཀྱི་སྦྱོང་ཆུག་འབྲེལ་བཤད་བྱས་ཆེས། ཤོག་བྱ་སྦྱོང་པ་རྒྱུ་རྒྱུ་རེ་རེ་བཀྲམ་ནས་འཛིན་གྲྭ་དེའི་ཆུག་
བདག་སྟེ་འཚམ་ལ་འོས་འདེམས་ལྟར་བྱ་རྒྱུ་དང་། ལས་དོན་དེ་རྩིས་ལྟར་གནང་རྒྱུའི་འཕོད་སྒྲུལ་
ཡང་བྱེད་དགོས།

༢། འོས་འཕངས་ཟིན་པའི་མིང་ཐོ་ནམས་བཤུད་དེ་ཁྲམ་ཉགས་བཞུགས་དགོས།

༣། ཁྲམ་ཉགས་དེ་དྲ་མིག་ཐིག་རིས་སུ་བཞུགས་དགོས།

༩.༡ ཆེག་རིས། Dot plots

བསམ་བསྟན་མཆོ་མོས་སློབ་ཤོགས་ལྔ་བརྒྱུ་ལ་སློབ་སྦྱང་ཐོན་རྗེས་ལས་ཀ་གང་བྱ་འདོད་ཡོད་སྟོར་གྱི་
གྲངས་ཐོ་བསྟར་བྱས་པ་ཁྲམ་ཉགས་དང་ཆེག་རིས་སུ་བསྟན་པ་གཤམ་གསལ།

ལས་རིགས།	སློབ་མའི་གྲངས།
དགེ་ཆན།	### ## //
སྟན་པ།	### ///
སྟན་ཞབས།	### ##
རི་མོ་མཁན།	###
སྤྲ་མ།	///
གར་མཁན།	///
བཟོ་པ།	### /

ང་ཆོས་རི་མོ་གང་རུང་ཞིག་བཟོ་སྦྱང་དེ་གྲངས་ཐོའི་དཔེ་རིས་བཟོ་དགོས་ན། རི་མོ་དེས་གྲངས་ཐོ་མང་
ཉུང་ལ་གཞིགས་ཏེ་གྲངས་གཅིག་གམ་གཉིས་སོགས་མཆོན་དགོས་ལ། རི་མོ་དེ་འདྲ་བཤུས་གྱིས་རིགས་
གཞན་ལ་འང་སྦྱོད་དགོས། དཔེར་ན། བོང་གི་ཆེག་གཅིག་གིས་སློབ་མའི་གྲངས་གཉིས་མཆོན་པ་དང་། ཆེག་
ཕྱེད་ཀས་སློབ་མའི་གྲངས་གཅིག་མཆོན་པ་མ་ཟད་དེའི་འདྲ་བཤུས་གྱིས་ལས་རིགས་གཞན་ཁག་ལ་འང་
སྦྱང་ཡོད་པ་ལྟ་བུའོ།

དགེ་ཆན་གྱིས་བོང་གི་དཔེ་རིས་དེ་འབྲེལ་གྱི་དཔེ་མཆོན་གཞན་འགའ་འབྲེལ་བཤུས་བྱས་རྗེས། གཤམ་གསལ་
བརྗོད་གཞིར་ངོ་སྟོན་དང་སྟུགས་སློབ་སྟུག་ནམས་སྟེ་ཆོན་ལ་བགོས་ཏེ། ཕྱེད་སྟོ་སྟོན་དགོས།

སློབ་མ་ཆོས་བོང་གི་དཔེ་རིས་དང་དགེ་ཆན་གྱི་དཔེ་མཆོན་ཁག་དཔེར་བསྟངས་ཏེ། བརྗོད་གཞི་གང་
རུང་ཐོག་གྲངས་ཐོ་བསྟར་བྱས་ཆེག་རིས་དང་། ཁྲམ་ཉགས། འཕྲི་ཕྱི་ཕྱི་རིས་སམ་ཡང་ན་རི་མོ་གཞན་
གང་རུང་གཅིག་གི་ཐོག་བསྟན་དགོས།

སྒྲིང་ཆན། ༧.༡

བྱེད་ཆོ་རྒྱུ་སྒྲིང་།

སྒྲིང་སྤྱུག་ 20 ལ་གཤམ་གསལ་རེའུ་མིག་ནང་གི་སྒྲིང་ཆན་ཁག་ལ་རང་རང་གི་དགའ་ཤོས་ལ་གཞིགས་པའི་བརྒྱ་ཆ་སྒྲིང་དུ་འདུག་དགོས། དགའ་ཆད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ནི་ 1 ནས་ 10 བར་དང་། གལ་སྲིད་དགའ་ཤོས་ཡིན་ན། བརྒྱ་ཆ་ 10 འམ་ 9 སྒྲིང་ཆོག་ལ། དགའ་ཆད་ཞན་ཤོས་ལ་བརྒྱ་ཆ་ 1 དང་། འབྲིང་ལ་བརྒྱ་ཆ་ 4 འམ་ 5 སོགས་གང་འདོད་དུ་སྒྲིང་ཆོག་སྒྲིང་སྤྱུག་སོ་སོར་སྒྲིང་ཆན་གང་ལ་བརྒྱ་ཆ་རྒྱུང་ཤོས་དང་སྒྲིང་ཆན་གང་ལ་བརྒྱ་ཆ་ཆེ་ཤོས་སྒྲིང་དགོས་པའི་རྒྱ་ཆན་ཐུང་ཐུང་རེ་དྲིས་ཏེ། ཐོ་འགོད་བྱེད་དགོས། དཔེར་ན། “སྒྲིང་ཆན་དེ་ཁག་སོ་འདུག་དག་ཀྱི་སྒྲིང་འབྲིང་གནང་སྒྲིང་སོ་གོ་དགའ་སོ་འདུག་”སོགས་ལྟ་བུ།

གྲངས་ཐོའི་རེའུ་མིག་དཔེ་མཆོན།

མིང་འབྲི་མི་དགོས།	སྐད་ཡིག	ཡང་ཆིག	ཆན་རིག	བྱི་ཆན།
ཀ	9	7	5	1
ཁ	2	9	10	5

- སྒྲིང་ཆན་སོ་སོར་ཐོབ་པའི་བརྒྱ་ཆ་ནམས་བསྒྲེམས་ཏེ། མཐོ་ཤོས་དང་དམའ་ཤོས་གང་ཡིན་བལྟ་དགོས།
- སྒྲིང་སྤྱུག་ 20 བྱི་ཡོངས་ཀྱིས་དགའ་ཤོས་བྱེད་པའི་སྒྲིང་ཆན་གང་ཡིན་ནམ། རྒྱ་ཆན་གང་ཡིན་གོང་དུ་ཐོ་འགོད་བྱས་པའི་བསམ་ཚུལ་ལས་ཆིག་འགའ་འབྲི་དགོས།
- སྒྲིང་སྤྱུག་ 20 བྱི་ཡོངས་ཀྱིས་དགའ་སོ་མི་བྱེད་པའི་སྒྲིང་ཆན་གང་ཡིན་ནམ། རྒྱ་ཆན་གང་ཡིན་གོང་དུ་ཐོ་འགོད་བྱས་པའི་བསམ་ཚུལ་ལས་ཆིག་འགའ་འབྲི་དགོས།
- རེའུ་མིག་ནང་གི་གྲངས་ཐོ་ནམས་བེད་སྤྱད་དེ་བྲ་མིག་ཐིག་རིས་དང་། བྲམ་རྟགས། ཆོག་རིས། རི་མོ་གཞན་གྱི་དཔེ་རིས་སོགས་སྒྲིང་མ་སོ་སོའི་སྒོ་རྩོད་ལེགས་ཤོས་སུ་མཐོང་བའི་དཔེ་རིས་ཐོག་སྟན་ཆོག

མཆན། དག་ཀྱིས་གོང་གི་བྱེད་སྒྲིང་དེ་འབྲེལ་གྱི་གཞན་བརྒྱམ་ཡང་ཆོག

སློབ་ཚན་བཅུ་པ།

དཔེ་འགྲེལ།

ང་ཚོས་འདྲིན་གྲུ་གོང་མའི་ནང་དཔེ་འགྲེལ་གྱི་ངོ་སྟོན་དང་དབྱེ་བ། རྒྱ་མཚོ་གཞི་བཅས་སྒྱུ་རྒྱུ་ཡོད། སློབ་ཚན་འདིར་ང་ཚོས་བསྐྱབས་ཐེན་པའི་དཔེ་འགྲེལ་ལ་དྲན་གསོ་དང་སྒྲགས་དཔེ་འགྲེལ་བེད་སྤྱོད་སྟོར་སྒྱུ་རྒྱུ་ཡིན།

ཁྱེད་ཀྱིས་རང་བྱུང་གི་དཔེ་འགྲེལ་འགྲེལ་མིང་ལྟ་བུ་བྲི་བ།

དཔེར་ན། རྒྱ་མཚོ་གྲུ་སྒྱུ།

ཁྱེད་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་ལ་ལོ་མའི་དཔེ་འགྲེལ་བཟོ་སྐྱེད་སྒྱུ་རྒྱུ་ཉེ་དེ་འདྲ་གཅིག་བཟོ་བྲི་བ།

༡། ཤོག་བྱ་སྟོང་པ་གཅིག་གི་སྟེང་ལོ་མ་ཞིག་བྲིས་ཏེ། ཚོན་གཏོང་།

༢། རེ་མ་ཅེས་བྲིག་དགོས།

༣། རྒྱུ་མཚོ་ཐེན་པའི་ལོ་མ་དེ་ཤོག་སྟོང་ཐོག་བཞག་པ་དང་། རེ་མ་ཅེས་དེ་མཚུངས་ཤིག་བྲིག་དགོས།
དེ་ལྟར་ལོ་མ་འགྲུབ་སྒྱུ་རྒྱུ་ཆོན་བཏང་སྟེ་གཅིག་མཚུངས་བཟོ་དགོས།

༤། ལོ་མ་རེ་རེ་བཞིན་གོ་རིམ་ལྟར་དང་སྟོར་སྟོར་གྱིས་འདྲིན་དགོས།

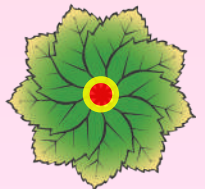
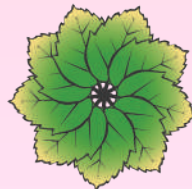
མ་ཟད་མཚུག་མ་ནམས་གཏུག་དགོས།

༥། ལོ་མའི་མཚུག་མས་སྟོར་སྟོར་ཆུང་ཆུང་ཞིག་བྲིས་ཏེ་པ་དེའི་

ཐོག་ཤོག་བྱ་སྟོར་སྟོར་དེ་མཚུངས་ཤིག་སྒྱུ་རྒྱུ་ཆོན་ཡང་གཏང་

ཆོག

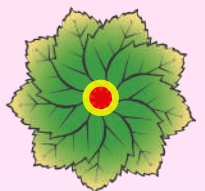
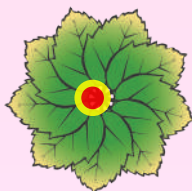
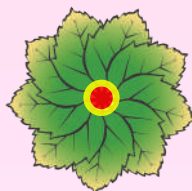
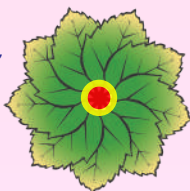
༦། དེ་འདྲ་ལྟ་བུ་ཅིག་བཟོས་ཏེ་ཤོག་

བྱའི་སྟེང་སྒྱུ་རྒྱུ་ཆོན། ཁྱེད་ཀྱིས་

བཟོས་པ་དེ་དཔེ་

འགྲེལ་ཤིག་ཡིན་མིན་

བཟླ་དགོས།

མིས་བཟོས་དཔེ་འགྲེས། Man-made pattern

ཆེས་རིག་ནི་རྒྱ་མཚན་ངངས་ཏེ་བསྐབ་དགོས་པའི་སློབ་ཚན་ཞིག་ཡིན་དུས། དཔེ་འགྲེས་ནི་ཆེས་རིག་སློབ་པ་ལོར་བྱ་དངོས་ཁག་ལ་སློ་སློ་འབྱེད་ཆེད་ཀྱི་ལྷེ་མིག་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན། གང་ལ་ཞེས་ན། དཔེ་འགྲེས་ཀྱིས་གཞི་རྩའི་བསམ་སློབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཏེ། འབྲུག་པ་མེད་པའི་སློབ་དཔགས་དང་། ལུས་པ། ཉན་ཤེས། དཀའ་རྒྱ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་གོ་རིམ་སོགས་གོང་སྤེལ་གཏོང་བར་ཕན་ཐོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༡། དེང་རབས་ཀྱི་དཔེ་འགྲེས།

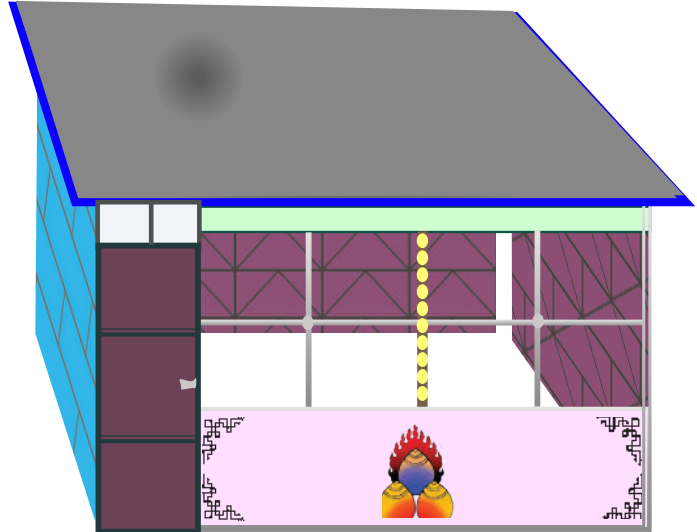
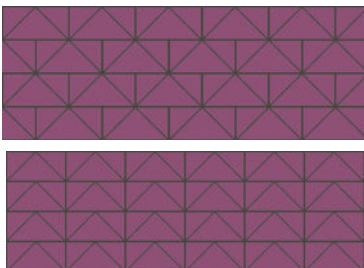
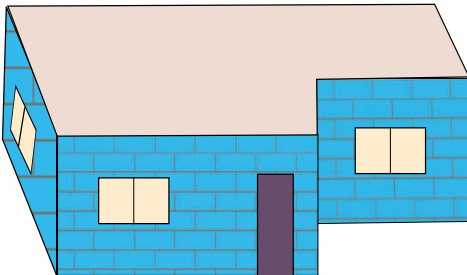
གཤམ་ཀྱི་དཔེ་མཚན་ལ་གཞིགས་སྟེ་ང་ཚོས་ཁང་པ་དང་། རུ་བ་སོགས་ལ་དཔེ་འགྲེས་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ།

སློབ་སྤྱད་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད་བེད་སྤྱད་དེ་དཔེ་འགྲེས་ཀྱི་ཁང་པ་རྒྱང་རྒྱང་རེ་བཟོ་སྤྱད་མིན་སྟོན་དང་།

འོག་གི་ཁང་པ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱང་གཞིའི་དཔེ་འགྲེས་ནི་འདི་བཟོས་པ་ཞིག་ཡིན།

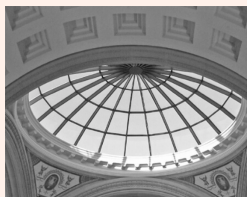
གཉིས་ལས་

ཁྱེད་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་དེང་དུས་དར་བཟོ་ཆེ་བའི་མིས་བཟོས་དཔེ་འགྲེས་ལྟ་བུ་མཐོང་ཁྱོད་ངམ།

ཕྱགས་སྒྲོ།

ཁང་ཐོག

རྩྭ་གཙལ།

རུ་བ།

༡། ཁྱེད་ཀྱིས་རི་མོ་གང་རུང་ཞིག་བྲིས་ཏེ་དཔེ་འགྲེས་བཟོས།

༡། ཁྱེད་ཀྱིས་ཐོག་བཅེགས་ཅན་ཀྱི་ཁང་པ་དང་། རུ་བ་སོགས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་ལེགས་པའི་དཔེ་འགྲེས་

དེ་འདྲ་མཐོང་ཚུང་ངམ། དེ་དག་ལས་གང་རུང་གཅིག་བྲིས།

མཆན། དགོ་ཆུན་གྱིས་དེང་དུས་དར་བཅོ་ཅན་གྱི་མིས་བཅོས་དཔེ་འགྲེལ་ལ་བསྐྱོ་སྒྲིང་བྱས་ཏེ། བྱེད་སྒོ་སྤྲུལ་ས་བདེ་ཞིག་
སྒྲིལ་དགོས།

༡། སྒོ་ལ་རྒྱན་གྱི་དཔེ་འགྲེལ།

སྒོ་ལ་རྒྱན་གྱི་དཔེ་འགྲེལ་ནི་མི་རིགས་སོ་སོའི་ཡུལ་སྒོ་ལ་གོམས་གཤིས་དང་འབྲེལ་ནས་དར་བྱས་
བྱུང་བའི་རི་མོའི་རྒྱ་རྩལ་དེ་དག་དཔེ་འགྲེལ་གྱི་ལམ་ནས་མངོས་རྒྱན་གྱི་ཉམས་ཐུན་སྤྲུལ་ཆོག་གས་
སྤྱ་བཏང་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེའི་བྱེད་ཆོས་དང་བཅོ་བཏོད་སོགས་མི་རིགས་སོ་སོའི་རིགས་
གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་སྟབས། དེ་དག་གིས་མི་རིགས་སོ་སོའི་ངོ་བོའང་མཆོན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། སྒྱ་
རྩལ་དེ་དག་ནི་ཁང་པ་དང་། གོས། དེ་བཞིན་དངོས་པོ་གཞན་སྟེང་དུ་དཔེ་འགྲེལ་གྱི་ལམ་ནས་
མངོས་བཅོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། བོད་མི་རིགས་ལ་འང་སྒོ་ལ་རྒྱན་དཔེ་འགྲེལ་མང་པོ་ཡོད་པ་
ལས། གཤམ་གསལ་དཔེ་མཆོན་རེ་གཉིས་ལ་བལྟས་ཏེ་རང་ཉིད་ཀྱིས་མཐོང་ཚུང་བའི་སྒོར་ལ་གྲོས་
བསྐྱར་བྱེད་དགོས།

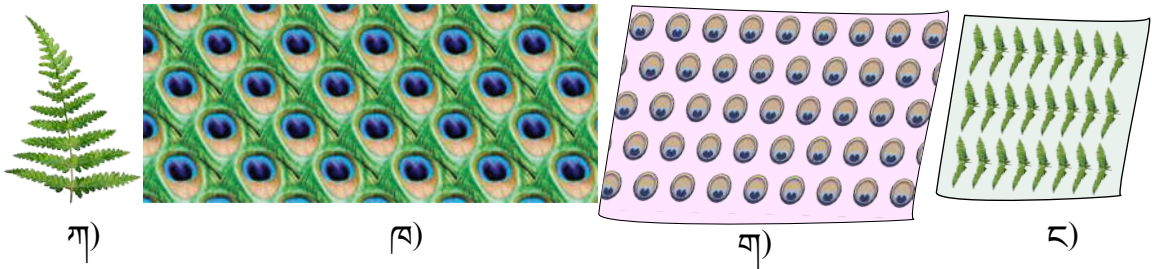
༡། བྱེད་གྱིས་མིས་བཅོས་དཔེ་འགྲེལ་གཞན་མཐོང་ཚུང་ངམ།

- ༡། བྱིས་མཐ་སྒྲོབ་གྲུ་འི་ནང་བོད་ཀྱི་སྒོལ་རྒྱན་རི་མོ་བྲིས་པའི་དངོས་ཆས་འདུག་གམ། དེ་དག་ནང་
དཔེ་འགྲོས་འདུག་གམ།
- ༡། བྱིས་ཀྱིས་དགོན་པ་སོགས་སུ་གནས་མཇལ་ལ་འགྲོ་སྐབས་དཔེ་འགྲོས་ཡོད་པའི་རི་མོར་དོ་སྣང་
བྱུང་ཐུང་ངམ།
- ༢། བྱིས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྒོལ་རྒྱན་རི་མོ་གང་རུང་ཞིག་འབྲི་ཤིས་སམ། རི་མོ་དེ་དཔེ་འགྲོས་སུ་བཟོ་ཐུབ་
བམ།

མཆན། དགོ་ཞན་གྱིས་མི་རིགས་གཞན་གྱི་སྒོལ་རྒྱན་རི་མོའི་དཔེ་འགྲོས་ཀྱི་དཔེ་མཆོན་བསྟན་ཏེ། དེ་འབྲེལ་གྱི་བྱེད་
སྒྲུབ་བཟོ་སྒྲིང་བྱེད་དུ་འདུག་དགོས།

རང་བྱུང་དཔེ་འགྲོས། Natural pattern

- རང་བྱུང་དཔེ་འགྲོས་ནི་ཁོར་ཡུག་ནང་རང་བཞིན་དུ་འབྱུབ་པའི་རི་མོའི་དཔེ་འགྲོས་ལ་ཟེར།
དཔེར་ན། བྱི་མ་ལེབ་དང་སྒྲོམ་ཐག་སོགས་ཀྱི་བཀོད་རིས་ལྟ་བུ་ཡིན།
- ༡། བྱིས་ཀྱིས་རང་བྱུང་དཔེ་འགྲོས་སྒྲོར་ལ་གང་ཤེས་སམ།
- ༡། གཤམ་གསལ་ནི་ལོ་མ་དང་། མ་བྱའི་སྒྲོ་རིས་ཀྱི་རང་བྱུང་དཔེ་འགྲོས་ཡིན་པ་དང་། དཔེ་རིས་ག་པ་
དང་ང་པ་ནི་མིས་བཟོས་དཔེ་འགྲོས་ཡིན།
- ༡། བྱིས་ཀྱིས་རང་བྱུང་དཔེ་འགྲོས་གང་རུང་ཞིག་འདྲ་བཤུས་གྱིས་དཔེ་འགྲོས་བཟོས།
- ༢། བརྟན་འཕྲིན་ནང་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ས་ཁམས་རིག་པའི་ལེ་ཆན་ནམ་དུས་དེབ་སོགས་སུ་དཔེ་འགྲོས་
ཡོད་པའི་སྒོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་སོགས་མཐོང་རྒྱ་ཡོད། བྱིས་ཀྱིས་དེ་དག་ལས་གང་རུང་ཞིག་
བྲན་གསོ་གྱིས་དང་།

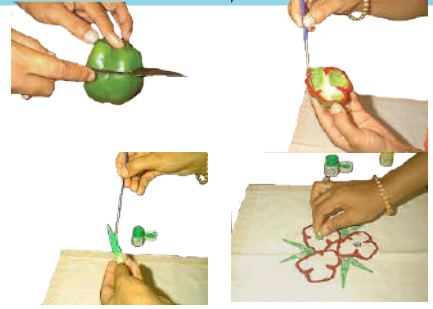

བྱེད་སྒྲུབ་

གཤམ་གསལ་ནི་སོ་སོ་སྒྲོན་པོ་དང་མཛུབ་ཆལ་ལ་ཆོན་བྱུག་སྟེ་བཟོས་པའི་མེ་རྟག་གི་དཔེ་འགྲོས་ཤིག་
རེད།

སྒོབ་མ་ཆོས་ཀྱང་ཆལ་རིགས་བེད་སྤྱད་དེ་དེ་ལྟའི་དཔེ་འགྲོས་གང་རུང་གཅིག་བཟོས་དང་།

- ༡། སོ་ལོ་སྒྲིབ་པའི་དཀྱིལ་ནས་ཐད་ཀར་གཏུབ།
- ༢། གཏུབ་ཟིན་པའི་ངོས་སུ་ཆོན་དམར་བྱུག
- ༣། ཆོན་བྱུག་པའི་ངོས་དེ་ཤོག་བྱར་གཏད་ནས་པར་ཁྲུབ།
- ༤། མཇུག་ཆེལ་ཁ་གཤོག
- ༥། ཁ་གཤགས་ཟིན་པའི་ངོས་སུ་ཆོན་ལྗང་ཁྲུབྱུག
- ༦། དེ་ཤོག་བྱར་གཏད་ནས་པར་ཁྲུབ།

གྲངས་ཀྱི་དཔེ་འགྲེལ།

གཤམ་གསལ་གྲངས་ཀྱི་དཔེ་འགྲེལ་ནམས་དྲན་གསོ་གིས་དང་།

༡། གྲངས་རིམ་རེ་རེའི་ནང་ཇེས་གྲངས་གསུམ་རེ་སྒྲིབ་དང་།

ཀ) 2, 4, 6, 8, ...

ཁ) 3, 6, 9, 12, ...

༢། གཤམ་གྱི་གྲངས་རིམ་དེའི་ནང་ཁྱད་པར་ག་ཆོད་འདུག་གམ།

6, 10, 14, 18, ...

གཤམ་གསལ་སྒྲིབ་ཆེས་ཀྱི་དཔེ་འགྲེལ་དེ་དྲན་གསོ་གི་འདུག་གམ།

1

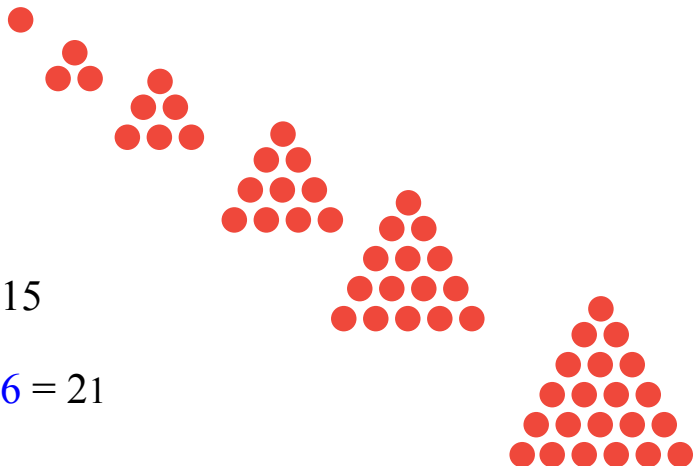
$$1 + 2 = 3$$

$$1 + 2 + 3 = 6$$

$$1 + 2 + 3 + 4 = 10$$

$$1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$$

$$1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 = 21$$

གཤམ་གསལ་དཔེ་འགྲོས་ལ་སྟོས་དང་།

$1 \times 8 + 1 = 9$	$1 \times 1 = 1$	$0 \times 9 + 1 = 1$
$12 \times 8 + 2 = 98$	$11 \times 11 = 121$	$1 \times 9 + 2 = 11$
$123 \times 8 + 3 = 987$	$111 \times 111 = 12,321$	$12 \times 9 + 3 = 111$
$1234 \times 8 + 4 = 9876$	$1111 \times 1111 = 1234,321$	$123 \times 9 + 4 = 1111$
.....	.....	.....

གོང་གི་ཕྱི་རིག་གཞི་དེ་དག་ལུ་མཐུད་ཐེངས་ལུ་པ་དེ་བྲིས།

བར་སྟོང་སྟོངས།

ཀ) 9, 11, 13, 15, 17, ____, ____, ____ ཁ) 1, 7, 13, 19, ____, ____, ____

ག) 2, 6, 12, 20, 30, 42, ____, ____ ཅ) 1, 4, 9, 16, 25, ____, ____

ཆ) $1 \times 8 = 8$

ཇ) $0 \times 9 + 8 = 8$

$11 \times 88 = 968$

$9 \times 9 + 7 = 88$

$111 \times 888 = 98568$

$98 \times 9 + 6 = 888$

$1111 \times 8888 = 9874568$

$987 \times 9 + 5 = 8888$

_____ $\times 88888 =$ _____

$9876 \times 9 + 4 = 88888$

_____ $\times 888888 =$ _____

_____ $\times$ _____ $+ 3 =$ _____

_____ $\times$ _____ $+ 2 =$ _____

_____ $\times$ _____ $+ 1 =$ _____

ཉ)

06	12	18	__4	30
36	__2	48	__4	60
__6	7__	78	__	90
__6	__2	__	114	120

ཏ)

0	1	2	3	4	5
1					6
2				6	7
3			6		8
4		6			9
5	6	7	8	9	10

༡༡། ཁ་ཞི་རིམ་འོག་མའི་རྩིས་རིག་དང་འབྲེལ་བའི་ཐ་སྐྱོད་མིན་བོད་ཤན་སྒྱུར།

a.m.	སྤྱི་ལོ་ཚུ་ཆོད།	Conversion	བརྗེ་སྒྱུར།
Abacus	ཕྱིང་རྟོག། རོན་པན།	Cost	མ་གནས།
Acute angle	རྫོ་རྒྱུ།	Cost price	མ་གནས་རིན་གོང་།
Acute triangle	རྫོ་རྒྱུར་རྒྱུར་གསུམ་མ།	Crore	བྱེ་བ།
Amount	བསྐྱེམས་འབོར། དངུལ་འབོར།	Cross product	སྒྲོལ་བའི་བསྐྱར་ཐོབ།
Angle	རྒྱུ།	Cube	ཁ་གང་ག་རྒྱགས།
Approximate	ཉེ་མཚུངས།	Cubit	ལྷ།
Arc	གཞུ་ཐིག	Cuboid	སྒྲམ་ག་རྒྱགས།
Area	ཆུ་ཁྲོན།	Curve	འབྲུར་ཆ། ཁྱུག་ཆ།
Arm	མཐའ། དབྱུང་པ།	Curved surface	འབྲུར་རོམ།
Average	ཆ་སྒྲོམས།	Cut-outs	(བཟོ་དེབྱིབས་) དྲམ་མ།
Bar graph	དང་མིག་ཐིག་རིས།	Cylinder	ག་རྒྱུམ།
Base	འོག་མཐའ། ཞབས།	Data	གྲངས་ཐོ།
Base line	ཞབས་ཐིག	Decade	བརྒྱ་ཕྱག
Basic shapes	རྩ་བའི་དབྱིབས།	Decimal	མིལ་གྲངས།
Billion	ཐེར་འབུམ།	Decimal point	མིལ་གྲངས་ཆོག
Bracket	གྲུག་རྟགས། ཐྱིད་གྲུག	Decreasing order	ཆག་རིམ། འཁྱིབ་རིམ།
Breadth	ཞིང་། ཞིང་ཆད།	Defined	དོན་ཅན།
Calendar	ལོ་ཐོ།	Degree	རྟེན་རི།
Capacity	ཤོང་ཆད།	Denomination	(དངུལ་གྱི་) གནས་ཐང་།
Center	དབུས། དཀྱིལ། ཉེ་བ།	Denominator	མ་ཆ།
Centimeter	མེན་རྟེ་མི་ཏར།	Design	བཀོད་པ། བཟོ་བཀོད།
Chart	དཔེ་རིས།	Diagonal	གཏང་ཐིག
Chord	ཆུད་ཐིག	Diameter	ཆངས་ཐིག
Circle	སྒྲོར་དབྱིབས། སྒྲོར་ཐིག	Difference	ཉེ་བག
Circumference	སྒྲོར་དབྱིབས་ཀྱི་མཐའ་།	Digit	གྲངས་གནས།
	འཁོར་རིང་ཆད། སྤྲ་རྒྱུ།	Direct	ཐད་ཀར།
Clinical-thermometer	སྒྲན་པའི་ཆ་འཇུལ་ཡོ་ཆས།	Discount	ཕབ་ཆ། གཙོག་ཆ།
Column	གཞུང་།	Distance	བར་ཐག
Common factor	སྒྲིའི་བཀོད་གྲངས།	Dividend	བཀོ་བྲ། བཀོ་བའི་གྲངས།
Common multiple	སྒྲིའི་སྐབ་གྲངས།	Divisible	བཀོ་བྲབ་པའི་བཀོ་རུང་བའི།
Compare	སྒྱུར་བ།	Divisor	བཀོད་བྱེད།
Compass	སྒྲོར་འཁྱི་ཡོ་ཆས། སྒྲོར་ཆས།	Draw	བཀོད་པ། འཁྱི་བ།
Composite number	འདུ་གྲངས།	Edge	མཐའ། གཞོགས།
Concept	གོ་དོན།	End point	སྒྲེ་ཆོག་མཇུག་གནས།
Cone	སྒྱུར་ག་རྒྱགས།	Equilateral-triangle	མཐའ་མཉམ་རྒྱུར་།
Construct	བཀོད་པ། བཟོ་བ།	Equivalent	གསུམ་མ།
Convention	སྒྲི་སྒྲོལ།		འདྲ་མཚུངས། གཅིག་མཚུངས།

Equivalent - decimals	འདྲ་མཚུངས་སིལ་གྲངས།	Interior region	ནང་རོལ།
Equivalent-fractions	འདྲ་མཚུངས་གྲངས་ཆ།	Intersect	འབྲུད་པ། ཐུག་པ།
Estimate	ཆོད་དཔག	Intersection point	འབྲུད་སའི་ཆེག
Even number	ཆ་གྲངས།	Interval	བར།
Expanded form	བཀྲལ་བའི་རྣམ་པ།	Inverse	ལོག་པ། ལྷོག་པ།
Expressions	ཆིས་གཞི། བསྐྱེས་ཆིས།	Irregular figure	མཐའ་མི་མཉམ་པའི་དབྱིབས།
Exterior	ཕྱི།	Isosceles triangle	སྐྱེད་མཉམ་བྱུར་གསུམ་མ།
Exterior region	ཕྱི་རོལ།	Kilogram	ཀི་ལོ་གྲུ་རམ།
Factor	བཤོད་གྲངས།	Kilolitre	ཀི་ལོ་མི་ཌར།
Farthest	ཐག་རིང་ཤོས།	Kilometer	ཀི་ལོ་མི་ཌར།
Formula	ཆོག	Kind	རིགས།
Highest Common-factors	སྤྱི་དེ་བཤོད་གྲངས་ཆ་ཤོས།	Leap year	བཤོལ་ལོ།
Forward-counting	སྔ་མཐུད་འདེན་པའི་ཐབས་ལམ།	Least	ཉུང་ཤོས།
Fraction	གྲངས་ཆ།	Left most	གཡོན་མཐའ།
Factorisation	བཤོད་གྲངས་ལ་བཀྲོལ་བ།	Length	རིང་ཆད། དུུས།
Fundamental-operations	ཐབས་བཞིའི་ཆེ་ཐབས།	Line	ཐིག
Gain	སྒོགས།	Line segment	ཐིག་དུམ།
Geometry	དབྱིབས་ཆིས།	Litre	ལི་ཌར།
Geometry box	དབྱིབས་ཆས་སྒྲམ།	Loss	ཁྱོང་། གུན།
Gram	གྲུ་རམ།	Lowest	ཆུང་ཤོས།
Graph	ཐིག་རིས།	Lowest common-multiple	སྤྱི་དེ་ལྷུབ་གྲངས་ཆུང་ཤོས།
Greater	ཆེ་བ། རིང་བ། མང་བ།	Lowest term	(གྲངས་ཆ་) བསྐྱེས་ཤོས།
Group	སྡེ་ཆོན། ཆོགས་པ། ཆན་པ།	Mark	རྟགས། རྟགས་བརྒྱབ་པ།
Height	མཐོ་ཆད། དཔངས།	Mass	ལྗིད་ཆད།
Hemisphere	ཁྲུམ་གཞུགས་ཕྱིད་ཀ་མ།	Method	ཁྱེད་ཐབས། ཆེ་ཐབས།
Hour	ཆུ་ཆོད།	Meter	མི་ཌར།
Hour hand	ཆུ་ཆོད་ཀྱི་མདའ།	Millilitre	མི་ལི་མི་ཌར།
Improper - fraction	གྲངས་ཆ་ལྟར་སྣང།	Million	ས་ཡ།
Increasing - order	འཕར་རིམ། འཕེལ་རིམ།	Minuend	འཐེན་བྱའི་གྲངས།
Indirect	བརྒྱུད་པ། ཐད་ཀར་མིན་པ།	Minute	སྐར་མ།
Initial point	འགོ་ཆེག	Minute hand	སྐར་མའི་མདའ།
Instrument	ཡོ་ཆས།	Mixed numeral	གྲངས་ཆ་སྒྲགས་མ།
		Money	སྒོར་མོ། དདུལ།
		Multiple	ལྷུབ་གྲངས།
		Multiplication	རྒྱུར་ཆིས།
		Multiplicand	བརྒྱུར་བྱའི་གྲངས།
		Multiplier	རྒྱུར་བྱེད་གྲངས།
		Multiplicative-	རྒྱུར་ལོག་གྲངས།

inverse		Quotient	བཤོས་ཐོབ།
Natural number	རང་བྱུང་གྲངས།	Radius	ཚངས་ཕྱེད། ཚངས་ཕྱེད་ཐིག
Non-collinear-point	ཐིག་གཅིག་ཐོག་མེད་པའི་ ཚེག	Ray	འཕྲོ་ཐིག
Non-standard - unit	ཚད་ལྡན་མིན་པའི་ཚད་ གཞི།	Rectangle	གྲུ་བཞི་ན་ར་མོ།
Not defined	གོ་དོན་མེད་པ།	Rectangular Bar	དང་ཐིག་གྲུ་ན་ར་མ།
Number line	གྲངས་ཐིག	Reduction	གཅོག་འཕྲི།
Numeral	ཨང་གྲི།	Reflex angle	འཕྲོ་ཕྱར།
Numeration-system	གྲངས་ཀྱི་ལམ་ལུགས།	Region	གནས། ཁུལ།
Numerator	བྱ་ཆ།	Regroup	སྡེ་ཚན་བསྒྱུར་སྒྲིག་ བྱེད་པ།
Obtuse angle	རྒྱལ་ཕྱར།	Regular figure	མཐའ་མཉམ་པའི་དབྱིབས།
Obtuse triangle	རྒྱལ་ཕྱར་ཕྱར་གསུམ་མ།	Remainder	བཤོས་ལྟག། ལྟག་གྲངས།
Odd number	ཡ་གྲངས།	Replace	ཚབ་འཇུག་པ།
Open figure	ཁ་ཕྱེ་བའི་དབྱིབས།	Represent	མཆོན་པ།
Opposite	ཁ་སྒྲོད། ལྟོག་ཕྱོགས།	Result	ཅིས་འབྲས།
Order	གོ་རིམ། རིམ་པ།	Revolve	འཁོར་བ། བསྐྱོར་བ།
p.m.	དགོང་ཟླེ་ཚུ་ཚོད།	Right angle	དང་ཕྱར།
Partitioning	ཆ་བཤོས་རྒྱག་པ།	Right most	གཡས་མཐའ།
Pattern	དཔེ་འགྲོས། བཀོད་རིས།	Right triangle	དང་ཕྱར་ཕྱར་གསུམ་མ།
percentage	བརྒྱ་ཆ།	Rounding	ཉེ་འགྲིལ།
Perimeter	མཐའ་འཁོར་རིང་ཚད།	Row	འཕྲེད།
Period	དུས་ཡུན།	Scale	ཐིག་ཚད། ཐིག་ཤིང་།
Pictograph	པར་རིས།	Scalene triangle	མཐའ་མི་མཉམ་པའི་ཕྱར་ གསུམ་མ།
Picture-symbol	པར་རིས་ཀྱི་མཆོན་རྟགས།	Second	སྐར་ཆ།
Place value	གནས་ཐོབ།	Second hand	སྐར་ཆའི་མདའ།
Plane	སྒྲིམས་པོ།	Selling price	ཚོང་སྒྱུར་རིང་གོང་།
Plane surface	སྒྲིམས་ངོས།	Semi-circle	ཕྱིད་སྐར། སྐར་ཕྱིད་ཐིག
Point	ཐྱི། ཚེག	Set square	ཕྱར་གསུམ་ཐིག་ཤིང་།
Predecessor	སྔན་གྲངས།	Side	མཐའ། གཞོགས།
Prime factorisation	རྒྱ་གྲངས་ལ་བཀོལ་བ།	Simplify	མདོར་བསྒྱུས།
Prime number	རྒྱ་གྲངས།	Speed	མཁྱོགས་ཚད། ཐུར་ཚད།
Product	བསྐྱར་ཐོབ།	Sphere	རྒྱལ་གཞུགས། རྒྱལ་པོ།
Profit	ཉི།	Square	གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མ།
Proper fraction	གྲངས་ཆ་ཡང་དག	Standard	ཚད་ལྡན།
Property	བྱད་ཚོས། དེས་སྟེལ།	Standard unit	ཚད་ལྡན་ཚད་གཞི།
Quadrilateral	དབྱིབས་མཐའ་བཞི་མ།	Straight	ཐད་ཀར། དང་པོ།
	མཐའ་བཞི་མ།	Straight angle	དང་ཕྱར། ཐད་ཕྱར།
Quantity	གྲངས་འཕོར།	Straight line	དང་ཐིག། ཐད་ཐིག
		Subtraction	འཕྲོ་ཅིས།

Subtrahend	འཕྲེན་བྱེད་གྲངས།
Successor	རྗེས་གྲངས།
Sum	བསྐྱེམས་ཐོབ།
Surface	ངོས།
Symbol	རྟགས།
Temperature	ཆ་ཆད།
Thermometer	ཆ་ཆད་འཇལ་ཆས།
Time	དུས་ཚོད།
Time table	དུས་ཚོད་རེའུ་མིག
Triangle	བྱར་གསུམ་མ།
Triangular numbers	བྱར་གསུམ་གྲངས།
Two dimension	ཕྱོགས་ཆད་གཉིས་ལྡན།
Unit	ཆད་གཞི། གཅིག་ཚིག་གཞི།
Unit fraction	གྲངས་ཆ་རྒྱུང་བ།
Verify	བཤེར་ཚིག་ཞིབ་བཤེར།
Vertex	བྱར་ཆེག་ བྱར་ཅི།
Volume	བོངས་ཆད།
Whole number	ཉིལ་གྲངས།
Width	ཞིང་། ཞིང་ཆད།
Word problem	ཡི་གེའི་དཀའ་རྟོག
Zero angle	ཤད་གོར་བྱར།